

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

2015

Michaela Pospíšilová

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra speciální pedagogiky

**Strategie sociální intervence jako příprava na profesní
uplatnění osob se zdravotním postižením**

Bakalářská práce

Autor: Michaela Pospíšilová

Studijní program: B7506 Speciální pedagogika

Studijní obor: Výchovná práce ve speciálních zařízeních

Vedoucí práce: PhDr. Miroslava Javorská, Ph.D.

Hradec Králové

2015

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ
Pedagogická fakulta
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Michaela Pospíšilová**
Osobní číslo: **P121199**
Studijní program: **B7506 Speciální pedagogika**
Studijní obor: **Výchovná práce ve speciálních zařízeních**
Název tématu: **Strategie sociální intervence jako příprava na profesní uplatnění osob se zdravotním postižením**
Zadávající katedra: **Katedra speciální pedagogiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Práce v teoretické rovině představí sociální rehabilitaci jako soubor specifických činností směřujících k dosažení samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti osob se zdravotním postižením. Budou definovány specifické potřeby osob se zdravotním postižením a možnosti jejich vzdělávání a přípravy na zařazení do pracovního procesu. Cílem praktické části bude výzkumné šetření zaměřené na zjištění, jaké kompetence požaduje zaměstnavatel od zdravotně postiženého. Na základě těchto informací bude vytvořen program přípravy jedince se zdravotním postižením na získání a udržení pracovního místa v sociálním podniku.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Seznam odborné literatury:

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Miroslava Javorská, Ph.D.**
Katedra speciální pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **28. února 2014**
Termín odevzdání bakalářské práce: **26. března 2015**

doc. PhDr. Pavel Vacek, Ph.D.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Tibor Vojtko, Ph.D.
vedoucí katedry

dne

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

.....

Poděkování:

Děkuji PhDr. Miroslavě Javorské, PhD. za odborné vedení bakalářské práce, za cenné rady a čas, který mi věnovala na konzultacích.

Rovněž bych chtěla poděkovat celé Křižovatce handicap centru, o. p. s. a především Mgr. Heleně Vránové, Bc. Lucii Antalové, Dis., klientce, díky které mohla být realizována tato práce a také mé rodině, za pevné nervy, psychickou i materiální podporu nejen při psaní bakalářské práce, ale po celou dobu mého studia.

Anotace

POSPÍŠILOVÁ, Michaela. *Strategie sociální intervence jako profesní příprava na pracovní uplatnění osob se zdravotním postižením*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2015. 101 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá přípravou na pracovní uplatnění osob se zdravotním postižením. Práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou. Teoretická část charakterizuje zdravého jedince a následně popisuje, jaký vliv má postižení na osobnost člověka. Dále je zde vymezeno zdravotní postižení, poruchy autistického spektra a Aspergerův syndrom, který je popsán blíže. Jsou zde uvedeny také možnosti vzdělávání těchto dětí a možnosti jejich pracovního uplatnění. V teoretické části je dále vymezena sociální a pracovní rehabilitace, která je nedílnou součástí zařazení zdravotně postižených osob do pracovního procesu.

V praktické části jsou pomocí kvalitativního výzkumného šetření zjištěny požadavky sociálního podniku na klientku se zdravotním postižením a specifické potřeby a možnosti dané klientky. Hlavním cílem praktické části je vytvoření pracovního manuálu dle požadavků sociálního podniku a specifik klientky. S tímto cílem souvisí program přípravy klientky se zdravotním postižením, který je zde podrobně popsán.

Klíčová slova: zdravotní postižení, autismus, Aspergerův syndrom, vzdělávání, zaměstnávání

Annotation

POSPÍŠILOVÁ Michaela. *Social Intervention Strategy as a Preparation for Employment of Disabled People*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2015. 101 pp. Bachelor Degree Thesis.

The bachelor thesis deals with the preparation for employment of disabled people. Thesis is divided on theoretical and practical parts. Theoretical part characterised the healthy individual, the spectrum of autistic disorder and Asperger's syndrome, which is describe in detail. There are also the options of the education of this children and possibilities of their employment. In theoretical part is also defined social and work rehabilitation, which is an integral part of the inclusion of the disabled people to work process. In practical part are identified the requirements of the social company on the client with a disability and specific needs and options of the client through the qualitative survey research. The main target of the practical part is the creation of the work manual according the requirements of the social company and specifics of the client. There is a program of preparation of disabled client related with this target, which is described in detail here.

Keywords: disability, autism, Asperger syndrome, education, employment

Obsah

Úvod	12
I. TEORETICKÁ ČÁST	14
1 Osobnost	14
1.1 Osobnost zdravého jedince	14
1.2 Vliv postižení na osobnost člověka	17
2 Vymezení zdravotního postižení	19
2.1 Poruchy autistického spektra (PAS).....	20
2.2 Aspergerův syndrom	24
3 Sociální rehabilitace	32
3.1 Sociální rehabilitace u AS	33
4 Pracovní rehabilitace	35
4.1 Konkrétní možnosti pracovní rehabilitace u AS	36
4.2 Pracovní uplatnění na trhu práce	37
II. PRAKTICKÁ ČÁST.....	39
5 Vymezené cíle praktické části	39
6 Metodologie výzkumu	39
7 Průběh vlastního výzkumného šetření	41
7.1 Charakteristika místa výzkumného šetření	42
7.2 Požadavky sociálního podniku.....	43
7.3 Možnosti zaměstnance	45
8 Průběh výzkumného šetření	47
8.1 Schůzky předcházející nácviku	47
8.2 Nácvik s komentářem a pomocí	49
8.3 Nácvik s dohledem	59
8.4 Samostatný nácvik	67
9 Vyhodnocení výsledků výzkumného šetření	70

10	Diskuse.....	77
	Závěr	80
	Seznam použité literatury	81
	Seznam příloh	85

Úvod

Téma mé bakalářské práce nese název Strategie sociální intervence jako příprava na profesní uplatnění osob se zdravotním postižením. Toto téma mi bylo nabídnuto a po jeho bližším nastínění se mi velice zalíbilo, a proto jsem se rozhodla ho zpracovat. Ráda komunikuji s lidmi, a pokud něco vytvářím, mám radost, pokud mohu pozorovat jisté pokroky. Doufala jsem, že tato práce splní má očekávání. Po bližším seznámení se zařízením, ve kterém jsem práci měla realizovat a s klientkou, které se má práce bude týkat, jsem si byla jista, že to bude skvělá zkušenost. Toto téma mě zaujalo i z toho důvodu, že ráda vymýšlím nové věci. Zde jsem měla tvořit pracovní plán pro konkrétního člověka, o čemž jsem věděla, že mě bude naplňovat. Zároveň se pro mě tato práce stala jistou výzvou. Stát se jakýmsi trenérem, člověka něco naučit a on na základě naučeného má možnost zapojit se do pracovního procesu. I přestože jsem od této práce byla okolím odrazována, pro její obtížnost, rozhodla jsem se jí zhostit se ctí, i přestože výsledek byl předem nejistý.

Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. V teoretické části je první kapitola věnována osobnosti jako takové, osobnosti zdravého člověka a následně vymezují, jaký vliv má postižení na osobnost jedince. Druhá kapitola je určena celkovému vymezení zdravotního postižení, dále poruchami autistického spektra a druhá podkapitola je věnována jednomu druhu těchto poruch, čímž je Aspergerův syndrom. Vzhledem k tomu, že Aspergerův syndrom souvisí s praktickou částí této práce, je rozebrán z více hledisek a více dopodrobna. Třetí a čtvrtá kapitola je věnována sociální a pracovní rehabilitaci. Vzhledem k tomu, že bakalářská práce se zabývá pracovním uplatněním osob se zdravotním postižením, sociální rehabilitace je jeho nezbytnou součástí. V těchto kapitolách se dozvíme ukotvení v zákoně, vymezení jednotlivých rehabilitací a také postavení v celkové ucelené rehabilitaci.

Na část teoretickou navazuje část praktická, jejíž součástí je konkrétní program přípravy určitého jedince s Aspergerovým syndromem a také následné vytvoření konkrétního plánu, dle individuálních potřeb jedince. V úvodu praktické části jsou stanoveny vytyčené cíle, dále jsou uvedeny a jednotlivě popsány metody výzkumu, kterými bude dosaženo stanovených cílů. Poté následuje kapitola věnována průběhu vlastního výzkumného šetření. Zde jsou uvedeny základní informace o sociálním podniku, kde probíhá program přípravy a dále výstupy z vytyčených cílů 1 a 2. Následuje

nejdůležitější a nejobsáhlejší kapitola praktické části, ve které je popsán průběh programu přípravy konkrétního jedince.

V závěru práce jsou shrnuty poznatky z průběhu programu přípravy, doporučení pro sociální podnik, kde příprava probíhala a závěrečné shrnutí celé práce.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Osobnost

Termín osobnost vychází z latinského termínu PERSONA, tedy osoba. Tento termín byl původně spojován s maskou, kterou měli herci antického dramatu nasazenou během hry. Postupem času se začal tento výraz přetvářet a rozšířil se na povahu a vnější výraz člověka. Tento význam je spojen s ruským LICO = tvář, LIČNOSTĚ = osobnost (Smékal, 2009).

Osobnost každého člověka je vyvíjena z biologického základu. Chování je nejprve řízeno neosobnostním principem tzv. homeostázou, později při uvědomování si sebe sama a světa kolem sebe je hlavním faktorem osobnosti vědomí „já“, se kterým souvisí také vědomé chtění a rozhodování (Šmahel, 1975).

Persona tedy osoba se dá přirovnat k cibuli, která je obalena množstvím slupek. Osobností rozumíme jakousi jednotu psychických procesů, stavů a vlastností, což je tedy souhrn činitelů prožívání a chování (Smékal, 2009).

Spojnicí, která propojuje osobnost s organismem je temperament, vitalita a vlohy. Jsou považovány za složky, které jsou relativně stálé. Spojnicí, která sjednocuje osobnost s okolním světem lidí, společností a kulturou je charakter a schopnosti. Tyto systémy nejsou vrozené, nýbrž je můžeme označovat jako výsledek něčeho naučeného, návykového, jsou tedy označovány jako získané, tvoří jakýsi význam osobnosti. Poslední spojnicí, která je spojením mezi osobností a ideálním já, je sebereflexe, která napomáhá výstavbě osobnosti (Smékal, 2009).

1.1 Osobnost zdravého jedince

Psychické složky osobnosti

Psychická složka osobnosti *„je relativně trvalý, uspořádaný celek rysů osobnosti (dispozic), které určují způsob prožívání, reagování a chování jedince. Je to celek, který se mění během života jen zvolna, a proto umožňuje do značné míry odhadnout chování člověka v běžných situacích“* (Rymešová, Chamoutová, 2001, str. 71).

Vlohy, schopnosti, dovednosti

Každý člověk se rodí s předpoklady k určitým činnostem. Pokud jsou tyto předpoklady dále rozvíjeny, člověk získává schopnost k určitým aktivitám. Schopností se rozumí jakýsi potenciál nebo předpoklad pro určitou konkrétní činnost. Pokud má člověk vytrvalost a zájem o danou činnost, je velká pravděpodobnost, že se u něho vyvine schopnost pro tuto činnost (Říčan, 2010, str. 76).

Vlohy můžeme definovat jako vrozené dispozice jedince. Schopnostmi se rozumí složité vlastnosti jedince, které jsou rozvinuté z vloh. Schopnosti, které jsou dobře rozvinuté pro danou činnost, nazýváme nadání (Rymešová, Chamoutová, 2001).

Inteligence

Inteligenci můžeme charakterizovat jako obecné vlohy, úplnou intelektuální vyspělost, mentální úroveň, intelektovou kapacitu aj., dá se také hovořit o intelektu jako takovém, chytrosti a bystrosti.

Inteligenci nelze ztotožnit s osobností. Přesto je považována za nedílnou součást předpokladu efektivního přizpůsobení se nepříznivým situacím a společně s kreativitou také za nedílnou součást zvládnání nových situací. Využití inteligence je závislé na motivaci a vztahu osobnosti k ní. Jedná se o interakci mezi schopnostmi, inteligencí, kreativitou a dalšími stránkami osobnosti, které fungují ve vzájemné kooperaci (Smékal, 2009).

Temperament

Temperament značí obecné vlastnosti duševní dynamiky, která se užívá v prožívání a řeči těla člověka. Sám člověk nemá možnost svůj temperament rozeznat. Zjišťuje jej nepřesně porovnáváním svého chování s chováním ostatních lidí. Změnit trvale náš temperament nemáme v naší moci. Můžeme ho však účelně, záměrně a v nepatrné míře ovlivnit a je také možné naučit se vhodně s ním nakládat (Balcar, 1991).

Termín temperament vychází z latinského „temperamentum“, což v překladu znamená „správné smísení, správný poměr“. Z toho vyplývá, že původně byl ideální temperament vyvážený, všechny složky byly ve stejném poměru (Smékal, 2009).

Z antiky jsme převzali čtyři typy temperamentů. Typy jsou děleny podle teorie lékařů té doby o správném poměru tělesných tekutin. Zdravý člověk by měl mít vyrovnaný poměr těchto tekutin a při větším množství nějaké z tekutin se projeví jeden ze čtyř typů temperamentu.

Německý psychiatr E. Kretschmer rozlišil tři základní typy dle pozorování svých pacientů, které rozdělil na pyknyky, asteniky a atletiky. *Pyknyk* má zaoblené tvary, zvětšený hrudník a břicho a má kulatou hlavu. Je charakteristický klidnou povahou, je rád ve společnosti a komunikuje s lidmi, je snadno přizpůsobivý a velice pohodlný. *Astenik* má štíhlou postavu s propadlým hrudníkem, nerad se svěřuje ostatním, je odtažitý a špatně přizpůsobivý. *Atletik* se vyznačuje rovnoměrně rozvinutou postavou posetou svaly, bývá buď cholerik anebo flegmatik.

I. P. Pavlov byl toho názoru, že temperament závisí na vyšší nervové činnosti, je tedy závislý na vlastnostech nervových procesů a jejich reakci na podráždění a útlumu a také na tom jak se vzájemně střídají. Třemi základními geneticky danými vlastnostmi nervových procesů, které ovlivňují temperament, jsou *síla*, *vyrovnanost* a *pohyblivost*. Silný, vyrovnaný a pohyblivý typ je analogický se sangvinikem. Sílou, vyrovnaností a nepohyblivostí se vyznačuje flegmatik. Cholerik je silný a nevyrovnaný a melancholik je slabý. Takto se I. P. Pavlov snažil své typy přirovnat ke klasickým antickým typům.

Dále můžeme společnost rozdělit dle Junga na *extroverty*, kteří jsou rádi ve společnosti, nemají problém s navazováním nových kontaktů a nechávají se ovlivňovat dobou. Druhým typem jsou *introverti*, kteří jsou spíše uzavření, jsou raději sami než mezi lidmi, mají problém s přizpůsobením se vnějším změnám, ale na druhou stranu jejich vnitřní život je velice bohatý.

Na tyto pojmy navázal Eysenck, který je doplnil ještě o *labilitu* a *stabilitu*. Stabilní jedinci snadněji odolají zátěži, u labilních jedinců je pravděpodobnost, že když na ně bude delší dobu vyvíjen nějaký tlak, dojde u nich k neuróze (Rymešová, Chamoutová, 2001).

Motivace

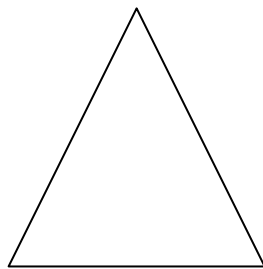
„Motivace je určitý vztah člověka ke skutečnosti, která ho obklopuje, k věcem i k ostatním lidem a k okolnímu dění. Zahrnuje vnější pobídky a cíle, i vnitřní motivy.“

Potřeby

K přežití každého organismu je potřeba udržení rovnováhy se svým prostředím. Čím více je organismus komplikovanější, o to složitěji se tato rovnováha udržuje. Pro každého člověka má určitý předmět, člověk či děj nějakou hodnotu a ten tak díky nim může dosáhnout některé ze svých potřeb. Snažíme se je získat, pokud jsou pro nás nějakým způsobem přitažlivé, pokud je tomu naopak, máme snahu jim uniknout (Rymešová, Chamoutová, 2001).

Maslowova pyramida lidských potřeb

5. seberealizace
4. úcta a uznání
3. sounáležitost
2. bezpečí
1. fyziologické potřeby

Potřebami fyziologickými je myšlena potřeba jídla, tekutin, spánku, vyměšování a také potřeba dýchat. Mezi potřeby bezpečí patří hlavně fyzické bezpečí, zajištění si domova či střechy nad hlavou, mít co na sebe, potřeba vlastního soukromí a také zaměstnání. Další potřebou je potřeba sounáležitosti, každý člověk potřebuje někam patřit a být někým milován. Velice důležitá je tato potřeba zejména u dětí. Tyto tři potřeby se projevují již od narození. Pokud nejsou poctivě uspokojovány, jedinec o ně nemá zájem ani v dospělosti a nevyvíjí žádné úsilí k jejich uspokojení.

Další potřebou je úcta a sebeúcta. Tato potřeba velice závisí na druhých, jak velkou úctu k nám chovají. Radíme sem i pocit sebedůvěry, vlastní ceny a toho jak a v čem jsme zdatní. Můžeme se setkat s různými pojetími této potřeby, někdo si ji kompenzuje velkým množstvím majetku či zážitků, jiní, kteří nedostávají obdiv okolí, se snaží alespoň o to, aby se jich lidé báli a respektovali je. Poslední potřebou je seberealizace, týká se především vlastních schopností a dovedností jedince a vykonávání důležitých funkcí (Smékal, 2009).

Uspokojení vyšších potřeb je úzce spjato s uspokojením potřeb nižších. Pokud nižší potřeby nejsou dostatečně uspokojeny, vyžadují zvýšenou pozornost jedince, který tedy není schopen soustředit se na ty vyšší (Říčan, 2010).

1.2 Vliv postižení na osobnost člověka

Dopad postižení na život jedince

Občanů se zdravotním postižením je v České republice dle kvalifikovaných odhadů zhruba 10 %. Počet osob, které jsou v jakékoli míře zasaženy důsledky zdravotního postižení, je mnohem vyšší, ať už se jedná o sféru sociální, ekonomickou, psychologickou či nějakou další. Člověk se zdravotním postižením je v obecném podvědomí stále vnímán jako objekt péče, jako někdo, kdo potřebuje pomoc, vedení nebo ochranu (Michalík, 2011).

Osobnost každého jedince se vyvíjí na základě vnějších i vnitřních vlivů, z nichž jedním může být zdravotní postižení. Na rozvoj osobnosti se svým působením odráží jeho genetická výbava, prostředí, ve kterém jedinec vyrůstá. Z nich nejdůležitější jsou vztahy k nejbližším lidem, tedy rodině. Zdravotní postižení nejen, že zasáhne samotného jedince, ale velice těžce to nese i rodina a nejbližší okolí. U vrozeného či získaného postižení v raném věku je osobnost dítěte velice ovlivněna tím, jak budou rodiče na postižení reagovat (Votava, 2003).

Pokud je člověk trvale zdravotně postižen a potýká se s nejrůznějšími omezeními, které z postižení vyplývají, představuje to pro něho změnu kvality života v intaktní populaci. Člověk se s postižením vyrovnává celý život. U osob, které mají zdravotní postižení, se můžeme setkat s akceptací (přijetím), nebo naopak s neakceptací (nepřijetím). Mezi těmito dvěma protipóly je veliké množství mezistupňů přijetí či nepřijetí (Růžičková, 2005).

Zdravý, ale i postižený člověk často používá techniky, díky kterým se snadněji vyrovnává se svou náročnou životní situací. Je třeba správně rozlišit, co je projevem jeho postižení a co je projevem těchto vyrovnávacích technik. Tyto techniky jsou odvozeny ze dvou základních reakcí, které jsou pozorovatelné nejen u člověka. První reakcí je přímá *agrese*, která je reakcí aktivní a je charakterizována řešením pomocí útoku, druhou reakcí je pasivní *úniková* reakce. Tyto techniky se konkrétně ve své čisté podobě vyskytují jen velice zřídka. U stejného jedince se objevují různé typy reakcí, které pocházejí z obou oblastí, úniku i agrese. Existují předpoklady, dané určitými zkušenostmi člověka, jeho povahou a dalšími vlivy.

Nejsilnějším faktorem je sociální učení, ke kterému dochází přejímáním zkušeností a řešení problémů od svých rodičů. Dále dítě motivují pozitivní reakce okolí na jeho způsob řešení situace. Pokud je správné a dítě je pochváleno, v budoucnu má tendenci řešit podobnou situaci stejným způsobem. Takto dochází k upevnování konkrétních technik (Vágnerová a kol., 2000).

Vliv postižení na jednotlivé složky osobnosti

Důležitá pro vztah mezi utvářením osobnosti a postižením je skutečnost, že osobnost se vyvíjí vzhledem ke konkrétní situaci, ve které člověk žije, a vzhledem k jeho možnostem a omezením. Z toho vyplývá, že utváření osobnosti je závislé na postižení.

Důležitým ukazatelem je fakt, že různí činitelé mají odlišný vliv na dílčí složky osobnosti. To co je závislé na biologické složce, se mění méně (temperament), více se dá ovlivnit to, co je závislé na sociálních vlivech (charakter). Nejednota v dopadu postižení na jednotlivé složky osobnosti je dána časem, kdy k postižení došlo (Vágnerová a kol., 2000). Postižení, které je vrozené nebo získané v raném věku, ovlivňuje vývoj člověka ve větší míře, ale subjektivně není tak traumatizující. Naopak je tomu u získaného postižení, které pro člověka představuje větší trauma. Je to zejména z toho důvodu, že jedinec ví, o co přišel. Má možnost srovnávat minulost s novou nastalou situací, která je jím považována za jednoznačně horší (Opatřilová, Procházková, 2011). Při získaném defektu je mnohem více zasažena osobnost člověka, který může utrpět duševní otřes.

Každý člověk se se svým postižením vyrovnává velice individuálně, což také působí jinak na vývoj jeho osobnosti. Pokud je člověk smířený se svým postižením natolik, že postižení akceptuje a snaží se rozvíjet své obzory, dopad postižení nemusí mít velký vliv na změnu struktury jeho osobnosti. S tímto, dalo by se říci, ideálním stavem, se však u nás setkáváme málokdy. Častějším scénářem je, že postižený člověk zareaguje na postižení způsobem, který se projeví vznikem specifických znaků osobnosti. Dalším důležitým vlivem je vývoj vztahu člověka ke společnosti. Vliv postižení může zasahovat i do navazování sociálních vztahů s okolím a schopnosti je udržovat, případně rozvíjet (Vágnerová a kol., 2000).

Je nutné zdůraznit, že působení postižení na samotnou osobu se zdravotním postižením a její okolí nemusí být vždy jednostranně negativní. Mnoho lidí chápe své postižení jako určitou možnost výzvy k mobilizaci všech sil na překonání jeho důsledků. Vznik postižení může být impulsem pro přehodnocení celého života. V poslední době jsou společnostmi utvářeny specifické podmínky pro OZP, kterými je možnost vzdělání, bydlení, příspěvek na koupi auta atd., které mají pozitivní vliv právě na rozvoj osobnosti. Je však důležité, aby sám člověk a jeho okolí byli motivováni, samotné specifické možnosti nestačí (Votava, 2003).

2 Vymezení zdravotního postižení

V této kapitole se budu zabývat pervazivními vývojovými poruchami, konkrétně vymezím stručnou charakteristiku poruch autistického spektra a následně se budu podrobněji zabývat Aspergerovým syndromem vzhledem k praktické části, která bude zaměřena na problematiku tohoto postižení.

Pervazivní vývojová porucha znamená, že je hluboce zasažen vývoj dítěte, ve spoustě směrů (Thorová, 2006). Vágnerová uvádí, že: „*Pervazivní vývojové poruchy se projevují od raného dětství a závažným způsobem poškozují vývoj všech psychických funkcí*“ (Vágnerová, 2014, str. 303). Komunikace s jinými lidmi, schopnost porozumět jejich chování, umění zacházet s předměty, orientace v situacích či jednání s lidmi tvořivým způsobem jsou věci, které dávají našemu životu smysl (Peeters, 1998). V důsledku vrozeného postižení funkcí mozku dochází však k tomu, že dítě nemá schopnost správně vyhodnocovat přijímané informace od okolí, tak, jak to mohou dělat jeho zdraví vrstevníci. Dítě jinak vnímá, prožívá a na základě toho se liší i způsob jeho chování (Thorová, 2006).

„Proč se na mne nikdy nepodívá s láskou a náklonností v očích? Proč se směje, když pláču, místo aby plakal se mnou nebo se zajímal, proč jsem smutná? Proč je na mne tak milý, když mám ve vlasech červenou stuhu a ne když mám modrou? Když pláče a chci ho utěšit a pochovat na klíně, situace se naopak zhorší?“ (Gillberg, Peeters, 2008, str. 7).

Přestože je autismus nejlépe zdokumentovaným a vyhodnoceným dětským psychiatrickým syndromem, neustále zůstává velká nejasnost mezi teoretickým pochopením autismu a pochopením ho v běžném každodenním životě. Pokud se tento problém zjednoduší, lze říci, že lidé s autismem mají potíž chápat symboly. Dá se to přirovnat k lidem, kteří mají problém s viděním či slyšením.

Překážka je v tom, že celá naše společnost je závislá na symbolech. Nejvíce používáme řeč, kterou vyjadřujeme veliké množství věcí – myšlenky, city, pocity. Lidé s autismem však mají s jazykem problém. Faktem je, že krom jazyka lidé používají také nepřeborné množství symbolů v sociálních vztazích – přikývnutí, úsměv, podání ruky. Všeobecně známý je fakt, že právě sociální komunikace způsobuje lidem s autismem největší problémy. (Gillberg, Peeters, 2008)

2.1 Poruchy autistického spektra (PAS)

Autismus je pervazivní porucha, což znamená, že zasahuje komplexně a závažně celou osobnost jedince ve všech oblastech jeho života (Peeters, 1998). Jde tedy o nejednotnou poruchu, na kterou by se mělo pohlížet jako na obsáhlou diagnózu, podobně jako u epilepsie či mentální retardace. Jedná se o konečné symptomatické vyjádření mozkové dysfunkce, které je vyvoláno různými příčinami (Gillberg, Peeters, 2008). Autisté mají odlišný způsob poznání odpovídající specifickým zvláštnostem, které je jejich

mozkem přijímáno a zároveň jsou tak vstřebávány smyslové informace. Tato odlišnost v poznávání světa znamená, že tito lidé mají problém s vnímáním, pozorností, pamětí a myšlením. Lze říci, že autismus je těžkým vývojovým postižením, kdy jedinec ztrácí schopnost najít a chápat smysl společenského a komunikačního světa (Vocilka, 1994).

Autismus byl prvně definován americkým dětským psychiatrem Leem Kannerem roku 1943, když si všiml, že existuje rozdíl mezi autismem a dětskou schizofrenií, a popsal autismus jako samostatný syndrom (Richman, 2006).

Klasifikace PAS

Dle MKN-10, která se využívá u nás v ČR, jsou poruchy autistického spektra zařazeny do kategorie pervazivních vývojových poruch, které jsou označovány F84. Charakteristikou skupiny těchto poruch je kvalitativní porušení sociální interakce na úrovni komunikace a stereotypní a neustále se opakující soubor zájmů a činností. Tyto abnormality jsou rysem chování jedince v každé situaci.

Do skupiny pervazivních vývojových poruch dle MKN-10 patří dětský autismus (F84.0), atypický autismus (F84.1), Rettův syndrom (F84.2), jiná dezintegrační porucha (F84.3), hyperaktivní porucha sdružená s mentální retardací a stereotypními pohyby (F84.4), Aspergerův syndrom (F84.5), jiné pervazivní vývojové poruchy (F84.8), pervazivní vývojová porucha nespecifikovaná (F84.9) (Hort, V., Hrdlička, M. 2008).

Etiologie PAS

Názory na autismus prochází neustále změnami a názory se stále liší a mění. Etiologie je stále předmětem bádání. I přesto, že autismus je řazen mezi závažné poruchy lidských vztahů, nemá sociální původ. Dle Vágnerové je autismus způsoben organickým poškozením mozku (Vágnerová, 2007). Richman uvádí, že na vzniku autismu se podílí vliv prostředí a také mnohé další faktory. Převládajícím názorem však je, že autismus má biologický původ (Richman, 2006). Gilberg a Peeters se domnívají, že „je jasné, že jde o neurologickou poruchu, která se manifestuje v chování. Na to lze usuzovat z častých přidružených syndromů.“ (Gilberg, Peeters, 2008, str. 51) Moderní teorie tvrdí, že autismus je zapříčiněn genetikou, infekčními onemocněními a chemickými procesy v mozku a projevuje se kombinací několika těchto faktorů (Pátá, 2008). Podobnou teorii vyznává ve své knize i Vocilka. Tvrdí, že nejčastěji vznik autismu je způsoben virovými

a infekčními chorobami, metabolickými poruchami či genetickými vadami. Samotný autismus vzniká spolupůsobením různých příčin (Vocilka, 1994).

Některé případy autismu mají svůj původ v genetice, jiné jsou způsobeny specifickými poruchami mozku, které jsou spojeny s dalšími specifickými somatickými obtížemi. Pravdou je také to, že autismus může být v některých případech vyvolán poškozením mozku během perinatálního, postnatálního období či během porodu (Gilberg, Peeters, 2008).

V době kdy působil Leo Kanner, který se psychoanalýzou zaměřoval více na zkoumání rodičů autistických dětí, se prosadily teorie, že za vznik autismu u dětí jsou odpovědni jejich rodiče, kteří jsou tvrdí, chladní a sobečtí. Původní Kannerova teorie etiologie autismus vysvětlovala „*jako výsledek dlouhodobého procesu emocionálního ochlazení dětí sobeckými rodiči*“ (Thorová, 2006).

Diagnostika PAS

V sedmdesátých letech 20. století byly vymezeny britskou psychiatrickou Lornou Wingovou problémové oblasti, které jsou klíčovými pro diagnózu. Nazvala je triádou poškození a jsou sem zařazeny potíže v sociálním chování, komunikaci a představitosti, zájmech a hře (Thorová, 2006). Je důležité, aby tato triáda symptomů byla zcela zřetelná. Neměla by být považována za všeobecné vývojové zpoždění dítěte (Gilberg, Peeters, 2008).

V současné době patří mezi všeobecně uznávané a rozšířené diagnostické systémy v Evropě diagnostická kritéria, která jsou vydávána Světovou zdravotnickou organizací (MKN-10), ve Spojených státech amerických jsou tato kritéria vydávána Americkou psychiatrickou asociací (DSM-IV). Kritéria diagnostiky, která jsou obsažena v DSM-IV, jsou pro praxi, jak se zdá, lépe využitelná. Jsou více přehledná, lépe definovaná a pro praxi jsou více srozumitelná (Thorová, 2006). Těchto diagnostických kritérií je dvanáct a jsou rozděleny do tří kategorií, která se u MKN-10 i DSM-IV neliší.

Kategorie jsou tvořeny sociální interakcí, komunikací, činnostmi a zájmy. Autistický člověk nemusí nutně splňovat všechna kritéria (Richman, 2006). K tomu, aby byl člověku diagnostikován autismus, by měl mít nejméně dva symptomy z 1. skupiny, nejméně dva symptomy ze skupiny 2. a nejméně jeden symptom z poslední skupiny (Peeters, 1998). Přestože lidé trpící autismem na první pohled vykazují stejné či podobné

symptomy, neexistují dvě děti s autismem, které budou mít úplně stejné projevy (Richman, 2006). Následně uvádím přehled jednotlivých kategorií:

Sociální interakce – Děti s autismem nedokážou porozumět neverbálnímu chování, proto ho neumí správně používat. Jejich sociální chování není přiměřené věku. Na gesta k pochování v dětství nereagují příliš otevřeně. Některé děti špatně snáší, když se jich někdo dotýká, nehrají hry jako ostatní děti a blízkou osobu nesledují zrakem.

Tyto děti: se mohou vyhýbat očnímu kontaktu, mohou si špatně vyložit výrazy obličejů a mohou problematicky reagovat na sociální gesta (mávání, ukazování), nemají schopnost navázat a rozvíjet přiměřený sociální kontakt se svými vrstevníky, upřednostňují samotu a jejich zájem o jiné lidi je mizivý. Pokud chtějí dosáhnout na nějakou věc, použijí pro to ruku jiné osoby, jejich iniciativa je minimální stejně jako jejich herní dovednosti.

Kvalitativní postižení komunikace – U dětí s autismem se objevuje kvalitativní i kvantitativní postižení řečového projevu. Můžeme tedy říci, že u těchto dětí nejen, že je řeč zpožděná, ale vyvíjí se i jiným způsobem než u zdravých dětí. Zhruba u čtyřiceti procent dětí nekomunikují žádným způsobem. Řeč se u nich nevyvinula a nesnaží se ji ani nahradit nějakým alternativním způsobem komunikace, čímž jsou například gesta nebo mimika.

V komunikaci se postižení může objevit prostřednictvím: echolálie (opakování slov a vět), monotónní řeči, která nemá intonaci, nedokonalosti v napodobování, spontánnosti a obměnách v použití jazyka, nesprávného používání zájmen, rozdílu v receptivním a expresivním jazyce a neschopnosti chápat abstraktní pojmy, jako je například nebezpečí (Richman, 2006).

Omezené a stereotypní vzorky chování, zájmů a aktivit – Tyto vzorky jsou manifestovány alespoň jedním z následujících kritérií: velké zaujetí pro stereotypní a omezené zájmy, zřetelné nutkání setrvat u nefunkčních rituálů, stereotypní a repetitivní motorické zvyky (plácání rukama, tleskání, poklepávání,...) a trvalé zaujetí pro určitou část předmětu při hře (Gilberg, Peeters, 2008).

V raném dětství se tyto projevy mohou objevit v situacích, kdy dítě odmítá jíst jídlo určité barvy. Může se objevit citlivost na určitý materiál. Dítě s autismem může dlouhý čas strávit tím, že si bude hrát točením koleček u autíčka či rovnáním předmětům do řady (Richman, 2006)

2.2 Aspergerův syndrom

„Abyste se stali vynikajícím vědcem nebo skvělým umělcem, musíte mít alespoň nějaké znaky Aspergerova syndromu, které vám umožní odpoutat se od tohoto světa.“

Hans Asperger

Aspergerův syndrom (dále jen AS) je druh autismu, který je řazen do skupiny neurovývojových postižení, která jsou známá jako PAS (Klin, Volkmar a Sparrow, 2000 in Patrick, 2011). Jeho charakteristikou je také to, že se projevuje disharmonickým vývojem osobnosti, která má převažující poruchu v oblasti sociálního chování a komunikace. Porucha postihuje 0,03 % populace, více se však projevuje u chlapců (Vágnerová, 2014). Dle odborných informací je známá skutečnost, že lidí s AS je mnohem více než osob s klasickým autismem (Attwood, 2005).

Lidé s AS jsou normální a mají dobrou, někdy dokonce i nadprůměrnou inteligenci. Objevuje se zde však určitá porucha, která se pojí velice úzce s funkcemi, které jsou narušeny u klasického autismu (Gilberg, Peeters, 2008). V mezinárodní klasifikaci MKN-10 je AS řazen do jiných pervazivních poruch, jak už bylo zmíněno výše, které jsou označovány F84, konkrétně autismus je značen jako F84.5 (Hort, V., 2008).

Vzhledem k tomu, že lidem s AS chybí nějaké dovednosti, které většina zdravých lidí má, můžeme považovat AS za handicap. (Thorová, 2007). Handicapem se rozumí znevýhodnění. Handicap se projevuje omezením možností daného člověka ve srovnání s tím, co by zvládl, kdyby byl zdravý, ale toto znevýhodnění ho nějakým způsobem omezuje (Jankovský, 2001).

Historie AS

Termín AS byl prvně užit Lornou Wingovou v její odborné publikaci roku 1981, kdy jím označila děti a dospělé, jejichž chování odpovídalo popisu příznaků, na které upozornil Hans Asperger (Attwood, 2005). Asperger byl lékařem na dětské klinice pro děti s obtížemi ve vývoji ve Vídni (Thorová, 2007). Ve své práci roku 1944 zobrazil čtyři chlapce, kteří se svým chováním vymykali svým vrstevníkům, především z hlediska sociálních, jazykových a kognitivních dovedností. Jejich stav chování označil jako „autistickou psychopatii“, která jím byla považována za určitý druh poruchy osobnosti

(Attwood, 2005). Všiml si potíží dětí v sociálním chování, zvláštností v komunikaci, i přes bohatě rozvinutou řeč, a vysoké míry intelektu. Děti byly velice motoricky neobratné, měly dost omezené zájmy, odlišný způsob vyjadřování a myšlení oproti ostatním a neverbální komunikace byla nedostatečná. Tento syndrom nazval jako autistickou poruchu osobnosti (Thorová, 2007).

V devadesátých letech 20. století dle Attwooda převládal názor, že AS je druh autismu a pervazivní vývojová porucha, což znamená, že zasahuje všechny oblasti schopností dítěte. Nyní je AS vnímán jako samostatná kategorie v rámci poruch autistického spektra, která má svou vlastní diagnostiku (Attwood, 2005).

Vymezení AS

Tvrzení, že AS je mírnější formou autismu, je velice zjednodušené. U AS se objevují specifika a problémy stejné závažnosti, i přesto, že kvalitativně se mohou od ostatních poruch autistického spektra značně lišit (Thorová, 2007). Děti trpící AS nejsou hloupé či nevychované, jejich mozek pouze funguje a vyvíjí se jinak než u zdravých dětí (Thorová, 2007). Oproti dětskému autismu u AS nebývá vývoj řeči ani inteligence narušen závažným způsobem, i přestože myšlení a řeč se nejeví jako úplně standardní (Vágnerová, 2014).

Verbální komunikace - Lidé s AS mohou mít problémy s navazováním úměrných vztahů s okolím. Jejich komunikační dovednosti bývají slabé, proto se tak často můžeme setkat s tím, že se mnozí lidé trpící AS vyhýbají komunikaci s druhými lidmi nebo se chovají nevhodným způsobem (Bělohávková, Gnanová, 2008). Můžeme se setkat s různými typy lidí s AS, jak už je zmíněno v kapitole o autismu: *„neexistují dvě děti s autismem, které budou mít úplně stejné projevy“* (Kapitola 2, Klasifikace PAS). Děti s AS tedy mohou a nemusí mít narušen nebo opožděn vývoj řeči. Do 5 let věku je jejich řeč již plynulá. Je však pravdou, že vývoj řeči u těchto dětí bývá neobvyklý. Od zdravých dětí se děti trpící AS liší mechanickou, šroubovitou a formální řečí, která je velice totožná s výrazy dospělých (Thorová, 2006). Ostatní lidé mohou mít tak pocit, že mluví s chodícím slovníkem.

Je u nich také snadno povšimnutelná nerovnoměrnost rozložení jejich schopností. Mají například velice výbornou paměť, nedělá jim problém recitovat básně či dlouhé úryvky z knih, vyznačují se také neobvyklou intenzitou soustředění, což se ovšem týká

jen věci, které je samotné zajímají. Tyto děti mají také téměř nulovou motivaci k činnostem, které je nebaví nebo je dělat z nějakého důvodu nechtějí (Attwood, 2005).

Verbální projev může působit nápadně svou monotónností a velkým důrazem na správnost použití jazyka. Velice často se můžeme setkat s tím, že neodpovídá sociálnímu kontextu a nereaguje na odezvu komunikačního partnera (Vágnerová, 2014).

Neverbální komunikace – Lidé s AS mají obtíže s chápáním mimoslovní komunikace, což jsou gesta či mimika, která bývají velice omezena (Bělohlávková, Gnanová, 2008). Tito lidé se neumí orientovat například ani podle výrazů tváře či kontextu dané situace. Nechápují ironii či nadsázku. Tyto výroky chápou vždy doslovně, což je velice málo (Thorová, 2006).

Sociální chování – Tito lidé mají obtíže s chápáním potřeb jiných lidí a s chápáním sociálních pravidel (Vágnerová, 2014). Mívají také nedostatek intuice a jsou neschopni rozumět svým vlastním pocitům a emocím (Thorová, 2007). Bývají přecitlivělí, neumějí být empatičtí a jejich chování působí tak, že jsou egocentričtí. Mají problémy se sebekontrolou vlastního chování, někdy mohou reagovat záchvaty vzteku i na triviální problém (Vágnerová, 2014). Často jsou ve stresu, kterému podléhají a neumějí dostatečně vyjádřit své pocity. Lidé trpící AS jsou velice náchylní k sebepodceňování, odsuzování a hledání chyb na sobě samém (Thorová, 2006). Navzdory všem obtížím týkajících se sociálního chování většina těchto lidí dosahuje středoškolského nebo vysokoškolského vzdělání a mají velkou možnost vykonávat tomu odpovídající práci (Bělohlávková, Gnanová, 2008).

Zdraví lidé si obvykle sociální dovednosti osvojují během vývoje nejrůznějšími způsoby, zkušeností, nápodobou,... U osob s AS je to složitější, vzhledem k chybějící empatii a intuitivitě, která je důležitá k chápání sociálních situací. Proto je u těchto osob nutná vyšší míra vysvětlování, názorných příkladů, co nejreálněji ukázat konkrétní a opakující se modely sociálního chování, s čímž se vážou také co nejkonkrétněji popsané instrukce, které se vážou k jednotlivým situacím (Thorová, 2007).

Pokud budou mít lidé s AS individuální přístup ve škole, bez větších problémů by měli zvládnout školní docházku. Vyberou-li si vhodně zaměstnání a vhodného partnera mohou vést zcela běžný život. Okolím jsou tyto lidé bráni jako jiní, sví či uzavření do sebe.

Přátelství navazují velice obtížně, často o bližší kontakt ani nestojí a nevyhledávají ho. Spíše upřednostňují hraní si o samotě (Thorová, 2006).

Motorika – Jedním z dalších příznaků AS je pohybová neobratnost. Výzkumy potvrdily, že „*podprůměrná pohybová neobratnost má negativní dopad na schopnosti v oblasti hrubé i jemné motoriky*“ (Vosmik, Bělohávková, 2010, str. 48). Dalo by se říci, že zhruba polovina dětí s AS je oproti svým vrstevníkům výrazně neobratnější, právě v hrubé a jemné motorice. Mají také obtíže s koordinací svých pohybů, některé pohyby mohou být stereotypní. U některých dětí je možný výskyt motorických tiků a grimasování (Thorová, 2007). Nejčastěji viditelnými jsou problémy při pohybu v prostoru, při chůzi a běhu. Při těchto pohybech můžeme pozorovat neschopnost člověka s AS zkoordinovat paže a nohy, pohyb působí těžkopádně, pomale či křečovitě. Další oblastí, která je minimálně rozvinuta, je schopnost hry s míčem – kopání, chytání, házení. Naopak schopnost, která je zasažena nejméně, je plavání, která je často doporučována pro nápravu koordinace (Vosmik, Bělohávková, 2010).

Zájmy – Pro jedince s AS je typické, že se věnují vyhraněnému zájmu - zvířata, dopravní prostředky, knihy či věda (Attwood, 2005). Tito lidé hledají zalíbení v podstatě ve všem, kde lze najít nějaký systém, řád či opakovací prvky. Z toho důvodu je mnoho dětí, které mají zalíbení v číslech, objevuje se i rychlé zapamatování textů – reklamy, jízdní řády, televizní program,... (Thorová, 2006). Tento jejich zájem však není celoživotní, je to pouze dosavadní pobláznění, které po nějaké době bude vyměněno za jiný zájem. Ovšem má-li dítě momentální zalíbení v určité věci, věnuje jí veškerý svůj čas a dalo by se říci, že o ničem jiném nedokáže mluvit (Attwood, 2005).

Diagnostika AS

Hans Asperger ani Lorna Wingová neuvádějí přesná kritéria pro určení diagnózy AS a doposud se ani odborníkům nepodařilo ve svých názorech na správnou diagnostiku sjednotit. Je tedy možné v dnešní době vycházet ze čtyř postupů. Dva byly navrženy odbornými organizacemi a dva byly vytvořeny na základě aktivit jednotlivců. Kritéria, která jsou nejpřísnější, stanovuje Světová zdravotnická organizace a její desátá revize Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN-10) a Americká psychiatrická asociace ve čtvrté revizi Diagnostického a statistického manuálu duševních poruch (DSM-IV). Nejmírnější kritéria předložil Peter Szatmari společně s kolegy v Kanadě a Ch. a C. Gillbergovi

ze Švédska. Attwood ve své knize uvádí, že výběr kritéria je otázkou volby. On sám se však řídí postupem Gillberových, který mu připadá nejjasnější, je nejvíce výstižný a také srozumitelný (Attwood, 2005). P. Howlin uvádí, že pokud jsou striktně dodržována kritéria určená MKN/DSM, je velice nepravděpodobné, dokonce spíše nemožné stanovit správnou diagnózu Aspergerův syndrom (Howlin, 2005).

Vzdělávání osob s AS

Bez patřičného vzdělání osob se zdravotním postižením by zřejmě neexistovala možnost jejich uplatnění na trhu práce. Je však nutné vždy zohledňovat jejich specifika.

Problematiku výchovy a vzdělávání jedinců s různým druhem postižení vymezuje Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). (Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon, ve znění pozdějších předpisů).

Jmenovaný zákon je založen mimo jiné na zásadě rovného přístupu každého státního občana ČR nebo jiného členského státu Evropské unie ke vzdělávání bez jakékoli diskriminace z důvodu zdravotního stavu (Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon, ve znění pozdějších předpisů).

Výchovou a vzděláváním žáků s postižením se zabývá také vyhláška MŠMT č.73/2005 Sb. O vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. Tato vyhláška určuje, že za žáky s těžkým zdravotním postižením jsou považováni žáci, kteří mají těžké zrakové postižení, těžké sluchové postižení, těžkou poruchu dorozumivacích schopností, hluchoslepí, ti co jsou souběžné postižení více vadami, autisté, žáci s těžkým tělesným nebo těžkým či hlubokým mentálním postižením. Dle rozsahu speciálních vzdělávacích potřeb jim náleží co nejvyšší míra podpůrných opatření (Vyhláška č. 73/2005 Sb., O vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných)

Integrace dětí s AS

Diskuze o tom, jak mají být děti s postižením vzdělávány, trvá už řadu let a stále není stanoveno jasné východisko. Jak zastánci integrace, tak její oponenti nemají stále dostačující argumenty, které by jednoznačně hovořily pro jednu z těchto variant. Obě varianty mají své plusy a mínusy. Záleží na každém jedinci, jeho individuálních schopnostech, potřebách a na závažnosti postižení.

Typ vhodné školy se může s postupem školní docházky měnit. Pro menší děti na prvním stupni je vhodnější segregace, na rozdíl od druhého stupně, kdy by žáci měli být vzdělávání dle běžných osnov, což hraje důležitou roli pro další vzdělávání či pracovní uplatnění těchto osob (Howlin, 2005).

Rozhodnutí, zda má být dítě integrováno, bývá velice složité. V tomto procesu se odráží řada faktorů, které musí být zohledněny. Integraci je důležité konzultovat s poradenským pracovníkem nebo s člověkem, který má dítě dlouhodobě v péči (Thorová, 2006).

U integrace je velice důležitá informovanost učitelů. Každý učitel, který má ve své třídě dítě s AS, by měl projít školením pro učitele od odborníka na autismus (Vosmik, Bělohlávková, 2010). To samé platí pro žáky a jejich rodiče, kteří by také měli být informováni o problematice dětí s AS. Děti s AS se většinou neobejdou bez asistenta. Významným bodem, je také prevence šikany. Šikana je u dětí s AS bohužel velice častým jevem (Thorová, 2006.)

Dalším důležitým prvkem je individuální vzdělávací plán, na kterém se nejvíce podílí speciální pedagog, který má studenta v péči, nezbytná je také častější supervize ze strany psychologa, behaviorálního terapeuta či speciálního pedagoga ve škole. Nedílnou součástí integrace dítěte s AS do běžné školy je nutnost užší spolupráce učitelů s rodinou (Vosmik, Bělohlávková, 2010).

Výhody a nevýhody integrace

Mezi výhody integrace můžeme zařadit například: náročnější prostředí, které se více podobá běžnému životu, zmírnění izolace a setkávání se zdravými vrstevníky, lepší příprava na zaměstnání a život v dospělosti, zvýšení sebevědomí dítěte i jeho rodičů, individuální přístup, pokud má dítě svého asistenta, přínos pro zdravou populaci, která se tak setkává s odlišností a učí se ji tím tolerovat a více pomáhat handicapovaným.

Negativní důsledky v případě integrace mohou být: absence ochranného prostředí, snížené uspokojení specifických potřeb dítěte, vyšší zátěž, následně i stres či úzkost, mezi zdravými vrstevníky, je více vidět problémové chování, nedostatek specializovaných pedagogů, kteří mají málo zkušeností s výukou dětí s AS, nepochopení ze strany rodičů zdravých spolužáků, z důvodu jejich špatné informovanosti o AS, nebezpečí výskytu šikany, sklon k podceňování se, pokud dítě nezažívá úspěch.

Z toho vyplývá, že pozitiva i negativa jsou v rovnováze. Záleží tedy vždy na přání rodičů i dítěte, odborného pracoviště i školy, zda je vhodné, aby bylo dítě integrováno do běžné školy. Spádová základní škola, je dle § 36, odstavec 5 školského zákona č. 561/2004 Sb., povinna na žádost rodičů dítě přijmout. Ale i přesto je nutné, aby škola zvážila, zda integraci zvládne a chce zvládnout. Negativa integrace je možné minimalizovat tím, že škola zažádá svého zřizovatele o zřízení funkce asistenta pedagoga pro daného žáka (Vosmik, Bělohávková, 2010).

Zařazení osob s AS do pracovního procesu

Pro každého člověka je velice důležité najít smysluplné zaměstnání, ať už se jedná o zdravého nebo jakkoli postiženého člověka. Proto je velice důležitý výběr profese, který by měl odpovídat zájmům a osobnostním předpokladům člověka, který si práci hledá (Patrick, 2011). Někteří lidé jsou schopni si práci najít a udržet sami, jiní potřebují výraznou pomoc, což platí jak pro hledání, tak pro udržení práce. Důležitá je neustálá podpora samostatnosti člověka s AS a práce na jeho motivaci (Thorová, 2007).

Před samotnou volbou povolání je důležité, aby byly zhodnoceny i vlastní schopnosti a dovednosti - na základě testů či dotazníků. Toto testování je prováděno samotným člověkem. U výběru vhodné přípravy jsou hodnoceny uchazečovy preference a také potenciál, který bude mít na trhu práce. Při tomto hodnocení je užíváno pozorování, dotazník, informace od okolí či blízkých, kteří dotyčnou osobu znají. Informace by měly být zjišťovány z těchto oblastí: povědomí o volbě povolání, zájmy, nadání, vlohy, dispozice, speciální potřeby, bydlení, způsob učení, pracovní zvyky a pracovní chování, sociální dovednosti, hodnocení a postoje k práci, představa o vlastní osobě, pracovní tolerance (Patrick, 2011).

Všichni lidé, kteří jsou jakkoli postižení, se při hledání zaměstnání ocitají ve velké nevýhodě. Velice důležitým bodem při hledání práce je dobře napsaný profesní životopis a správnost vyplnění formulářů. V životopise by se měly objevit vždy pouze pravdivé informace, jak o samotné osobě, vzdělání, ale zejména o postižení. Pokud se tyto skutečnosti zatají, stejně vyjdou brzy na povrch (Howlin, 2005).

Všeobecně pro všechny lidi s poruchami autistického spektra platí, že je pro ně nejvhodnější taková pracovní pozice, která je jim něčím blízká. Pozice, ve které najdou zalíbení, budou ji vykonávat se zájmem a v neposlední řadě bude poskytovat takové

podmínky, které jim budou vyhovovat. Může se jednat například o velikost kolektivu, pracovního prostředí, jednotvárnost či různorodost vykonávané práce (Thorová, 2007).

Velké množství lidí trpící AS je talentovaných. Svůj talent tak mohou využít právě při volbě povolání. I přes to, že v běžném životě takto postižené lidi omezuje malý zájem o sociální kontakty nebo například smysl pro přesnost, jsou to právě ty vlastnosti, díky kterým mohou velice spolehlivě vykonávat některá povolání. Tyto osoby se díky těmto aspektům mohou naplno věnovat své práci (Thorová, 2007).

Lidé s AS rádi zastávají pracovní pozice, ve kterých mohou vykonávat rutinní a předvídatelné činnosti, je to tedy práce, která je veřejností hodnocena spíše jako nudná a nezajímavá. Velice málo se stává, že by nedodržovali pokyny, předpisy a neplnili úkoly, které jim zadá zaměstnavatel (Bělohlávková, Gnanová, 2008).

Pokud zaměstnavatel přijme člověka s AS na nějakou pracovní pozici, musí počítat s tím, že mu bude muset věnovat zpočátku mnohem více času a pozornosti, než u zdravého člověka. Je mnoho zaměstnavatelů, kteří si tyto osoby nemohou vynachválit. Pokud jim vytvoří určité pracovní podmínky, jsou pak mimořádně výkonní a spolehliví, jak už bylo zmíněno výše (Howlin, 2005).

Zaměstnavatel by měl vždy myslet na to, že pokud zaměstnává člověka s AS, je důležité, aby všechny požadované úkoly zadával jasně. U většiny těchto osob je nutné jasné vysvětlení a přehledné zadání požadovaného úkolu. Je třeba, aby tito lidé měli sestaven časový rozvrh, dle kterého se budou moci řídit. Rozvrh by měl být v jednoduché vizuální formě, může být doplněn obrázky či hesly (Howlin, 2005). Člověk musí být k práci motivován. Také je důležité, aby mu byly jasně stanoveny logické důvody pro vykonávání určité práce, stejně také udání času, místa a délky trvání určitého úkolu. Jednoduše řečeno, vše, co člověk s AS dělá, musí mít smysl (ne vždy je jejich logika stejná jako naše). Důležité je opravdu dbát na správnou motivaci. Pokud dojde k její ztrátě, prudce klesá i schopnost soustředění (Bělohlávková, Gnanová, 2008).

Pokud je člověk s AS schopen si udržet trvale zaměstnání, je to nejspíše známka toho, že práci vykonává správně, zaměstnavatel je spokojen a hlavně, že člověku práce vyhovuje. Bonusem udržení si pracovní pozice může být zvýšení platu, možnost odborného růstu a dobrá znalost pracovního prostředí a kolektivu, což je pro takového člověka velice důležité. Pocit, že se pohybuje mezi lidmi, které zná. Každý zaměstnavatel ocení, když zaměstnanec dodržuje jeho požadavky a ocení osoby, které jsou přesné, slušné se vyjadřují, mají dobré chování, věnují pozornost detailům a mají smysl pro pořádek.

Posouzení výkonnosti člověka vypovídá o tom, zda práce, která je vykonávána, odpovídá svou kvalitou a množstvím průměrnému či lepšímu výkonu na pracovišti. Hlavním kritériem je, zda jsou trvale splňována očekávání, která jsou na zaměstnance kladena (Howlin, 2005).

3 Sociální rehabilitace

Sociální rehabilitace je jednou z částí ucelené rehabilitace. Tento pojem je v současnosti chápán jako interdisciplinární obor, zahrnující zdravotnickou, sociální, právní, pedagogicko-psychologickou a pracovní péči (Jankovský, 2006). Přesto je termín rehabilitace veřejností stále vnímán, jako fyzioterapeutický obor. „Podle definice WHO představuje rehabilitace systém služeb ke zlepšení, udržení a oddálení zhoršených fyzických, psychických, sociálních a pracovních aktivit a napomáhající dosáhnout plného potenciálu a optimálního stupně vývoje“ (Růžičková, 2005, str. 17). Na základě této definice je možno říci, že označení rehabilitace by samo o sobě mělo být bráno jako ucelená rehabilitace. Pojmem ucelená rehabilitace vyjádříme fakt, že rehabilitace zasahuje nejen zdravotní péči, ale také další složky.

Cílem **ucelené rehabilitace** je návrat k původnímu zdravotnímu stavu. Definice Světové zdravotnické organizace uvádí, že se jedná o tělesnou, duševní a sociální pohodu. Důležitým cílem celé zdravotní péče, především rehabilitace je považováno dosažení optimální kvality života. Nejdůležitějším cílem, který byl roku 1993 stanoven deklarací OSN, je vyrovnání příležitostí OZP s osobami nepostiženými. Jedná se zejména o oblasti vzdělání, pracovního uplatnění, bydlení, komunikace, cestování aj. (Votava, 2003). Do cílové skupiny ucelené rehabilitace jsou řazeny osoby s pohybovým, smyslovým, mentálním a psychickým postižením, ale také sem spadá postižení vzniklé na základě onkologických, metabolických, alergických, interních, imunitních a dalších onemocnění bez ohledu na věk (Švestková in Růžičková, 2005).

Aby se jednalo o ucelenou rehabilitaci, dle definice se musí skládat z několika (nejméně dvou) složek, které musí být nějak propojeny (Votava, 2003). V této bakalářské práci se budu dále zabývat pouze sociální a pracovní rehabilitací – vzhledem k obsahu praktické části. Vzhledem k tomu, že praktická část bude zaměřena na zmapování požadavků sociálního podniku a následnému vytvoření konkrétního programu pracovní přípravy pro vybranou osobu. Léčebná a pedagogická rehabilitace je pro tuto práci nedůležitá.

Sociální rehabilitace je ukotvena v zákonu č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. V tomto zákoně najdeme sociální rehabilitaci v § 70. Zde je definována následovně: „*Sociální rehabilitace je soubor specifických činností směřujících k dosažení samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti osob, a to rozvojem jejich specifických schopností a dovedností, posilováním návyků a nácvikem výkonu běžných, pro samostatný život nezbytných činností alternativním způsobem využívajícím zachovaných schopností, potenciálů a kompetencí*“ (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, § 70, odstavec 1). Votava (2003), stejně jako Růžičková (2005) používají definici z trochu obecnějšího hlediska: SR je proces, při němž OZP dosahuje maximální možné samostatnosti a soběstačnosti za účelem dosažení nejvyššího stupně sociální integrace.

Sociální rehabilitace je jednou ze složek ucelené rehabilitace a týká se všech zdravotně postižených, nezávisle na jejich věku. Cíle a prostředky jsou částečně stejné s cíli a prostředky ostatních složek ucelené rehabilitace (Votava, 2003).

Sociální rehabilitace může být prováděna v různých institucích. Konkrétněji je to ve zdravotnických zařízeních, v zařízeních a ústavech sociální péče, ve speciálních školách, může být uplatněna při práci v rodině. Nyní je velice rozšířena také v rámci nestátních neziskových organizací (Jankovský, 2001).

Sociální rehabilitace je prováděna prostřednictvím ergoterapie. Je však nutné říci, že ne ve všech zařízeních se můžeme s ergoterapií setkat. Ergoterapie probíhá prostřednictvím využíváním specifických diagnostických a léčebných metod, postupů, eventuálně činností. Je využívána k léčbě jedinců v každém věku s různým druhem postižení, kteří jsou trvale či dočasně postižení fyzicky, psychicky, smyslově nebo mentálně. V rámci ucelené rehabilitace, pro kterou je významnou součástí, vede ke zmírnění vzniku handicapu u lidí s omezením.

Její cílem je tedy dosáhnout co nevyšší možné soběstačnosti a nezávislosti v domácím, pracovním a sociálním prostředí, čímž zároveň dojde také ke zvýšení jejich kvality života (Votava, 2003).

3.1 Sociální rehabilitace u AS

U dětí s AS je velice těžké najít hranici mezi tím, kdy dítěti v obtížné situaci okamžitě pomoci a kdy je na místě nechat ho, aby se s obtížnou situací vyrovnalo samo a posílilo tak svou samostatnost. Je jasné, že děti, které nejsou závislé na svých rodičích

ve všech oblastech svého života, jsou na tom mnohem lépe, než ti, kteří na pomoc svých rodičů spoléhají. Mnohem snazší pro dítě bude naučit se dovednosti, které jsou nutné pro sebeobsluhu a pro život ve skupině, pokud bude co nejdříve vychováno k nezávislosti.

Je velice důležité, aby dítě mělo co nejvíce možností poprat se s každodenními činnostmi jako je oblékání, mytí, uklízení, příprava jídla. Problémem rodičů těchto dětí je, že jim věnují přehnanou péči. I přesto, že je někdy speciální péče nutností, autistické děti, stejně jako děti zdravé se mohou učit z vlastních chyb (Richman, 2006).

Lidé s AS zůstávají v dospělosti mnohem více závislí na rodině a jsou tak ochotni poslouchat a řídit se rodičovskými radami i v době, kdy jejich vrstevníci rodičovské rady odmítají.

Jednou z oblastí, kdy lidé s AS žijící v samostatných či chráněných bytech budou potřebovat vždy dopomoc, je osobní hygiena. Jedná se konkrétně o mytí, praní či udržování čistoty v bytech. Pomocí může být denní týdenní nebo měsíční plán, kde bude jasně stanovena struktura činností a čas bude využit efektivně (Howlin, 2005).

Vyhláška č. 505/2006 Sb., která upravuje některá ustanovení zákona o sociálních službách, vymezuje v § 35 sociální rehabilitaci následovně. Základní činnosti poskytované sociální rehabilitací jsou zajišťovány v rozsahu několika úkonů. Vzhledem k tématu bakalářské práce vyberu pouze ty činnosti, které souvisí s praktickou částí, kterými jsou:

- nácvik obsluhy běžných zařízení a spotřebičů
- nácvik péče o domácnost, například úklid, chod kuchyně
- nácvik samostatného pohybu včetně orientace ve vnitřním i venkovním prostředí
- nácvik chování v různých společenských situacích
- upevňování získaných motorických, psychických a sociálních schopností i dovedností (Vyhláška č. 505/2006 Sb. zákon o sociálních službách, § 35, odstavec 1).

Posílením samostatnosti je jediným způsobem, jak eliminovat závislost na rodičích. Nejlepším způsobem přípravy jedince na samostatný život je nácvik sebeobslužných dovedností od útlého věku. Pokud je jedinec samostatný, dokáže lépe dovednosti přenést i do jiného prostředí.

K posílení nezávislosti mohou sloužit časové rozvrhy či obrázková schémata, která mohou pomoci zautomatizovat si určité činnosti (Richman, 2006).

4 Pracovní rehabilitace

Pracovní rehabilitace je další ze složek ucelené rehabilitace. Je nabízena osobám se zdravotním postižením Úřadem práce (Opatřilová, Procházková, 2011). Může být chápána jako soustavná péče, která je poskytována občanům se změněnou pracovní schopností a směřuje k možnosti vykonávat dosavadní či jiné zaměstnání (Růžičková, 2005). Termín změněná pracovní schopnost se již v současné legislativě nepoužívá, byl nahrazen termíny: osoba plně invalidní, částečně invalidní a zdravotně znevýhodněné osoby (Opatřilová, Procházková, 2011). U pracovní rehabilitace se nejedná jen o pracovní přípravu, je to mnohem obsáhlejší proces, který zahrnuje také soustavnou péči, jež je věnována právě lidem se zdravotním postižením v tom smyslu, aby našli pracovní uplatnění (Jankovský, 2001).

Dle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti je pracovní rehabilitace vymezena v § 69 takto: „*Pracovní rehabilitace je souvislá činnost zaměřená na získání a udržení vhodného zaměstnání osoby se zdravotním postižením (Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, § 69, odstavec 2). Pracovní rehabilitace zahrnuje zejména poradenskou činnost zaměřenou na volbu povolání, volbu zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti, teoretickou a praktickou přípravu pro zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost, zprostředkování, udržení a změnu zaměstnání, změnu povolání a vytváření vhodných podmínek pro výkon zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti*“ (Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, § 69, odstavec 3).

Dále je pracovní rehabilitace vymezena ve vyhlášce č. 518/2004 Sb., která provádí zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Zde jsou uvedeny informace, které musí obsahovat individuální pracovní plán pracovní rehabilitace a dále druhy nákladů hrazených Úřadem práce a způsoby jejich úhrady (Vyhláška č. 518/2004 Sb., provádějící zákon o zaměstnanosti).

V procesu pracovní rehabilitace je zahrnuto:

- poradenská činnost zaměřená na volbu povolání, zaměstnání či jiné výdělečné činnosti
- vstupní funkční diagnostika, kde je zhodnoceno uchování pracovního potenciálu a přihlíží se také k dosavadním zkušenostem a kvalifikaci
- analýza vhodného pracovního uplatnění, v závislosti na získaných informacích o schopnostech, dovednostech a cílech osoby
- vyhledání vhodného pracovního místa

- zvolení vhodných edukačních či rekvalifikačních programů, které mohou přispět k rozvoji specifických schopností, vlastností či dovedností
- vytvoření vhodných podmínek, kde je zahrnuta úprava pracovního místa či vybavení speciálními pomůckami
- uvedení na určité pracoviště - pomoc při počáteční realizaci pracovních úkonů, navázání vztahů mezi zaměstnanci, koordinace pracovní zátěže atd. (Růžičková, 2005).

Smyslem pracovní rehabilitace je předcházet frustraci či stresu z toho, že člověk není schopen pracovat. Tyto stavy se dostávají z toho důvodu, že není uspokojena jedna z primárních potřeb člověka, tedy práce (Jankovský, 2001).

Jedinec se zdravotním postižením, který má zájem o pracovní rehabilitaci, žádá o její zabezpečení na Úřadu práce. Každý Úřad práce má zřízenou odbornou pracovní skupinu. Na základě typu zdravotního postižení tato pracovní skupina posoudí, jaké formy pracovní rehabilitace by byly v daném případě nejvhodnější.

Na základě posouzení odbornou pracovní skupinou je ve spolupráci s osobou, která si žádala o pracovní rehabilitaci, vytvořen individuální plán pracovní rehabilitace. Je zde obsažen stanovený cíl pracovní rehabilitace, konkrétní formy jeho dosažení, je zde uveden i časový harmonogram, termíny a způsob hodnocení účinnosti forem pracovní rehabilitace, které byly stanoveny.

Pracovní rehabilitace může být uskutečňována různými způsoby. Může se jednat o poradenství či teoretickou a praktickou přípravu na zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost. Konečným bodem je samotné zprostředkování zaměstnání a vytvoření vhodných podmínek pro zaměstnávání (Židoňová, 2005).

4.1 Konkrétní možnosti pracovní rehabilitace u AS

Konkrétní formy pracovní rehabilitace mohou být různé. Souvisí s tím nábivk daných dovedností, které vedou k tomu, že je člověk schopen najít si práci. Pokud již práci má, je důležité, aby dobře zvládal všechny činnosti, které s ní souvisí (Vosmik, Bělohávková, 2010).

Pracovní rehabilitace může probíhat i v rámci sociální složky sociální rehabilitace, kdy se nacvičují a upevňují všechny dovednosti, které jsou k pracovnímu uplatnění nutné.

Konkrétní možnosti pracovní rehabilitace mohou být individuální nácviky sociálních dovedností, které vždy vycházejí ze zakázky klienta. Klient se díky těmto nácvikům učí nové dovednosti, které se nejprve nacvičují v prostředí terapeutické místnosti a následně v reálném prostředí, kdy je člověku s Aspergerovým syndromem nejprve nápomocen terapeut, ale tato podpora je postupně odebírána a klient je tak schopen postupně zvládnout danou činnost sám (Vosmik, Bělohávková, 2010).

Při individuálním nácviku jsou velmi důležité pečlivé instrukce, které jsou jednoduše popsány a s postupně se stupňující obtížností. Přístup k tomuto nácviku může probíhat ve třech krocích: s pomocí instruktora, s malou pomocí nebo bez pomoci. Pokud však má klient z předchozího zaměstnání již zkušenost s danou činností, první krok může být vynechán (Patrick, 2011).

4.2 Pracovní uplatnění na trhu práce

Jednou z možností, kde lidé se zdravotním postižením mohou získat pracovní uplatnění, jsou chráněná pracovní místa nebo mohou pracovat v rámci sociálního podniku. V nynější době je to jedna z nejběžnějších forem zaměstnávání osob s OZP v sociálních integračních podnicích.

Chráněná pracovní místa jsou vymezena v zákoně č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Chráněné pracovní místo je dle § 75 vytvořené zaměstnavatelem pro osobu se zdravotním postižením na základě písemné dohody s Úřadem práce. Toto pracovní místo musí být provozováno po dobu nejméně dvou let (Opatřilová, Procházková, 2011).

Sociálním podnikem je rozuměn „subjekt sociálního podnikání“, čímž je právnická osoba, která je založena na základě soukromého práva, nebo její součástí či jím může být fyzická osoba splňující všechny principy sociálního podniku (Bednáriková, Francová, 2011). Většina těchto podniků zaměstnává osoby se zdravotním postižením. Zaměstnávání těchto osob s sebou nese také speciální požadavky. Tyto osoby by měly být v práci podporovány. Úkolem sociálního podniku je, aby osobám se zdravotním postižením či osobám jinak pracovním znevýhodněným vycházela co nejvíce vstříc. Podpora v zaměstnání může být různá, záleží na podmínkách konkrétního sociálního podniku. Jedná se tedy o psychosociální podporu, delší čas na zpracování, upravenou pracovní dobu, úpravu pracoviště dle specifik zaměstnance, poskytnutí nejrůznějších speciálních pomůcek atd.

Členové sociálního podniku by měli být co nejvíce zapojováni do rozhodování o podnikání a o případných změnách by měli být informováni. V ideálním případě by zaměstnanci měli získat pocit, že se na chodu sociálního podniku podílí. Takovéto instituci by neměl chybět obecně prospěšný cíl, který bývá udáván ve stanovách konkrétního podniku. Měly by být stanoveny přínosy ve třech oblastech, kterými je oblast ekonomická, sociální a environmentální. Sociální podniky jsou autonomními organizacemi, které zpravidla nebývají řízeny veřejnými institucemi, či jinými organizacemi, přestože jimi mohou být podporovány (Srovátková, 2010).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

Úkolem praktické části bakalářské práce je na základě výzkumného šetření zjistit, jaké požadavky má zaměstnavatel na zdravotně postiženého. Na základě těchto zjištěných informací bude vytvořen program přípravy jedince se zdravotním postižením na získání a udržení pracovního místa v konkrétním sociálním podniku. Praktická část bude prováděna v Křižovatce handicap centru o. p. s. v Pardubicích s vybranou osobou se zdravotním postižením – konkrétně s Aspergerovým syndromem.

5 Vymezené cíle praktické části

Hlavním cílem praktické části bakalářské práce je na základě individuálních schopností, dovedností a potřeb vybrané osoby vytvořit program přípravy, díky kterému si vybraný jedinec udrží své pracovní místo v konkrétním sociálním podniku.

Hlavní cíl praktické části bakalářské práce bude naplňován pomocí takto stanovených dílčích cílů.

C1: Zmapování požadavků sociálního podniku. Tyto informace budou hrát důležitou roli při sestavování individuálního programu přípravy jedince, který se musí odvíjet právě od těchto požadavků, aby jedinec mohl být přijat jako zaměstnanec.

C2: Diagnostika klientky na základě metody rozhovoru. Pomocí tohoto cíle budou zjištěny možnosti jedince a také jeho motivace k danému zaměstnání.

C3: Příprava konkrétního manuálu, dle kterého bude klientka vedena. A následné ověření manuálu v praxi.

6 Metodologie výzkumu

V praktické části této bakalářské práce jsou využity metody kvalitativního výzkumu. Byla zde využita metoda pozorování a rozhovoru.

Kvalitativní výzkumník si na začátku výzkumu vybírá téma a určuje si základní výzkumné otázky. Otázky mohou být v průběhu výzkumu, během sběru a analýzy dat modifikovány nebo doplněny. Výzkumníkovým úkolem je vyhledávat a analyzovat jakékoliv informace, které mohou nějakým způsobem přispět k osvětlení výzkumných otázek. Sběr dat a jejich následná analýza probíhají v delším časovém intervalu.

Výzkumník na základě svých úvah vybírá místa pozorování nebo jedince, které jsou jím dále sledovány v různých časových momentech (Hendl, 2005).

Mezi kvalitativní výzkumnou metodu použitou v praktické části bakalářské práce řadíme pozorování. U metody pozorování výzkumník nejprve sleduje a poté následně analyzuje jevy, které vnímal smysly. U kvalitativního výzkumu je nejrozšířenější nestrukturované pozorování, kde se nepoužívají předem připravené pozorovací systémy. Jsou zde určeny pouze konkrétní události, jevy a osoby, které budou pozorovány. U tohoto způsobu, vzhledem k jeho pružnosti, může pozorovatel přistupovat k realitě novým způsobem. Prostřednictvím tohoto pozorování se velice často mohou odhalit nové, nepředpokladatelné, popřípadě skryté kontexty (Gavora, 2000).

Pozorování můžeme také dělit na zúčastněné a nezúčastněné. Zúčastněným pozorováním zjišťujeme, co se děje, kdo se dění účastní, kdy a kde se věci dělají, jak se objevují a z jakého důvodu. Výzkumník je v osobním vztahu s pozorovanými a sbírá data, zatímco je účastníkem přirozeně se vyvíjejících životních událostí (Hendl, 2005).

Při nezúčastněném pozorování je interakce s pozorovanými subjekty minimalizována a výzkumník se snaží získat jen záznam chování jedince či jedinců ve skupině. Je zde usilováno o odstup a neutrální přístup s pozorovaným vzorkem. Pozorovatel by měl být umístěn tak, aby co nejméně rušil a byl co nejvíce nenápadný (Hendl, 2005).

Další použitou metodou je rozhovor. Jedná se o kontakt tváří v tvář. Rozhovorem je rozuměna výzkumná metoda, kterou zjišťujeme nikoli jen fakta, ale také můžeme více proniknout do názorů respondentů. Vzhledem k tomu, že interview je založeno na interpersonálním kontaktu, je důležité, jaký vztah je s respondentem navázán a jaká bude atmosféra. Mnohem lepší rozhovor vznikne v případě, že mezi respondentem a výzkumníkem vznikne otevřený přátelský vztah.

V rozhovoru se dají použít všechny typy otázek – otevřené, polozavřené a uzavřené. Vzhledem k tomu, že rozhovor je postaven na komunikaci mezi dvěma lidmi, dává se přednost spíše otázkám otevřeným, které dodávají jistou pružnost a volnost. Pokud nám není něco jasné, můžeme se respondenta doptat.

Rozhovor se často používá v případě, kdy potřebujeme získat důvěrné či osobní informace o respondentovi. Přímý kontakt nám s největší pravděpodobností zaručí pravdivé odpovědi a respondent se více otevře. Zároveň můžeme sledovat verbální a neverbální reakce respondenta, které mnohdy hrají také velkou roli. Rozhovor by měl probíhat v klidném prostředí, oddělený od vnějšího dění (Gavora, 2000).

Dle stavby otázek dělíme rozhovor na tři typy: strukturovaný, polostrukturovaný a nestrukturovaný.

Ve strukturovaném rozhovoru používáme předem připravené otázky a alternativy odpovědí. Otázky se tedy v průběhu rozhovoru nemění. Nestrukturovaný rozhovor umožňuje úplnou volnost odpovědí. (Skutil, 2011)

V práci byl použit spíše rozhovor polostrukturovaný, což je kompromis mezi výše uvedenými možnostmi. Rozhovor byl veden se zástupkyní ředitele Mgr. Helenou Vránovou a s klientkou, která se uchází o pracovní místo.

Pro realizaci své praktické části jsem si zvolila prostředí Křižovatky v Pardubicích. Z důvodu, že se jedná o zařízení, kde probíhá sociální rehabilitace, a vybrala jsem si zde dívku s Aspergerovým syndromem, pro kterou bych ráda zrealizovala přípravu, která by jí pomohla při zařazení do pracovního procesu. Po celou dobu budu průběh nácviku pozorovat a zapisovat si všechny poznatky, které se u klientky vyskytly a přišly mi důležité.

7 Průběh vlastního výzkumného šetření

Postupně bude představeno plnění dílčích cílů. Prvním dílčím cílem bylo zmapovat požadavky konkrétního sociálního podniku, což je důležité k tomu, aby se dle daných požadavků mohl vytvořit plán přípravy pro konkrétní osobu, kterou je v tomto případě slečna s Aspergerovým syndromem. Mapování požadavků bylo prováděno metodou rozhovoru, kdy jsem tyto informace zjišťovala od paní Mgr. Vránové, která je zástupkyní ředitele.

S tímto souvisí druhý dílčí cíl, kterým bylo zjistit diagnostiku klientky pomocí rozhovoru. Informace o klientce jsou důležité proto, abych si udělala obrázek o tom, z jakého důvodu chce práci vykonávat, jakou k tomu má motivaci. Toto zjištění probíhalo v klidné místnosti bez dalších osob, tudíž jsme nebyly rušeny. Procházely jsme společně jednu otázku po druhé. Pokud se vyskytl problém s nepochopením otázky, klientce jsem ji položila jinak nebo jsem upřesnila, co přesně od ní požaduji.

Plnění třetího dílčího cíle bude nejobsáhlejší pasáží v praktické části této práce. Úkolem bylo vytvořit konkrétní manuál přípravy klientky, který musí vyhovovat požadavkům sociálního podniku a zároveň musí být co nejvíce přizpůsoben individuálním potřebám klientky s Aspergerovým syndromem. Druhou částí dílčího cíle bude ověření

tohoto manuálu v praxi. Což znamená, že mým úkolem v průběhu nácviků bude naučit klientku, aby si připravený manuál co nejvíce osvojila, aby dosáhla ve všech jí přidělených činnostech co největší samostatnosti.

7.1 Charakteristika místa výzkumného šetření

Název sdružení: KŘIŽOVATKA handicap centrum o. p. s.

Adresa: Arnošta z Pardubic 2605, 530 02 Pardubice

Právní forma: Obecně prospěšná společnost

Telefon: 466 301 684

Mobil: 776 078 684

[www.krizovatka- hc.cz](http://www.krizovatka-hc.cz)

KŘIŽOVATKA handicap centrum o. p. s. je nevládní neziskovou organizací, která je orientována nejen na profesionální, ale také i zájmovou pomoc lidem s tělesným a kombinovaným postižením v pardubickém regionu. Hlavní náplň tvoří sociálně rehabilitační podpora lidí s handicapem, která je směřována na jejich aktivní začlenění do běžného života naší společnosti a zároveň i k jejich pracovnímu uplatnění.

Posláním organizace je pomoc lidem s tělesným postižením žít a zároveň být součástí naší společnosti. Do cílové skupiny jsou řazeni tělesně postižení a osoby s kombinovanými vadami, které jsou starší šestnácti let. Cílem organizace je poskytnutí kvalitních sociálních služeb, které budou podporovat osoby s tělesným postižením v jejich soběstačnosti a kvalitě jejich života.

Mezi služby, které KŘIŽOVATKA handicap centrum o. p. s. poskytuje, patří sociální rehabilitace, která je poskytována ambulantně i terénně. Může se jednat o krátkodobou pomoc v krizi nebo i o dlouhodobou podporu. Uživatelé mají možnost nacvičování či rozvíjení speciálních dovedností, které jsou nezbytnou součástí denních činností a zajistí jim tak větší soběstačnost.

V rámci sociální rehabilitace jsou mapovány individuální požadavky a potřeby uživatelů. Do popředí se také dostaly ergoterapeutické aktivity, jejichž náplní je nácvik dovedností, týkající se podpory soběstačnosti, trénink paměti, orientace a pozornosti a také zahrnuje individuální poradenství. Velice oblíbenou aktivitou, která je relativně nová, je nácvik přípravy jídla, který probíhá jak individuální, tak skupinovou formou.

Ze vzdělávacích aktivit sem řadíme výuku dovedností na PC, výuku anglického jazyka, kurz komunikace a sebe prezentace, což je pro klienty velice přínosná aktivita, a další.

Další službou, která je zde poskytována, jsou sociálně aktivizační služby pro osoby se zdravotním postižením a seniory. Význam této služby spočívá v podpoře smysluplného a aktivního trávení volného času. S tím souvisí navazování a posilování sociálních vztahů. Během roku jsou pořádány různé aktivity pro uživatele, kterých se mohou účastnit. Jedná se například o plavání, hippoterapii, návštěvu solné jeskyně atd.

Další službou je sociální poradenství, které je zaměřeno na získávání informací, kontaktů či doporučení, které jsou potřebné pro řešení nepříznivé životní situace uživatelů. Pokud uživatelé potřebují poradit či pomoci, mohou se obrátit na sociální pracovníce. Nejčastější pomoci se objevují při podávání žádostí o příspěvky pro osoby ze ZP a dávky. Využívána je i pomoc při orientaci v pracovních nabídkách, s čímž souvisí pomoc při tvorbě životopisu.

KŽIŽOVATKA handicap centrum o. p. s. také pořádá nejrůznější projekty a benefiční akce či rekondiční pobyty.

Pracovníci se snaží také o osvětovou činnost, kterou chtějí poukázat na problémy, které s sebou nese tělesné postižení, ale také se zabývají tím, jak odstranit architektonické bariéry. (Výroční zpráva, KŽIŽOVATKA handicap centrum o. p. s., 2013)

7.2 Požadavky sociálního podniku

Dovednosti, které bude sociální podnik požadovat po své budoucí zaměstnankyni, byly zjištěny na základě kvalitativního výzkumu metodou rozhovoru. Otázky byly postaveny tak, aby se na nejasné odpovědi mohl výzkumník popřípadě doptávat a získal tak potřebný obrázek o všech požadavcích, které je nutné splnit, aby klientka byla přijata jako stálá zaměstnankyně tohoto sociálního podniku. Přepis rozhovoru najdeme v příloze B.

Cíl rozhovoru

- Zjistit, o jakou konkrétní pracovní pozici se jedná.
- Rozsah činností, které budou od klientky požadovány, a s tím spojen časový rozsah.
- Zjištění, zda klientka bude mít čas na svačinu či odpočinek nebo zda bude muset nejprve vykonat všechny úkony, které jsou na ni kladeny, a až poté bude mít na odpočinek nárok.

- Pokud nastane jakákoli mimořádná situace, zda se bude mít klientka na koho obrátit.

Klientce bude nabídnuta pozice úklidového pracovníka, kdy v její kompetenci bude úklid celého objektu včetně přilehlých prostor. Záměrem sociálního podniku bylo nabídnout klientce pracovní uplatnění na tomto místě, vzhledem k tomu, že využívá jejich sociální služby, a také lidé, kteří zde pracují, moc dobře vědí, že člověk s handicapem dokáže zastat spoustu užitečné práce.

Náplň práce klientky bude vycházet ze všeobecně daných standardů v rámci klasifikace zaměstnání. Klientka na pozici úklidového pracovníka bude zajišťovat úkoly spojené s úklidem interiéru, částečně exteriéru. Jedná se o pracovní činnosti typu: zametání, vysávání, vytírání, leštění nábytku, úklid sociálního zařízení, úklid v kuchyňce atd.

Na klientku nebudou kladeny žádné speciální požadavky, jediné, co sociální podnik bude požadovat, bude kvalitně odvedená práce, kdy bude dodržovat stanovené postupy a plnit nároky, které na ni budou kladeny. Důležité také je, aby dodržovala odpovědně bezpečnostní pokyny, které jsou pro tuto pracovní pozici nezbytné. Po absolvování přípravného kurzu s tréninkovým pracovníkem bude s klientkou sepsána klasická pracovní smlouva. Výstupem zmíněného nácviku bude praktické ověření, zda klientka zvládá všechny úkony samostatně a dodržuje předepsaný harmonogram, který bude sestaven tréninkovým pracovníkem.

Klientka by měla podepisovat smlouvu na poloviční úvazek, měla by tedy pracovat 5 hodin denně. Je však těžké předem odhadnout, zdali bude schopna takto pracovat. Velikou roli zde bude hrát její rychlá unavitelnost, nesoustředěnost a zároveň i fakt, že toto bude první klientčin pracovní poměr. Bude pro ni také složité pravidelné docházení do práce ve chvíli, kdy se jí nebude chtít či se nebude cítit nejlépe.

Čas vyhrazený na svačinu či odpočinek bude samozřejmostí. Vzhledem k tomu, že se jedná o chráněné pracovní místo, tak ze strany sociálního podniku, jí musí být poskytnut určitý komfort. Klientka si bude moci dle své potřeby napít, najíst popř. si odpočinout. V případě únavy pro ni bude připravené klidné místo, kde si bude moci odpočnout a ostatními pracovníky bude toto akceptováno. Dále bude akceptováno i to, že vzhledem k odpočinku se pravděpodobně prodlouží i její pracovní doba, za kterou by měla úklid zvládnout. Sociální podnik však nedbá na striktní dodržování časového rozvrhu. V podstatě je jedno zda klientka zvládne úklid dopoledne, či část úkolů dokončí

odpoledne. Dále také počítají s variantou, že pokud některé úkony nezvládne, může je dokončit v následujících dnech.

Klientka nadále bude využívat sociální služby, a proto bude mít i nadále svého klíčového pracovníka, který bude zároveň plnit funkci poradce a kouče i v otázkách pracovního uplatnění. V době, kdy bude klientka pracovat v tzv. zkušební době, bude i nadále fungovat to, že bude mít jakéhosi svého pracovního asistenta, který ji bude podporovat a na kterého se bude moci obrátit.

7.3 Možnosti zaměstnance

Na základě metody rozhovoru byly zjištěny možnosti budoucí zaměstnankyně. Otázky byly předem určeny, v průběhu rozhovoru jsem se pouze doptávala na případné nejasnosti nebo na informace, které bylo potřeba trochu rozvést. Klientka byla vstřícná a odpověděla více méně bez větších problémů na vše. Rozhovor probíhal v klidné uzavřené místnosti. V průběhu rozhovoru byla klientkou přizvána její KP, která měla objasnit jednu z odpovědí na otázku. Celý přepis rozhovoru je v příloze C.

Cíl rozhovoru:

- Zjistit zda se klientka ráda pohybuje mezi lidmi nebo je spíše samotářská.
- Omezení, která jí její diagnóza přináší, zda používá nějaké kompenzační pomůcky, které by musela využít i v práci a které by jí mohly popřípadě omezovat.
- Zjištění, zda je klientka samostatná nebo potřebuje vědět, že má v blízkosti oporu, člověka na kterého se může obrátit. Pokud oporu potřebuje, jak se zachová, když tam v daný okamžik nebude.
- Úroveň komunikace. Zda je komunikativní a v zaměstnání se bude moci domluvit na tom, na čem potřebuje.
- Zjistit, jaký má klientka postoj a jaká je její motivace k práci.

V běžném životě je klientka spíš samotářská. Ráda se věnuje zvířatům, doma má dva psy a má velice ráda koně. Mimo jiné si našla zálibu ve čtení a v hudbě, u čehož si vždy nejvíc odpočine. Pokud se však ocitne mezi známými tvářemi, dokáže být i společenská, nedělá jí problém bavit se s ostatními lidmi. Má však problém s tím, že se příliš fixuje na člověka, se kterým si rozumí a je jí sympatický. Neumí si udržovat určitý odstup. Což by vzhledem k její budoucí práci

mohl být problém. Mohlo by se stát, že by se spíše věnovala konverzaci se svými „přáteli“ než své práci, kvůli které bude do sociálního podniku přijata.

Klientka prozatím žádné kompenzační pomůcky nepoužívá, v dohledné době si bude pořizovat signalizační hůl, kterou bude používat zejména při přecházení, aby se cítila bezpečněji. V běžném životě mi byla sdělena neurčitá odpověď, ale z mého pozorování klientky jsem si přílišného omezení, krom zhoršeného zraku, nevšimla.

Klientka dokáže být samostatná, ale z jejího pozorování jsem usoudila, že je pro ni důležitý určitý dozor. Pokud jí dlouhou dobu nikdo nic neřekne nebo jí nezadá další úkol, má tendenci se zeptat, i přesto, že ví, co má dělat. Potřebuje mít pocit, že ji někdo neustále kontroluje. Tím se ujišťuje, že vše, co dělá, je správně, protože ji nikdo neupomíná.

Dle mého názoru je klientka velice komunikativní člověk. Pokud se zná se všemi kolem sebe, ráda komunikuje a nedělá jí problém vyřešit i nějakou vypjatou situaci, pokud s daným člověkem udržuje přátelský vztah. Jedná-li se o člověka, kterého zná, ale má k němu určitý respekt, potřebuje, aby jí s řešením vyhrocené situace pomohla třetí osoba. V daném případě KP klientky. KP klientce buď poradí, jak situaci vyřešit, nebo situaci vyřeší za klientku, která se poté dojde například jen omluvit nebo už si o situaci, která byla nepříjemná, jen popovídat. Klientka nemá ráda, pokud někdo řeší záležitosti, které se týkají přímo její osoby, bez ní. Vždy říká, že si člověk nemá brát žádné servítky a vše jí má říci na rovinu.

Co se týče práce, klientka je zvyklá pracovat jak z domova, tak z předchozích zařízení, která navštěvovala a snažila se i tam zapojit do pracovního procesu. Práci nechce vykonávat jen proto, že by musela nebo k ní byla nucena, důvodem nejsou ani finance. Bude se vyskytovat v prostředí, které má ráda, panuje tam přátelská atmosféra a lidi, kteří zde pracují, zná. Také doufá, že získá nové zkušenosti, pozná nové lidi a bude členem kolektivu, což je pro ni velmi důležité, aby měla pocit, že někam patří.

8 Průběh výzkumného šetření

8.1 Schůzky předcházející nácviku

20. 11. 2014

Dnes proběhla kontaktní schůzka s klientkou, u které byla přítomna také její klíčová pracovnice (KP) Lucie Antalová a moje kontaktní osoba Helena Vránová, později se připojila také maminka klientky.

Průběh schůzky: Paní Vránová všem vysvětlila situaci, já jsem se klientce představila a řekla jsem jí o sobě základní informace, které jsem předpokládala, že by mohly klientku zajímat. To samé udělala i klientka, která poté předala slovo své KP, aby mně stručně vysvětlila specifika k její diagnóze, na co si mám dávat pozor, jak s klientkou komunikovat. Poté paní Vránová vysvětlila, jaká by měla být struktura naší spolupráce. Po tomto úvodu byla klientka dotázána, zda do spolupráce půjde. Odpověděla, že si to potřebuje promyslet. Bylo domluveno, že v místnosti zůstane klientka společně s KP a klientčinou matkou, které KP celou situaci přetlumočila. Klientka se s KP potřebovala poradit, zda se má projektu zúčastnit. Po 15 minutách jsme byly s paní Vránovou přivolány zpět a bylo nám sděleno rozhodnutí, že se klientka projektu zúčastní.

Klientka trvala na tom, že by byla velice ráda, kdybychom si spolu mohly tykat. Nebyla jsem proti, z toho důvodu, že by to mohl být krok, jak si lépe rozumět a lépe se poznat, aby mi klientka mohla začít důvěřovat a nebála se se mnou sama mluvit.

Následně jsme se dohodly, že spolu s klientkou budeme komunikovat prostřednictvím emailu. Pokud bude potřeba něco vyřešit, budu se spíše obracet na KP Antalovou.

5. 12. 2014

Dnes probíhá 1. plánovaná schůzka s klientkou v zařízení. Náplní schůzky je mapování prostor Křižovatky handicap centra, o. p. s (dále jen KHC), abych si udělala přehled o tom, jak budu rozpracovávat program činností do harmonogramu, který budu pro klientku připravovat. Byly mi ukázány všechny místnosti, včetně úklidové. KP Antalová mi dala k dispozici úklidový plán, který byl vypracován pro jinou zaměstnankyni na úklid,

který bych mohla brát jako předlohu pro ten, který budu tvořit přímo pro svou klientku. Před odchodem jsme se s klientkou domluvily na první praktický nácvik.

9. 1. 2015

Na dnešní setkání jsem si připravila harmonogram, který jsem stavěla víceméně na tom, který mi dala k dispozici KP Antalová. Vzhledem k tomu, že jednotlivé dny byly přiřazeny jednotlivým místnostem, mi to připadalo jako nejlepší možné řešení - vše ponechat tak, jak na to byli v KHC zvyklí dříve. Při mém příchodu jsme společně s klientkou a její KP udělaly rozbor připraveného harmonogramu činností. Narazily jsme na několik změn, které bude nutné udělat. Domluvily jsme se na průběhu tréninku. Ideální by bylo, kdyby nácvik probíhal postupně od pondělí do pátku a vždy se trénoval ten daný den. Za běžného provozu, který v KHC zrovna je.

Klientčin požadavek je, aby byl v harmonogramu vytvořen pevný prostor pro čerpání sociální služby, kvůli které do zařízení dochází.

27. 1. 2015 - Úterý

Na tento den byl naplánován nácvik úterního bloku. Během úvodní diskuze, která se týkala vymezení toho, co je potřeba v dnešním bloku zvládnout. Narazily jsme na nedořešenou záležitost. Týkala se barvy a materiálu hadrů na uklízení. V předchozích setkáních jsme tomuto aspektu nepřikládaly velikou váhu, ale zjistily jsme, že bez dořešení této záležitosti nejsme schopny začít pracovat. Této diskuzi se samozřejmě účastnila také klientka, od které jsme vyžadovaly její poslední slovo – bude uklízet ona, ne my. Ona se k tomuto tématu příliš nevyjadřovala, dle jejích slov je jí jedno, čím bude uklízet, hlavně to potřebuje mít někde napsané, protože si to pouze tak zapamatuje.

Od toho se odvíjela další diskuze, která se týkala toho, jak klientce úklid co nejvíce zjednodušit, aby věděla, co si do jednotlivých místností vzít za prostředky, hadry, atd. Společně jsme se tedy dohodly s KP Antalovou a paní Vránovou, že pro ni vytvořím jednotlivé kartičky, rozdělené dle místností, které bude mít k dispozici v úklidové místnosti, aby u sebe nemusela neustále nosit manuál a listovat v něm, což by ji logicky zdržovalo.

První nácvik byl tedy domluven na čtvrtek 29.1.

8.2 Návčik s komentářem a pomocí

29. 1. 2015 – Čtvrtek

8.00 – 9.00 – Klientka měla za úkol dle plánu setřít všechny místnosti. Společně jsme se domluvily, že dnes bude probíhat stírání chemikálií, i přesto, že je původně plánováno na jiný den v týdnu. Klientka se snažila být poctivá, ale vzhledem k tomu, že je velice rychlá, by mohla mít sklony k tomu, aby práci nedělala tak poctivě, jak tvrdí, že ji dělat chce. Vyžaduje nad sebou můj neustálý dohled, protože má potřebu se ujišťovat, že vše vykonává správně. Toto se děje, i přes to, že klientka ví, v jakém sledu postupovat, jelikož si před zahájením celý program procházíme po částech. Uvidím, zda je tento stav dočasný, nebo bude potřebovat dozor a přidělování práce i nadále.

9.00 - 10.00 - Dnes má klientka výjimečně v tento čas ergoterapii.

10.00 - Pokračování v úklidu – Klientka se vrátila k práci, kterou nestihla dodělat během stanoveného času před ergoterapií. Práce se týkala sociálního zařízení, kde nestihla omýt kachličky, doplnit ručníky, mýdlo a také toaletní papír. Na doplňování jsem ji musela upozornit, sama od sebe by nic z toho neudělala.

10.40 – Úklid velké kanceláře – Tato činnost byla původně plánovaná dle úklidového plánu na 9:00, ale díky účasti klientky na ergoterapii se musel celý plán posunout, tedy na 10. hodinu. Vzhledem k tomu, že klientka se občas zapovídá s pracovníky, jí čas běží a ona tím pádem nestihá věci tak, jak jsou naplánované.

Postupně se budu snažit tento problém nějakým způsobem vyřešit nebo alespoň minimalizovat. Buď upravím plán tak, že na jednotlivé činnosti udělám větší časové rozestupy, aby klientka měla na vše více času, anebo jí budeme společně s její klíčovou pracovnící nuceny říci, aby se věnovala jen tomu, čemu má, což by si mohla vyložit vzhledem k její diagnóze zle.

Klientka se tedy rozhodla, že ze všech činností, které má ve velké kanceláři udělat nejprve setře prach a zalije kytky. Když měla tuto činnost hotovou, oznámila mi, že si potřebuje jít odpočinout, že je vyčerpaná. Dala jsem jí tedy 20 minut s tím, že práci, kterou je potřeba udělat, zvládne po odpočinku.

Mezitím co klientka odpočívala, jsme společně s její KP poklidily a srovnaly úklidovou místnost. Srovnaly jsme uklízení prostředky dle toho, kde se používají a srovnaly hadry dle toho, zda jsou určeny na uklízení bez chemie či s chemií.

11.20 – Klientka se vrátila, ještě asi 10 minut chodila po zařízení, zívala a protahovala se. Musela jsem jí tedy jemně naznačit, že by bylo fajn, kdybychom dodělaly práci a mohly se jít naobědvat. Klientka si tedy vzala vysavač, celou místnost vysála, zametla část u dveří a vytřela.

6. 2. – Pátek

8:00 - Klientka si obstarala klíč od pověřeného pracovníka, její první úkol je stírání. Potřebovala poradit, jaký hadr má použít, když bude stírat bez chemie. Před začátkem úklidu jí bylo sděleno, že musí používat při úklidu výstražný kužel, který vždy položí tam, kde bude mokrá podlaha, aby se předešlo případnému zranění. Pro kužel se tedy automaticky vrací, aniž bych jí to musela připomínat. Mezi tím, kdy jí usychala podlaha v chodbě, si zatím vyluxovala místnost ergoterapie, kde současně vyleštila i zrcadlo. S touto částí nemá problém, přesně ví, že nejprve si jde vyzvednout klíče a následně stírá a vysává – je to z toho důvodu, že klientka tuto činnost opakuje každý den, nemění se, proto jí přijde přirozené ji dělat bez dotazů.

Jako další činnost si vybrala vynášení košů. Přišla za námi s připomínkou, že by chtěla koupit nějaké větší pytle, do kterých by obsah všech košů vysypala a následně šla vyhodit vše najednou. Šlo jí o to, aby s každým košem nechodila ven do popelnice. Snažily jsme se jí vysvětlit, že velké pytle nepotřebuje. Stačí, když si vezme jeden koš a do něho bude vše přesypávat. Nejdříve nás neustále přesvědčovala, že má ona pravdu, ale nakonec uznala, že by to asi šlo udělat tak, jak říkáme, proto jsem šla s ní a názorně jsem jí to ukázala. – Toto je příklad toho, že klientka se během své práce vždy nějak zdrží. Setká se s problémem či věcí, kterou by chtěla nějak vylepšit, a musí jí jít ihned řešit. V tu chvíli nebere jako prioritu to, že je v práci a tudíž má uklízet, ale její prioritou se v tu chvíli stává ta věc, kterou musí v daný okamžik vyřešit. Což se logicky občas protáhne a klientka se dostává do časového skluzu. Je dobré, aby u sebe měla někoho, kdo ji popožene a bude nad ní držet jakousi ochrannou ruku.

8:50 – Úklid samotného sociálního zařízení. Na pátek připadá týdenní údržba, což znamená, že se tento prostor myje důkladně a věcí je na úklid více, než během týdne.

V úklidové místnosti potřebovala klientka opět mou pomoc s výběrem správných barev a materiálů hadříků.

Sama klientka si organizuje, jak při úklidu bude postupovat. Správně začíná od umyvadla, přes utírání baterií, splachovadla a končí stíráním toaletní mísy. Při práci si neodpouští poznámky typu, jaká je tam špína, že se o to pracovníci nestarají, že ona to bude muset dát vše do pořádku. Jasně dává všem najevo, že úklidu bude velet ona a že si bude udržovat čisto.

9.15 – Vlhké otírání obkladů octovou desinfekcí na sociálním zařízení. V úklidové místnosti obě tápeme jaký poměr vody a octu dát dle návodu (1 díl octu, 2 díly vody), když chceme mít 2 litry vody. Musíme se tedy poradit s KP Antalovou. Když je problém vyřešen, dám do ruky klientce správný typ hadru, aby mohla pokračovat v práci. Nyní má za úkol omýt kliky, madla a obklady.

9:30 – Klientka mi oznamuje, že má hotovo. Po zkontrolování její práce jí musím připomenout, že zapoměla na důležitou věc, jakou je výměna ručníků, doplnění mýdla, toaletního papíru a utěrek.

Zadávám jí tedy další úkol, který je zahrnut v dnešním úklidovém bloku. Týká se omytí všech nádob na odpadky. Tuto činnost má hotovou poměrně rychle.

Klientka od rána není ve své kůži a reaguje zbrkle. Když se jí zeptám, zda je z něčeho nervózní nebo zda se něco děje, odpoví mi, že je to jedno, ale že se to týká rodinných důvodů. Doma se něco stalo, tak je z toho nervózní a omlouvá se mi za to slovy: „Jsem dneska zbrklá, promiň mi to.“ Následně mě prosí, zda by si mohla jít odpočinout, že toho má „plné kecky“. Dávám jí 20 minut. Klientka po 5 minutách přichází, když se jí zeptám, co se děje, neodpovídá a chodí sem a tam po celém zařízení. Po chvíli jde zpět na ergoterapii, kde zůstává 15 minut.

Po odpočinku se klientka vrátila ke své práci. Na plánu bylo umytí výlevky a stírání sociálního zařízení u úklidové místnosti – klientka si ho nechala nakonec, aby si tam během chození do úklidové místnosti nenašlapala. U výlevky jsem ji musela upozorňovat, aby ji umyla dočista, vypadalo to, že se jí do toho příliš nechce, ale nakonec se přemohla.

10.45 – Nyní byla na programu kuchyňka. Místo toho, aby se klientka přemístila se mnou do kuchyňky, našla si místo ve společenské místnosti u čaje a dala se do hovoru s jednou zaměstnankyní. Vzhledem k tomu, že pokud klientka něco řeší, nepřipadá v úvahu ji v tom

rušit, počkala jsem tedy, až hovor skončí, a zeptala jsem se, zda můžeme pokračovat v nácviku. Odpověděla mi, že ano, ale až v pondělí, protože dnes je už příliš unavená.

9. 2. – Pondělí

Díky každotýdenní poradě konané v pondělí se bude muset změnit původní úklidový plán. Dnes úpravu zkusíme, jak bude prakticky a časově využitelná.

8.15 – Klientka si sama vyzvedává klíče a jde pro potřebné věci, nemusím jí říkat, jaký hadr či přípravek si má vzít. Sama se rozhodla, že vzhledem ke konání porady od 9:00 by nebylo vhodné stírat savem, že by bylo lepší, kdyby se stírání chemikálií přesunulo na pátek. S jejím návrhem souhlasím a do poznámek si píši, co je třeba v plánu změnit. Klientka během úklidu často mění vodu, nemusím ji na to upozorňovat.

Přijde mi, že začíná být samostatnější, i přesto, že za sebou má jen pár nácviků, se velice rychle učí a jednotlivé úkony si osvojuje.

Tentokrát bez upozornění vymění ručníky, doplní mýdlo. Jediné, na co zapoměla, byl toaletní papír, na což jsem ji upozornila.

Klientka nám už při svém příchodu ráno oznámila, že si doma zapoměla klíček od skříňky, kde má věci na převléknutí. Rozhodla se, že před začátkem porady si pro něj dojde domů a do půl hodiny se vrátí. Klientka tedy odešla a já se zúčastnila porady.

Asi o půl 11 se objevila klientka, proběhla společenskou místností, něco nesrozumitelného řekla a posadila se sama ve velké kanceláři. Já, společně se dvěma zaměstnankyněmi jsem šla za ní a zjistily jsme, co se stalo. Veronika po cestě na ledu uklouzla a upadla. Jednou rukou si chránila hlavu a na druhou si neobratně při pádu lehla. Bohužel tam byl stěp. Klientka měla v ruce hlubokou ránu, která jí byla v zařízení ošetřena. Ale bylo jí doporučeno, aby šla na šití. Paní Vránová tedy volala mamince klientky, aby si ji v zařízení vyzvedla a zašla s ní do zdravotního střediska.

Pondělní nácvik byl díky této události zrušen. Během čekání klientky na maminku jsme stihly udělat společný rozhovor. S paní Vránovou jsem se domluvila, že až bude mít o Veronice nějaké informace, tak mi je emailem předá.

Po dvou dnech mě paní Vránová informovala, že klientka má ruku zašitou. Z toho důvodu byl náš plánovaný nácvik na dva týdny přerušen.

V den, kdy měla jít klientka k lékaři na vyndání stehů, jsem kontaktovala klíčovou pracovníci klientky a žádala jsem ji o informace spojené s pokračováním nácviku. Zároveň jsem se spojila také s klientkou, se kterou jsme se domluvily na pokračování nácviku. Bylo mi sděleno, že by byla velice ráda, kdyby nácvik mohla dokončit se mnou. Naše další setkání bylo tedy dohodnuto na pondělí 2. 3. 2015. Po dobu co se nekonal náš nácvik, si úklid v zařízení mezi sebe rozdělili pracovníci.

2. 3. – Pondělí

Klientka je již vyléčená, ruka je v pořádku, jen ji má zalepenou, aby měla lepší pocit, že se jí do rány nic nedostane a nezanítí se, i když už je ruka vyléčená a zahojená. Na dnešek jsem pro ni připravila zjednodušený pondělní plán, kde byly všechny úkoly, které má za den stihnout, ale ve zkratce, aby jí to mohlo sloužit jen jako pomůcka. Také jsem jí vytvořila náповědu, kde jsou uvedeny činnosti nebo konkrétní oblasti úklidu a k tomu barva a druh hadru, který na to má použít. Kde je potřeba, je uvedeno i přesné dávkování. Dala jsem jí na výběr, jaký chce při dnešním nácviku zvolit postup. Zda chce pokračovat tak, jak jsme před třemi týdny skončily, tedy nácvik s mým komentářem, což znamená, že jí budu radit a napovídat. Nebo zda si troufá na nácvik už pouze s mým dohledem a občasnou radou, pokud bude potřebovat poradit nebo si něčím nebude jistá. Klientka zvolila druhou možnost. Oznamila jsem klientce, že si tedy dnešní výcvik povede sama tak, jak ona uzná za vhodné.

Vzhledem k poradě, která se koná každé pondělí, jsme musely pondělní plán pozměnit, jak jsem uváděla již 9. 2. Stále jsme neměly možnost ho vyzkoušet, proto jsme se před začátkem společně poradily a upřesnily postup, který se v průběhu dne stejně trochu pozměnil, což k nácviku patří. Plány můžou být jakékoli, ale realita je vždy jiná, zejména u autistů. Hlavním cílem bylo naplánovat, abychom co nejméně chodily přes společenskou místnost, kde se porada konala. Vzhledem k tomu, že společenská místnost je umístěna uprostřed zařízení, nedalo se vyhnout občasnému přeběhnutí, které nám bylo pracovníky dovoleno.

Začátek našeho nácviku se tedy posunul až na 8.30. Klientka rozhodla, že bude nejlepší, když jako první vyluxuje ergoterapii a velkou kancelář, ve které bude později probíhat úklid. Vysavač použila nejdříve z toho důvodu, aby později nerušila probíhající poradou. Následně mi oznamuje, že bude uklízet sociální zařízení. V úklidové místnosti si tedy bere všechny potřebné věci (přípravky, kbelík, hadry). Na sociálních zařízeních nejprve zkontroluje toaletní papír, který jde ihned doplnit, a ručníky, které vyměňuje,

aby si tam poté nenašlapala a zbytečně nerušila poradu. Jako první činnost si vybírá otírání obkladů, následně po vyměnění vody omývá umyvadlo. Nakonec si nechala mytí WC. Nejdříve chtěla otírat vnitřní stranu prkénka, upozornila jsem ji, že by bylo vhodnější a hygieničtější, kdyby postupovala od splachovadla, přes vnější stranu až po vnitřní stranu prkénka. Klientka se bouchne do hlavy a omlouvá se, že to nenapadlo ji samotnou a že je to logické tak, jak jí radím já. Úklid zakončuje tím, jak ráda říká: „Kačenu jsem tam už dala,“ tedy použitím WC čističe.

Stejným způsobem pokračuje i v druhé místnosti sociálního zařízení pro pracovníky. Když vylévá vodu do umyvadla, upozorňuji ji, že by bylo lepší, vylévat ji spíše do WC, aby umyvadlo nebylo zbytečně špinavé. Omlouvá se, uznává chybu a bere na vědomí.

Předtím než odnese věci do úklidové místnosti, mi opakuje, co bude následovat. „Setřeme sociálku, musím vyměnit vůni na WC, že jo?“ Neustále potřebuje oporu nebo nějakou odezvu na jí vykonanou práci nebo na postup, který navrhuje.

V úklidové místnosti uklízí věci, které zatím nebude potřebovat. Ptá se mě, zda dnes budeme stírat chemikálií. Není si jistá, i když jsme si to ráno říkaly. Na informaci, že chemií se stírá v pátek, reaguje tak, že bere do ruky modrý hadr z mikrovláknů, který je určený ke stírání vodou a ujišťuje se, zda zvolila správně. Při stírání se mě klientka ptá, zda bych jí dala k dispozici rozhovor, který jsme spolu dělaly, když se zranila. Ráda by ho prý přepracovala a uvedla věci na pravou míru, jelikož se jí nyní trochu mění plány, tak aby mi tam neuváděla nějaké „bláboly“. Souhlasím, že jí otázky pošlu emailem, aby se na ně mohla připravit, a následující týden rozhovor spolu upravíme.

9.20 - Dle časového harmonogramu máme lehké zpoždění. Je to způsobeno tím, že po mém příchodu do Křižovatky jsme se zdržely debatou o klientčině pomůcce, kterou jsem jí připravila a jež je zmíněna v úvodu tohoto dne. Domluvily jsme se na změně ohledně velikosti formátu, velikosti písmen a umístění. Samotný úklid tedy započal až po 8:30.

Když má klientka vytřeno, oznamuje mi, že se můžeme přesunout do velké kanceláře. Navrhuji, že bychom mohly rovnou setřít chodbu a ergoterapii, když už jsme tu. Měly jsme sice menší časový posun, ale vytření jsme považovala za stěžejní, zejména když venku přšelo. Klientka souhlasila a současně vytřela i kancelář sociálního pracovníka se slovy: „Když už jsem v tom, vezmu to všechno.“ Když má klientka setřeno, nabádá mě, že musíme 10 minut počkat, než podlaha řádně uschne. Souhlasila jsem. Dnes zbytečně nemluvila, čímž se občas zdrží, a práci zastávala pilně.

10:00 – Přesunuly jsme se do velké kanceláře, kde jsme si opět upřesnily, co bude následovat. Klientka sice chtěla, aby dnešní nácvik probíhal jen s dozorem, ale během prvních pár minut mi bylo jasné, že ze cviku vypadla. Našich setkání nebylo tolik, aby si všedobře osvojila a měla celkem dlouhou pauzu, během které věci zapomněla, s čímž jsem počítala.

Klientka nejprve chtěla uklízet sociální zařízení u velké kanceláře, s čímž jsem nemohla nesouhlasit. Postupovala úplně stejně, jako u předchozích dvou sociálních zařízení. Tuto činnost klientka dělala prozatím nejčastěji, proto jí má velice dobře zafixovanou a nepotřebuje u ní víceméně vůbec napovídat. Což je známka toho, že si postupem času osvojí postup úklidu a všechny činnosti u dalších místností. Jediná věc, kterou musím zmínit, je, že klientka i přesto, že moc dobře ví, co má následovat, mi vždy oznámí, co právě udělala, a čeká, až já jí povím, jaká činnost je dále.

Další činností je utírání prachu, které dělá velice poctivě, otírá také monitory, ale stoly nechává tak, jak jsou. Pracovníci si nepřáli jejich uklízení. Další činnost, kterou si klientka vybrala je otírání klik a židlí octovou dezinfekcí. Se židlemi problém není, ten nastává až u klik. Klientka mi vysvětluje, že kliky udělá až nakonec, že je musí udělat všude, a že jim nechce zasahovat do porady. Nemůžu jí však vysvětlit, že kliky má otírat jen v místnostech, které jsou pro každý den určeny. Neustále mi opakuje, že tuto činnost udělá až na konci. Už ji trochu znám a vím, že na konci by to určitě neudělala, protože toho na ni bude moc a bude unavená a už nebude chtít nic moc dělat. Nakonec jsme se domluvily, že kliky otře v místnosti a až půjdeme na úklid do kanceláře sociálního pracovníka, omyje všechny kliky v místnostech, u kterých to bude možné. U 10 minutové pauzy na čaj jsme se dostaly k další debatě. Tématem bylo otírání košů, které se mělo dělat chemií. Klientka si tvrdě stála za svým, že to udělá octovou dezinfekcí, kterou má připravenou. Když se mi podařilo, ji vysvětlit, že pokud chce dělat koše, musí použít velký kbelík, jelikož v malém má octovou dezinfekci, řekla mi, zda by bylo možné koše udělat další den, že dnes je toho na ni hrozně moc. Souhlasila jsem. Během pauzy do místnosti vešel jeden z pracovníků a položil řečnickou otázku: „Dáváte si pauzičku, jo?“ Klientka ihned odpověděla zdlouhavým monologem o tom, co vše už uklidila a co ji ještě čeká. Toto dělá vždy, když se kolem ní mihne kterýkoli z pracovníků. Ke konci pauzy se domlouváme na dalším postupu. Klientka bude stírat sociální zařízení u velké kanceláře, otře kliky, židle a parapet u sociálního pracovníka a nakonec tam utře prach.

Tyto naplánované činnosti jsme započaly v 10.30, kdy končila naplánována pauza. Klientka byla ale rozpovídána, proto jsem ji musela taktně upozornit, že je čas jít

pokračovat, abychom to stihly, vzhledem k tomu, že od 11:00 měla ergoterapii. Ke konci všech činností jsem připomněla zalévání kytek, na což jsme obě v průběhu dne zapoměly. Poděkovala za upozornění a šla zalévat.

Dnešní den proběhl dle mých očekávání. Tušila jsem, že klientka některé věci zapomene a bude potřebovat poradit. Bylo na ní však vidět, že se v úklidu vidí a těší ji ten pocit, že bude zaměstnaná, i přestože je invalidní.

Další nácvik byl naplánován na úterý 3. 3.

3. 3. – Úterý

Po mém příchodu do Křižovatky mi jedna z pracovnic oznámila, že klientka si šla na ergoterapii chvilku lehnout. Když se po chvíli objevila, ihned jsem poznala, že něco není v pořádku. Je ve špatném psychickém rozpoložení, stále se nesrovnala s odchodem své KP. Ke KP měla klientka velice blízko. Proto informaci o změně jejího pracoviště brala klientka jako zradu. Byl to pro ni veliký šok a bude ji asi trvat dlouho, než se s tímto faktem srovná. Dnes to na ní dolehlo ve větší míře. Klientka má potřebu o tom mluvit, proto se začátek našeho nácviku posouvá až na 9.00. Dnes nechávám celý program na klientce, aby si zvykla na to, že se brzy bude muset spolehnout jen sama na sebe a na připravený úklidový plán. Společně se domlouváme, s čím klientka začne. Dle plánu by to mělo být sociální zařízení, klientka však trvá na tom, že první bude uklízet kancelář ředitele. Nejdříve společně s paní Vránovou vysypou papíry ze skartovačky a klientka zamete vzniklý nepořádek. Jde si vyzvednout klíče od úklidové místnosti a začíná s úklidem. Před tím, než si vezme potřebné věci, se jí ptám, jaké činnosti se musí v kanceláři udělat, a radím jí, ať si vzpomene na včerejší úklid velké kanceláře. Vzpomíná si a udává si postup: setřít prach, otřít parapety a kliky, vynést koše a setřít. Jediné na co zapomněla, bylo otírání židlí, na což ji upozorním. Jinak je její připravený postup bezchybný.

Klientka si připravila potřebné věci, které si odnesla do kanceláře a najednou zmizela a u jedné z pracovnic sháněla gumičku do vlasů s tím, že jí při úklidu vlasy překážejí. Pracovnice tedy musela s klientkou jít k zrcadlu, kde ji učesala. Myslely jsme si, že bude spokojená, ale další problém nastal s ofinou, která jí překážela, když předklonila hlavu a názorně nám to ukazovala. Pracovnice s ní tedy šla znovu k zrcadlu, kde jí ofínu musela trochu zkrátit. Klientka byla nyní už spokojená a připravená na práci. Před tím, než začala, musela se ještě ukázat paní Vránové, jak jí pracovnice ofínu hezky zastříhla (kdyby to klientka neřekla, nikdo by zkrácení nepoznal).

Až nyní se mohlo začít s úklidem. Chopila se tedy kbelíku a hadru, který sama správně určila a začala otírat prach. Hned zpočátku jsem ji musela zastavit a tuto činnost vysvětlit a názorně předvést. Utírala povrch jen kolem předmětů (květiny, knihy,...) vůbec ji nenapadlo, že by měla setřít plochu celou. Vysvětlila jsem jí, že nejprve musí předměty z plochy, kterou chce uklízet, sundat, plochu otřít a následně předměty zase vrátit zpět na své místo. Odpověděla mi, že má strach z toho, že předměty vrátí zpět špatně, protože není schopna si zapamatovat jejich původní umístění. Názorně jsem jí tedy předvedla, jak si může pomoci. Předměty si ve stejném sledu jako jsou umístěny na polici, přendá na jinou plochu, aby věděla, jak je má poté dát zpět. Ihned jsem ji vyzvala, aby si tento způsob vyzkoušela, a následně si ho velice pochvalovala.

Jako další činnost z předchozího dne si pamatovala, že bude otírat octovou vodou parapety, židle a kliky. Dohlížím na ni jen při přípravě octové dezinfekce, což si také pamatuje z předchozího dne, jen se ujišťuje, že to dělá správně. Když má činnost hotovou, jde za mnou. Opakuju jí tedy všechny úkony, které měla udělat. Zapomněla jen na kliky. Je to prý jen detail, který jde napravit.

Ptám se jí na další postup. Domluvíme se, že když už má připravenou octovou dezinfekci, použije ji rovnou i ve společenské místnosti, ať se zbytečně neplýtvá octem. Klientka souhlasí s mým návrhem a pokračuje v úklidu. Následující činností mělo být vynášení košů, což mi klientka před několika minutami sama říkala. Když jsem tuto činnost zmínila, klientka se zděsila, protože si myslela, že koše budeme dělat až úplně nakonec. Sama navrhovala vynést koše předtím, než bude stírat, aby si v místnosti poté nenašlapala. Uznává svou zapomnětlivost a vydává se sesypat všechny koše do jednoho pytle (aby ušetřila na pytlích, je prý výhodnější všechny koše sesypat do jednoho nejplnějšiho). Další činnost, kterou nedokončila předešlý den, je zalévání květin. S těmi, které jsou umístěny výše, jí pomáhám já, aby nelezla do výšek.

9.40 – Klientka se rozhodla, že bude stírat. Vymluvila jsem jí to a poradila, že by bylo lepší, kdyby nejdříve vyklepala potahy ve společenské místnosti, ze kterých bude padat ještě spousta prachu. Pomáhám jí tedy s klepáním potahů a s jejich dáváním zpět do původního stavu, což klientce moc nejde, proto ji ukazuji způsob, kterým je to nejjednodušší.

Ptám se jí, jaká činnost bude následovat, Je to utírání prachu, ukazuje mi, které skříňky bude otírat, a následně se odebírá pro kbelík s hadrem. I přesto, že jsem jí ani ne před půl hodinou upozorňovala, že má nejprve odstranit předměty z plochy a až poté utírat prach, stejně si činnost dělá po svém a prach utírá jen kolem předmětů. Znovu ji tedy

upozorňuji, že takhle to není správné a musí postupovat tak, jak jsem jí ukazovala. Moc dobře si to pamatuje. Na mě to působí spíše tak, že je líná věci odklidit. Místo, aby si kbelíček položila např. na stůl, nosí ho v ruce a v druhé ruce má hadr. Tím pádem nemá volné ruce, pro odklizení věci na jinou plochu. Když ji napomenu, moc se netváří, ale kbelíček odkládá i s hadrem a postupuje tak, jak jsem jí ukazovala v kanceláři ředitele. Vzhledem k tomu, že je obsazené sociální zařízení, kde se nachází úklidová místnost, dává si 10 minut pauzu.

Po skončení pauzy si nás zavolá paní Vránová, které se nelíbí dnešní postup úklidu. Klientka sice udělala všechny činnosti, které udělat měla, ale stále ještě nesetřela v kanceláři ředitele, kterou sdílí také paní Vránová. Paní Vránové jde o to, aby klientka vždy uklidila kompletně jednu místnost a následně pokračovala s další. Klientka se omluvila a já poděkovala za zpětnou vazbu, kterou nám dala. Klientce tak jasně dala najevo, že tento způsob není správný a lepší by bylo, kdyby se držela plánu, který jsem jí vytvořila. Klientka se tedy ihned dala do stírání jak kanceláře, tak i společenské místnosti, kde správně použila i kužel. Toto byla i má chyba, že jsem klientku neupozornila, že tento postup není správný. Učí se klientka, i já.

Když má tyto úkony hotové, zbývá už jen úklid sociálního zařízení. Tato činnost je naplánována jako první po ránu, klientka však dnes měla potřebu nechat si jí nakonec. Není až tak důležitý sled naplánovaných činností, důležité je, aby v ten den byly hotové věci, které jsou naplánované v určitý čas a udělaly se všechny činnosti pro jednotlivé místnosti.

10.15 – Úklid sociálního zařízení. Navrhovala jsem, že bychom mohly začít s úklidem sociálního zařízení u velké kanceláře, ale klientka chce začít se sociálním zařízením pro návštěvníky Křižovatky a zaměstnance, z důvodu, že je to větší prostor, tudíž zabere více času. Vyzvu ji, ať mi řekne, co a čím bude uklízet. Jak už jsem zmiňovala výše, velice jí prospívá, že se scházíme každý den, protože si tak lépe a rychleji osvojí a zapamatuje průběh činností. Nechala jsem ji tedy, aby se vydala uklízet sama. Po chvíli jsem ji šla zkontrolovat a zjistila jsem, že zapomněla na cedulku: **PROBÍHÁ ÚKLID**. Jakmile mě uviděla, sama mi oznámila, že na cedulku zapomněla a odebrala se do úklidové místnosti, aby ji přinesla. Sociální zařízení bylo uklizeno dobře, dnes klientka neměla potřebu po každé činnosti mi hlásit průběh a nečekala, až jí řeknu, co dělat dál. Pracovala samostatně, přišla za mnou, až když měla celou místnost hotovou. Byla jsem velice ráda za tento pokrok.

10.45 – Při stírání sociálního zařízení a chodby klientka používá kužel, bez připomínání. Klientka mi sděluje, že je psychicky i fyzicky velice unavená, proto se mě zmocnily obavy, že činnost nebude chtít dodělat. Velice mile mě překvapila, když sama od sebe řekla, co nám ještě zbývá uklidit, aby už mohla skončit a odejít domů. Úklid sociálního zařízení u velké kanceláře proběhl v klidu bez klientčiny snahy vyvléknout se z této činnosti a odejít domů dříve. Dokonce se, i přes ranní zpoždění, vešla i do časového limitu, který byl na dnešní nácvik vymezen.

Dnešní nácvik bych hodnotila velice pozitivně a myslím si, že ve středu 4. 3. by mohl nácvik probíhat již jen s mým dohledem nad klientkou.

8.3 Nácvik s dohledem

4. 3. - Středa

8:00 – Klientka je v místnosti ergoterapie, kde odpočívá, jak mi oznámila jedna z pracovnic. Po 15 minutách klientka přichází. Vzhledem ke své únavě mě žádá, zda by bylo možné týdenní plán trochu upravit, aby jí více vyhovoval. Domlouváme se, že pondělní a úterní program bude náročnější, klientka bude mít dost sil, protože si o víkendu odpočine, a zbytek týdne by byl volnější. Zvažujeme také možnost zkrácení pracovní doby asi o hodinu.

8.30 Klienta byla připravena jít pracovat, ale předtím si ještě vzpomněla, že by chtěla více ostříhat ofinu. Začátek se nám tedy posouvá o dalších 10 minut.

8.40 – Paní Vránová upozorňuje klientku, že při včerejším stírání zapoměla na prostor za skartovačkou, kde zůstaly nějaké kousky papíru. Klientka se své nové KP omluví a obratem nepořádek zametá.

Od určeného pracovníka si vyžádá klíče a bere si potřebné věci se slovy: „*Hadry si pamatuju- žlutěj a růžovej, to sem dobrá co?*“ Tím, že klientka začala pracovat každý den a najela na režim, který v budoucnu bude dodržovat, pokud bude na pozici přijata, činnosti si pamatuje mnohem lépe.

8.45 – Klientka sebevědomě přichází s kbelíkem a začíná uklízet sociální zařízení. Jediné, na co zapoměla a musela jsem ji na to upozornit, byla cedulka s nápisem, **PROBÍHÁ ÚKLID**, která má být pověšena při úklidu na dveřích. Domluvily jsme se, že dnes klientka bude stírat chemií. Tato činnost má být běžně prováděna v pátek, ale vzhledem k mojí nepřítomnosti nebude nácvik probíhat, proto jsme tuto činnost zařadily na dnešní den.

Klientka zvládla úklid celého sociálního zařízení bez mojí pomoci. Činnosti dělá přesně tak, jak jsme si společně natrénovaly, i když si v nich udělala svůj systém, který jí více vyhovuje. Důležité je, že udělá všechny činnosti, které jsou naplánované pro danou místnost.

9.25 – Klientka mi oznamuje, že má sociální zařízení hotové a jde stírat. Jediné, s čím klientce poradím, je poměr vody a sava, jelikož jsem stále nepřipravila tabulku s poměry detergentů, a čekám, než si roztok připraví. Nyní nezapomíná na kužel, což je velice důležitá součást úklidu. Klientka je však svědomitá a má strach, že kdyby kužel nevzala, mohl by se kvůli její nepozornosti někdo zranit, čemuž chce předejít. Otevírá i okna, což je důležité, když se uklízí chemikáliemi. Pochválím ji, že nezapomněla.

9.35 – Klientka si odnese kbelík s koštětem a hadrem a jde za mnou, protože čeká, než uschne podlaha. Mezitím se společně domluvíme na dalším postupu, který ji čeká. Je to otírání košů chemií - savem, které jsme za předchozí dva dny nestihly. Klientka si nejdříve vysype koše a připraví si vodu s roztokem chemie, kdy jí také poradím s poměrem.

9.45 – Dále vynáší koše. Když se vrací, oznamuje mi, že je musela dát vedle popelnice, protože ta je plná. Reaguju připomínkou, že popelnici musí po skončení nácviku stejně vyvézt, takže pytle vedle popelnice dnes nevadí.

9.45 – Klientka na chvíli odpočívá.

9.50 – Vrací se k práci. Jdu jí ukázat, jak má u omývání košů správně postupovat, protože nevím, zda si to z nácviku, který se konal 6. 2., pamatuje správně. Stačilo vysvětlit, jakým způsobem koše otírat, a klientka se činnosti chopila sama. Počkala jsem, než bude mít hotové alespoň dva, abych se ujistila, že činnost dělá správně, a nechala jsem ji, ať pokračuje sama.

10.15 – Když má klientka činnost hotovou, jdu jí pomoci s vyvezením popelnice a vynešením tašek s tříděným odpadem – plasty a papír.

Následně se domluvíme na úklidu sociálního zařízení u velké kanceláře. Na úklid kuchyňky se klientka už necítí, proto tuto činnost přesuneme na následující den.

10.25 – Klientka zvládá úklid sama, můj dohled ani pomoc nepotřebuje. Vždy jí chodím kontrolovat v průběhu činností a na konci zkontroluji, zda vše udělala tak, jak měla. Při kontrole v průběhu úklidu mi oznamuje, že má hotovo a zbývá jí jen místnost setřít. Po chvíli za mnou jen přijde, zda si správně pamatuje poměr roztoku, a odchází zpět ke své práci. Nezapomíná otevřít okno, za což ji chválím.

10.55 – Klientka čeká, než podlaha uschne, vylívá vodu, odevzdává klíč a jde se převléknout. Další nácvik je naplánován na čtvrtek 5. 3.

5. 3. - Čtvrtek

S klientkou se dnes sejdeme při příchodu. Uvaří si čaj a oznamuje mi, že kdyby něco, jde si lehnout na ergoterapii. Po ránu má vždy velice špatnou náladu, je na ní vidět, že není psychicky v dobrém rozpoložení. I přesto se vždy sebere a začne pracovat.

8.10 – Klientka se po 15 minutách vrací zpět a prosí mě, zda by bylo možné předělat trochu rozhovor, který jsem s ní dělala v den jejího úrazu, 9. 2. Chce, aby její odpovědi dávaly větší smysl, aby z rozhovoru, který mi poskytla, mohla mít dobrý pocit. Vesměs jsou však odpovědi stejné jako ty, které mi dávala napoprvé, proto jsem rozhovor v konečné formě neupravovala.

8.30 – Upřesníme si plán dnešního nácviku. Úklid sociálního zařízení, úklid kuchyňky, revize úklidové místnosti a úklid sociálního zařízení u velké kanceláře. Klientka bude tedy začínat dle rozpisu se sociálním zařízením. Ptám se jí, zda si pamatuje vše, co bude potřebovat. Kývá a následně mi všechny potřebné věci vyjmenuje.

8.35 – Klientka si vyžádá klíče a odebírá se pro věci, které mi před chvílí vyjmenovala. Chválím ji, že nezapomněla na cedulku, která se dává na kliku. Klientka se spokojeně usmívá. Nepotřebuje vůbec žádnou mou pomoc, pracuje v tichosti, neodbíhá od práce, neoznamuje mi činnosti, které jsou hotové. Troufám si tvrdit, že její nácvik se vyvíjí tím správným směrem.

9.00 – Došlo k nedopatření. Klientka uklízela sociální zařízení a jedna ze zaměstnankyň, která šla na toaletu, klientku vylekala, tak, že se narazila na topení. V šoku klientka zaměstnankyni vynadala a ta se omluvila. Klientka se přes vzniklou situaci nemohla jen tak přenést, vzhledem k tomu, že je už delší dobu v psychické nepohodě. Proběhla i drobná výměna názorů s její KP paní Vránovou. Zaměstnankyně vběhla na sociální zařízení rychle, protože nevěděla, že zde probíhá úklid, sice byla na dveřích cedulka, ale dveře byly pootevřené, proto si jí zaměstnankyně nevšimla. Abychom zabránily dalšímu nedopatření, všichni přítomní se usnesli na tom, že by bylo vhodné, aby klientka vždy při úklidu, nejen při stírání, používala kužel, aby nedocházelo k podobným situacím. Nakonec se vše vyřešilo, klientka se omluvila jak své KP, tak zaměstnankyni, se kterou došlo k potyčce.

Klientka se mě po potyčce ptala, zda jsem to uvedla do zápisu, a prosila mě, ať to tam nepíšu. Slíbila jsem jí, že zápis neudělám, ale vzhledem k práci, kterou píšu, mi toto nedopatření přijde jako velice dobrá a hlavně názorná ukázka toho, jak probíhá nácvik a s čím vším klientka musí bojovat, co vše se musí učit. Tento fakt byl pro klientku, i pro mě důležitý, protože teď víme, na co si dát pozor, abychom se vyvarovaly nenadálých situací.

9.15 - Klientka má hotový úklid sociálního zařízení, chybí jí jen setřít a doplnit toaletní papír. Ujišťuje se, že dnes má stírat jen obyčejnou vodou. A pokračuje v úklidu. Během pár dnů u ní pozoruji veliké změny k lepšímu.

9.25 – Klientka potřebuje se svou KP vyřídit důležitý telefon, upozorňuje mě, že jakmile skončí, bude pokračovat v úklidu. Je na ní vidět už určitá disciplína a vědomí, že může být ráda, že má možnost pracovat i s jejím druhem postižení.

9.35 – Když je klientka připravená pokračovat v úklidu, určujeme si další postup. Následuje tedy úklid kuchyňky, kdy klientka nejprve omyje parapety a obklady kolem kuchyňské linky octovou dezinfekcí. Následně klientka utírá a uklízí nádobí. Během této činnosti objeví misku, o které neví, komu nebo kam patří. Neváhá a jde za ostatními pracovníky a slušně se zeptá, čí miska je. Když uspěje, vrací se k původní činnosti. – Zde se setkáváme s tím, že klientka nemá problém v komunikaci s lidmi, které zná. Také je už více samostatná a jistější si svou prací, kterou zvládá mnohem lépe než v začátcích. Jsem si jistá, že před pár týdny by misku dala mně a požádala mě, abych šla zjistit informace o jejím majiteli.

U původní činnosti klientka plánuje nácvik dalšího týdne a uvažuje o schůzce s panem ředitelem, kde by ho chtěla požádat o zkušební dobu. Dále plánuje, jaký bude další postup při úklidu kuchyňky.

Když má nádobí uklizené, poradím jí, ať si odstraní všechny předměty z kuchyňské linky, aby se jí lépe utírala. Utírá ji octovou dezinfekcí a následně ji opláchne čistou vodou. Používá k tomu červenou houbičku, kterou jsme si vyčlenily jen pro kuchyň. V úklidové místnosti je ještě jedna houbička, která je určena k mytí výlevky, proto při revizi úklidové místnosti najdeme nějaké rozumné označení k oddělení houbiček.

10.10 Po krátké pětiminutové pauze je na plánu revize úklidové místnosti. Klientka porovnává přípravky a zároveň mi hlásí, co je potřeba nakoupit. Jsou to buď věci, které už

nejsou nebo ty, které docházejí. Napsaný seznam dává pověřenému pracovníkovi, který oznamuje, že nákup bude v pátek nebo v pondělí, což nám stačí. Dále klientka porovná hadry a ručníky a vzpomíná si, že by měla vyleštit ještě zrcadla. Tato činnost je během chvíle hotová a všimne si při ní, že musí vyměnit ručníky, což uskutečňuje hned.

10.25 – Následuje poslední bod dnešního plánu – úklid sociálního zařízení u velké kanceláře. Víím, že u této činnosti mě klientka vůbec nepotřebuje, proto ji jdu jen jednou zkontrolovat, zda práci odvádí důkladně.

10.50 - Klientka přichází s tím, že má hotovo. Oznamuju jí, že je šikovná, ale že si jdu její práci ještě zkontrolovat. Po kontrole zjišťuji, že má opravdu vše hotové, dokonce má vylitou vodu z kbelíku, zamčené dveře a vrátila i klíč. Musím uznat, že mě opravdu velice mile překvapila. Chválím ji a je na ní vidět, že si pochvaly váží.

Klientka každý den udělá všechny činnosti, které jsou uvedené plánu, ale na určité věci, kterými jsou například výměna ručníků, doplnění toaletního papíru si vzpomene během jiné činnosti v jiné místnosti. Věřím, že když se jí tyto věci budou připomínat, za nějakou dobu se naučí tyto činnosti zařadit tam, kde mají své místo.

Další nácvik je plánován na pondělí 9. 3.

9. 3. – Pondělí

Dnes jsme se s klientkou setkaly před zařízením, přišla ke mně, podala mi ruku. Na otázku jaký byl víkend, jen sklopila hlavu a ukázala prstem dolů. Po příchodu se šla převléknout a zmizela na ergoterapii. Po několika minutách přišla zpět do společenské místnosti, kde jsem byla já, a jen tak bloumala. S nikým doteď stále nepromluvila.

8.10 - Aniž by mi klientka něco řekla, sama si šla vyžádat klíče a chtěla začít napouštět vodu. Šla jsem tedy za ní a navrhla jsem, zda by nebylo lepší nejprve začít s vysáváním, stejně tak jako minulý týden, abychom poté nerušily poradu. Beze slova zanechala kbelík na místě a odebrala se pro vysavač. Stále se mnou verbálně nekomunikuje, pouze kýve hlavou nebo ukazuje rukama. Po rozhovoru s pracovníky zjišťuji, že zatím nepromluvila na nikoho.

8.20 – Klientka uklízí vysavač a připravuje si potřebné věci k úklidu sociálního zařízení, které se skládají z kbelíku s vodou, žlutého a růžového hadříku a WC čističe. Úklid si vede sama, jediné, co jsem jí musela připomenout, byla cedulka a kužel. Kýve hlavou a vrací se pro ně. Už za klientkou nestojím a nekontroluji každý její pohyb. Nechám ji uklízet a až když je hotová, celou místnost zkontroluji a případně upozorním na nedostatky.

8:40 – Klientka odnáší kbelík, který vypláchne, a vymáchá hadry, které dává schnout na topení. V úklidové místnosti hledá odpadkové koše, které si s sebou odnáší na sociální zařízení. Protože se se mnou klientka stále nebaví, nemám tušení, jaký bude postup. Stále čekám, jak se úklid sociálního zařízení bude dále vyvíjet. Doplnuje také toaletní papír a ručníky. Když se vrací se špinavými ručníky, poklepe mi na rameno, ukáže mi je a usměje se. Pochválím ji, že na nic nezapomněla.

Ptám se, kde všude má v plánu vytřít, zda jen sociální zařízení, kýve, že ne, tak pokračuji ve vyjmenování místností. Domluvily jsme se nakonec na tom, že vytře všechny místnosti, zatím krom společenské místnosti a kanceláře ředitele. Klientka stále mlčí.

8:50 – Právě jsme se dozvěděly, že dnes neproběhne porada a bude se konat až zítra. Proto rychle reaguji a navrhuji klientce, zda by nebylo lepší prohodit pondělní činnosti s úterými, abychom nerušily poradu. Klientka pokrčí rameny, poté kýve hlavou a dále pokračuje v úklidu. Až bude klientka komunikovat, musím se s ní domluvit, zda bude schopná v případě takovéto náhlé změny pružně zareagovat a prohodit například dny stejně, jako to děláme dnes.

9.05 - Klientka má setřeno a dává si chvíli pauzu. Mezitím jí tedy seznamuji s dnešním plánem. Jejím úkolem bude uklidit kancelář ředitele a společenskou místnost. Ptám se, zda si pamatuje poměr octu a vody na otírání klik, parapetů a židlí a barvu hadrů, kýve hlavou, že ANO.

9.15 – Klientka si připravuje vodu na utírání prachu, barvu hadříku si také pamatuje správně. Zopakuji jí správný postup utírání prachu, jak jsem jí ho učila minulý týden. Při utírání dvou poliček zůstávám v místnosti a kontroluji, zda postupuje tak, jak má. Snaží se a předměty bere velice opatrně, aby něco nerozbila. Dále jí pozoruji jen z vedlejší místnosti.

9:50 – Místnost je kompletně uklizená, včetně parapetů a klik, což jsme si byla zkontrolovat. Jediné, co zbývá, je stírání, na které si klientka mezitím, co já místnost kontroluji, napouští vodu.

10:00 – Klientka si dává pauzu, sociální pracovnice jí nabídla, že pokud chce, může si s ní přijít popovídat, čehož klientka využívá, ale moc dlouho se tam nezdrží.

10:20 – Klientka místo verbální komunikace využívá papír a tužku. Žádá mě, zda je nutné úklid dnes dokončit, a zároveň se ptá, co vše ještě je potřeba uklidit. Odpovídám jí, že pokud se na to necítí, je možné úklid dodělat zítra, ale že se nám to zbytečně nakupí a poté by se mohlo stát, že by toho na ni bylo příliš a nemusela by to zvládnout.

10:30 - Chvilí přemýšlí, jde se projít po zařízení a poté píše, že úklid tedy dokončíme, ale zda jí trochu pomůžu. Znovu odpovídám, že jsem velice ráda, jak se rozhodla, a že pomáhat bych jí neměla, vzhledem k tomu, že až bude zaměstnancem, nikdo jí pomáhat nebude. Nakonec se uvolím k tomu, že jí ve společenské místnosti utřu prach, když není ve své kůži. Dám jí, ale jasně najevo, že tohle nebude běžné, aby jí někdo pomáhal s její prací.

Zatímco jsem utírala prach, klientka si připravila octový roztok a utřela parapety. Oznámila jsem jí, že je třeba otřít monitory a zalít kytky a poslední její činnost bude úklid sociálního zařízení. Odkývala mi vše a zavřela se na sociálním zařízení, kde uklízela.

10:50 – Přišla za mnou, aby mi na papír napsala, že má hotovo a zda jsou potřeba tedy jen zalít kytky a utřít monitory. Když jsme jí odpovíděla, že ano, šla tyto činnosti dodělat. Poté se mě psanou formou zeptala, zda se tedy může jít už převléknout, pokud udělala vše, co bylo potřeba. Šla jsem tedy zkontrolovat sociální zařízení a oznámila jí, že se může jít převléknout.

Další nácvik je domluven na úterý 10. 3.

10. 3. – Úterý

Po mém příchodu do zařízení jsem ihned poznala, že klientka je ve stejném rozpoložení jako včera, stále nemluví. Jen mě pozdravila podáním ruky. Nemluví prý

z toho důvodu, že je jí smutno, což sdělila své KP paní Vránové. Dnes neodpočívala ani na ergoterapii a ihned se dává do práce.

8:10 – Vyžádala si klíče a šla uklízet sociální zařízení. Z povzdálí jsem klientku párkrát zkontrolovala, zda vše dělá poctivě. Dnes neopomněla kužel a cedulku. Kužely si dokonce opatřila dva, aby byl každý v jedné dveřích, za což jsem ji pochválila. Když měla sociální zařízení hotové, přišla za mnou a domluvily jsme se, že setře jen sociální zařízení a chodbu. Pokyny mi odkývala a šla po své práci, kterou odvedla velice rychle.

8.45 – Klientka má hotovo. Upozorňuji ji, že si teď může dát 15 minut pauzu, že počkáme, až se všichni shromáždí ve společenské místnosti a půjdeme až poté uklízet velkou pracovnu.

9.05 – Klientce shrnu, co vše se má v místnosti udělat a že postup je pouze na ní. Začíná utíráním prachu, po chvíli je tato činnost hotová a dává se do omývání židlí a klik.

V průběhu práce jsem se s ní chtěla domluvit na tom, že by bylo lepší, kdybychom rovnou uklidili sociální zařízení u velké pracovny, abychom nepochodovaly zbytečně přes společenskou místnost, kde se koná porada. Klientka musela přerušit úklid, aby mi mohla odpovědět. Nosí v kapse deníček, kam píše vzkazy. Písemně se mnou souhlasila, že bude pokračovat sociálním zařízením a až poté půjde uklízet kancelář sociálního pracovníka. Stále se ptá, zda to, co jsme jí řekla, je pro dnešek vše. Ujišťuji ji, že ano, jediná činnost, kterou bude třeba ještě udělat, je zamést před centrem.

9:20 – Klientka vymývá kbelík po octové dezinfekci a připravuje se na úklid sociálního zařízení. Za okamžik si přišla sednout ke mně ke stolu. Řekla jsem jí tedy, že pokud chce, může si dát chvíli pauzu a poté, aby šla uklízet sociální zařízení. Mávla rukou, zvedla se a šla znovu pracovat. Po chvíli mi zaklepala na rameno a vedla mě na sociální zařízení, kde mi ukázala do prostoru. Oznámila jsem jí, že nevím, co po mě chce. Zakroutila hlavou a vytáhla notýsek s tužkou a napsala mi: „Teď to můžu udělat tady u kluků, ne?“ Řekla jsem jí, že ano, že přesně tak jsme to myslela. Kývla, usmála se a přivřela si dveře. Asi aby ji nikdo nerušil.

9.40 – Klientka má úklid hotový. Sedá si a píše mi vzkaz, že místnost nechá 5 minut uschnout a můžeme jít pokračovat do další místnosti. Souhlasím a chvíli komunikujeme: já mluvím, ona píše.

9:45 – Domlouváme se na zbytku týdne a následně jde klientka kontrolovat místnost. Když zjistí, že podlaha je suchá, ždíme hadr, vylévá vodu z kbelíku a chystá si věci na úklid kanceláře sociálního pracovníka, kam se společně přesouváme.

10:00 – Klientka setřela prach a přišla za mnou, že má hotovo. Napsala mi vzkaz do zápisníku, že jen zamete a je hotovo. Šla jsem místnost zkontrolovat a ptala jsem se, zda otřela i parapety a židle. Odkývala mi to. Prach měla utřený, což jsem zkontrolovala, ale parapety se židlemi se mi nezdály. Proto jsme se jí znovu zeptala, čím je otírala, když neměla s sebou octovou vodu. Vytáhla zápisník a napsala mi, že to nedělala, že by to tam „smrdělo“. Řekla jsem, že to ničemu nevádí, když se v místnosti nyní nikdo nezdržuje, protože se koná porada, ať si jde tedy připravit roztok a práci dodělá, ať máme uklizenou celou místnost. Odkývala mi to a vracela se do úklidové místnosti, kde si vzala potřebné věci. Řekla jsem jí, že na ni počkám ve velké pracovně a až práci dodělá, ať za mnou přijde.

10:10 – Klientka se vrací s tím, že má hotovo. Zkontroluji si to, až půjde ven zametat. Nyní vymývá kbelík a hadr, aby nebyl cítit po octu.

10:15 – Kontrola úklidu, vše se zdá být v pořádku. Klientku upozorňuji, že pokud na WC je už jen půl roličky toaletního papíru, měla by automaticky doplnit další. Mohlo by se stát, že by během dne papír došel a personál by si jí další den mohl stěžovat, což by pro ni nebylo příjemné. S doplněním toaletního papíru rovnou mění i ručníky, na které jsem jí záměrně neupozorňovala a čekala jsem, zda ji to napadne samotnou. Napadlo.

10:30 - Nyní jí oznamuji, že může jít ven zametat. Je velice důsledná, upozorňuji ji, že stačí, když zamete chodníček, vedoucí ke vchodovým dveřím. Kroutí hlavou, vyjadřuje tak nesouhlas a ukazuje mi, kam až bude zametat. Na místo musí dojít, protože stále nemluví.

10:45 – Úklid je pro dnešní den u konce. Klientka si se mnou podá ruku na pozdrav a poté si se mnou plácne, na znamení, že dnes vše zvládla. Další nácvik je naplánován na středu 11. 3. Rozhodla jsem se, že by už mohl probíhat jako nácvik samostatný, aby se klientka připravila na zkušební dobu.

8.4 Samostatný nácvik

11. 3. – Středa

Klientka ráno stále nekomunikuje. Před začátkem úklidu jí oznamuji, že dnešní nácvik bude již probíhat samostatně, bez mého dohledu a pomoci, aby si vyzkoušela,

jak bude zvládat zkušební dobu. Ještě jí sdělím, že jsem pro ni připravila týdenní plán činností rozdělených dle času, který jsem jí umístila na dveře úklidové místnosti. Dále i tabulku „Rozdělení úklidových textilií, dle druhu povrchu, barvy a způsobu použití“, která je také umístěna na dveřích a vyobrazuje i poměry různých druhů detergentů. Klientka přikývne, že je se vším srozuměna a dává se do úklidu. Když douklidí místnost, jdu ji zkontrolovat a poznámky si zapisuji, abych jí mohla na konci nácviku říci, co zapoměla udělat, co je třeba vylepšit nebo na co si má dát příště pozor. Tyto poznatky jí budu sdělovat až ke konci nácvikového dne, abych ji nerozptylovala mezi činnostmi a také abych jí dala možnost případně své chyby během nácviku opravit. Víím, že si občas vzpomene na výměnu ručníků či doplnění toaletního papíru až ke konci nácviku.

Jediné s čím si klientka dnešní den neví rady, je vynesení odpadkových košů, protože přes noc zmizela od zařízení popelnice. Poradím jí, ať si vezme velký odpadkový pytel, do kterého dá veškeré odpady a poté ho i s plasty a papírem odnese do popelnice. Klientka souhlasí.

Úklid proběhl s menším zdržením, protože se klientce neudělalo dobře, proto si šla na chvíli odpočinout, aby mohla pokračovat v úklidu. Důvodem možná bylo odmrazování mrazáku. Byla to činnost, kterou klientka dělala poprvé, a zřejmě se jí do toho moc nechtělo. Nakonec vše zvládla úspěšně a při tomto zdržení dokonce začala znovu mluvit, což všem udělalo radost a přineslo značnou úlevu.

Poznámky k úklidu: na umývadle na sociálním zařízení zanechala odpadkové pytle, nechala zbytečně dlouho otevřená okna, nedoplnila toaletní papír, nevyměnila ručníky.

Klientce jsem oznámila tyto nedostatky. Poradila jsem jí, aby okna zavírala vždy zároveň při úklidu výstražného kuželu. Díky otevřeným oknům se zároveň vyvětrá a také dříve uschne podlaha. Dnes jsem je za ni zavřela já, abych ji nerušila při práci a nenarušila tak její systém. Za nedoplnění toaletního papíru se omluvila a nedostatek napravila. U výměny ručníku se ospravedlnila tak, že je měnila předchozí den, a byla tedy toho názoru, že je výměna až den následující. S tímto návrhem jsem souhlasila.

Další nácvik je naplánován na čtvrtek 12. 3.

12. 3. – Čtvrtek

Dnes je klientka velice dobře naladěna, již od rána se usmívá. Před začátkem úklidu jsme si společně určily dle plánu program dnešního dne. Klientka sama vyžádala klíč a začala s úklidem. Po každé místnosti, kterou uklidila, mě poprosila, zda bych ji zkontrolovala. Když čekala, až jí uschne podlaha, připomínala jsem jí, aby si dávala pozor

na okna, doplňování toaletních papírů a výměnu ručníků. Oznámila mi, že vše má hotové, že si to můžu jít zkontrolovat. Po kontrole jsem zjistila, že opravdu vše udělala tak, jak řekla.

Dnešní plán klientka zvládla v časovém rozmezí a po kontrole jsem nenašla žádné nedostatky. Vše bylo tak, jak bylo stanoveno. Ke konci nácvikového dne proběhla ještě revize úklidové místnosti, kdy klientka zjistila, že všechny detergenty jsou k dispozici a není potřeba nic dokoupit. Dále porovnála všechny přípravky v košíku, který na ně je určený, a schovala ty, kterých je dostatek, aby se v koši nepletly. Také upozornila pracovníci zařízení, která má na starosti praní ručníků, že by bylo potřeba jejich vyprání. Pracovnice klientku poprosila, zda by je dala do tašky a donesla ji do kanceláře, aby ji tu nezapomněla.

Další termín nácviku je naplánován na pátek 13. 3.

13. 3. – Pátek

Dnes je klientka opět velice dobře naladěna, ráno měla schůzku s paní z tyfloservisů, proto byl náš nácvik naplánován až na 10. hodinu. Klientka má k dispozici na dveřích úklidové místnosti týdenní plán, který je již ve finální podobě - vždy je na jedné kartičce vyobrazen jeden den + tabulka, kde jsou uvedeny barvy a druhy textilu rozdělené dle činností a současně jsou zde uvedeny také poměry detergentů, kterou jsem trochu poupravila a doplnila o některé informace. Klientka si plány jednotlivých dnů prohlédla, stejně tak i tabulku a poděkovala mi, dostala jsme také pochvalu za velikost písma, které jí vyhovuje, svou velikostí

Klientka si vyžádala klíč a začala s úklidem, při úklidu jsem jí šla občas zkontrolovat, ale tak, aby mě neviděla. Pokaždé, když klientka uklidila místnost, jsem jí šla zkontrolovat s tím, že si budu psát poznámky, na co je třeba dávat pozor.

Dnešní nácvik proběhl v klidu a klientka často odpočívala, protože věděla, že činností není mnoho. V průběhu úklidu mě vždy informuje, co je třeba ještě udělat, jaký má naplánovaný postup. Já jen odkývám a odpovídám, že je to vše na ní, jak si činnosti rozvrhne.

Jediná věc, u které dnes nastalo nedorozumění, bylo, když klientka šla utírat prach s leštěnkou. Ptala jsem se, proč používá leštěnku, když ji nikdy k úklidu nepotřebovala. Šla mi tedy ukázat plán společně s tabulkou. V plánu u utírání prachu nebylo v závorce napsáno bez chemie, proto automaticky vzala leštěnku, která je v tabulce uvedena u úklidu

s použitím detergentů. Toto nedorozumění jsem jí vysvětlila a do plánu dopsala (bez chemie), aby příště měla klientka jasno.

Poznámky, které jsem si během jejího nácviku udělala, byly následovné: uklidit rohožku zpět před dveře, protože byla venku před zařízením, aby se jí nepletla při stírání, zalít květiny a vynést koše.

Během úklidu všechny tyto činnosti klientka udělala, bez mého upozornění.

Dnešní nácvik hodnotím opět velice pozitivně. Je vidět, že se klientka opravdu velice snaží a stojí o to, aby byla přijata na zkušební dobu. Samozřejmě že je ještě pár drobností, které je potřeba doladit, ale o tom se více zmíním v závěrečném shrnutí a doporučení pro zařízení. Další, pravděpodobně poslední nácvik je plánován na pondělí 16. 3.

16. 3. – Pondělí

Dnešní nácvik je nácvikem posledním. S klientkou jsme se ráno pozdravily, prohodily jsme pár slov, protože byla velice příjemně naladěna a po chvíli šla uklízet. V úklidové místnosti se podívala na dveře, kde si přečetla, co by se dnes mělo uklízet, šla za mnou a ujistila se, že je tomu tak. Snaží se být co nejvíce samostatná, což je jeden z cílů mojí práce s klientkou (mimo jiné). Celý nácvik probíhal v klidu, klientka si postupně dělala vše, co bylo uvedeno na plánu. Jen postup měla trochu jiný, což však není důležité. Dnes jsem si udělala jedinou poznámku, která byla však do konce nácviku dodělána. Bylo to zalévání květin, na které klientka velice často zapomíná, dnes však ne. Klientku jsem tedy pochválila, že nácvik se mnou zvládla a snad pro ni bude úspěšný, až bude žádat o zkušební dobu u pana ředitele. Klientka mi také poděkovala za mou snahu a pomoc. Řekla, že jsem na ni byla občas přísná, ale že je za to ráda. Klientce jsem oznámila, že se ještě určitě uvidíme. Ráda bych viděla, jak se ve své činnosti rozvíjí a zda dostane práci.

9 Vyhodnocení výsledků výzkumného šetření

Hlavním cílem praktické části bylo na základě individuálních schopností, dovedností a potřeb vybrané osoby vytvořit program přípravy, díky kterému si vybraný jedinec udrží své pracovní místo v konkrétním sociálním podniku. Tohoto hlavního cíle jsem postupně dosáhla pomocí dílčích cílů, které budou blíže popsány dále.

Hlavní cíl byl naplněn, přestože jsem se potýkala s různými komplikacemi. Spolupráce s klientkou nebyla zpočátku jednoduchá, ale postupně jsme si k sobě našly cestu a já se naučila, jak se k ní správně chovat a jak s ní mluvit.

Na základě hlavního cíle byl vytvořen pracovní manuál, dle individuálních potřeb klientky, které byly v průběhu nácviku postupně zjišťovány. Postupně jsem se musela naučit, jak se ke klientce chovat, aby mě brala jako autoritu. Během nácviků jsme se společně dopracovaly k tomu, že nebyl potřeba KP, který by nám pomáhal. Klientce stačila jen má přítomnost a mé rady.

Hlavní cíl byl splněn na základě jednotlivých dílčích cílů, bez kterých by to nebylo možné. Nejprve bylo nutné zjistit požadavky sociálního podniku, aby bylo jasné, co vše má obsahovat manuál. Dalším důležitým bodem bylo zjištění diagnostiky klientky, zda má nějaká svá specifika, která by byla potřeba zohlednit v pracovním manuálu. Na základě těchto cílů následně probíhal program přípravy, který jsem vedla já jako pracovní asistent za pomoci KP Antalové a následně KP Vránové. Obě mi pomáhaly v řešení otázek, které se týkaly změny činností v manuálu, změn časů či zkrácené pracovní doby, ke které muselo dojít, vzhledem k rychlé unavitelnosti klientky.

Prvním dílčím cílem bylo: **Zmapování požadavků sociálního podniku, kdy tyto zjištěné informace budou hrát významnou roli při sestavování individuálního programu přípravy jedince, který se musí odvíjet právě od těchto požadavků, aby jedinec mohl být přijat jako zaměstnanec.** Realizace tohoto cíle byla popsána v kapitole 7.1. Zjistila jsem veliké množství informací, které mi dále pomáhaly v realizaci třetího dílčího cíle a následně k realizaci i cíle hlavního. Požadavky sociálního podniku byly zmapovány pomocí metody rozhovoru, který jsem prováděla s paní Mgr. Vránovou, která je nyní také klíčovým pracovníkem konkrétní klientky, s níž příprava probíhala. Rozhovor byl prováděn v začátcích našich schůzek v klidné místnosti, kde jsme nebyly nikým rušeny. Přepis rozhovoru je uveden v příloze B. Byly mi sděleny veškeré požadavky v podobě pracovních činností, které budou na klientku kladeny, dále také jaká kvalita práce je od klientky očekávána. Neméně důležitá byla informace ohledně dodržování pracovních postupů a nároky, které jsou dány v rámci úklidového a dezinfekčního programu organizace, jež jsou pro tuto práci nezbytné. Dále bylo zjištěno, že sociální podnik nemá na klientku žádné speciální požadavky, spíše naopak, podnik se bude snažit co nejvíce vyhovět požadavkům a nárokům klientky, vzhledem k povaze jejího handicapu a k její rychlé unavitelnosti. Klientka tak tedy bude mít čas na odpočinek, pití či svačinu. Sociální podnik nevyžaduje po klientce, aby vykonávala všechny činnosti v té poslušnosti, jak

jsou dané dle plánu. Počítá se zde také s variantou, že klientka nezvládne všechny úkony dopoledne. Má tedy možnost dodělat je v odpoledních hodinách a plán si tak rozdělit či nějaké úkony přesunout na následující dny.

Po absolvování přípravného kurzu s tréninkovým pracovníkem nastoupí klientka do zkušební doby, kdy jí bude stále k dispozici pracovní asistent, který ji bude nadále jakousi oporou a v případě nejasností se na něho bude moci obrátit. Po absolvování této zkušební doby bude s klientkou sepsána klasická pracovní smlouva, která bude sjednána na poloviční úvazek, což znamená, že by klientka měla pracovat 5 hodin denně. Důležitou roli zde hraje řada faktorů v podobě rychlé unavitelnosti, jak je zmíněno již výše, nesoustředěnost a také fakt, že toto bude klientčin první pracovní poměr a bude pro ni těžké donutit se jít do práce i přes to, že se jí nebude chtít či se nebude cítit nejlépe. V průběhu pracovního nácviku bylo zjištěno, že klientka pracovní dobu v rozsahu 5 hodin denně nebude zvládat, proto tato doba byla zkrácena na 3 hodiny denně.

Tento cíl byl nezbytný pro tvorbu manuálu. Díky němu byly zjištěny nároky kladené na klientku a rozsah jejich pracovních činností. Byly zjištěny všechny informace, které jsem si u tohoto cíle vytyčila.

Druhým dílčím cílem, nezbytným pro naplnění hlavního cíle byla: **Diagnostika klientky na základě metody rozhovoru, kdy pomocí tohoto cíle budou zjištěny možnosti jedince a také motivace k danému zaměstnání.** Tento cíl byl realizován v kapitole 7.2. Byly zvoleny takové otázky, aby bylo zjištěno co nejvíce informací týkajících se klientky a jejího přístupu k zaměstnání v daném podniku. Rozhovor probíhal zhruba v polovině našich schůzek dne 9. 2., v době, kdy se klientka zranila. Otázky byly klientce kladeny velice jednoduše, přesto v průběhu rozhovoru docházelo ze strany klientky občas k nepochopení otázky, proto jsem jí musela objasňovat, co konkrétně bych od ní chtěla zjistit. Vzhledem k tomu, že jsem rozhovor s klientkou prováděla záměrně až po nějaké době od našeho seznámení, byla klientka sdílnější, nežli byla na počátku. Po nějaké době od našeho rozhovoru klientka přišla s návrhem, že by ho chtěla předělat. Měla strach, aby její odpovědi dávaly smysl a neudávala mi nepravdivé údaje. Rozhovor dle jejího přání proběhl znovu. V konečné verzi (viz příloha C), však uvádím pouze rozhovor původní, protože klientka později změnila pouze formulaci vět, obsah sdělení však zůstal stejný.

Na základě těchto otázek, které byly stanoveny pro splnění tohoto cíle, jsem se dozvěděla, že klientka je komunikativní a společenská v kolektivu, který je jí dobře známý. Problém nastává v situaci, kdy jí padne do oka člověk, který je jí věkově blízký

a sympatický, klientka se na něho začne příliš fixovat. Dále bylo zjištěno, že klientka doposud nepoužívá žádné kompenzační pomůcky, které by jí případně omezovaly ve vykonávání činností v pracovním procesu. Jediné omezení, které bylo u klientky zjištěno, byl slabší zrak. Toto bylo důležité zjištění, pro tvorbu pracovního manuálu, kde následně musel být brán zřetel na velikost písma manuálu a tabulky pro usnadnění její práce.

Klientka dokáže být samostatná, pokud si je jistá, že je dobrá v tom, co právě vykonává. Pokud si není svou prací stoprocentně jistá, potřebuje nad sebou jistou kontrolu. Pokud nastane vyhrocená situace s člověkem, se kterým klientka neudrží dle jejího mínění přátelský vztah, je k řešení třeba třetí osoba, nejlépe KP, který bude vést rozhovor, mezi klientkou a daným člověkem. Klientka se také necítí dobře v situaci, pokud se mluví o ní bez ní. Ráda řeší věci týkající se její osoby přímo, v její přítomnosti. K pracovním činnostem má klientka kladný vztah, je zvyklá pracovat z domova a z předešlého zařízení, kde již úklid prováděla. Nejsou činnosti, které by vykonávat nechtěla nebo k nim měla odpor. S informacemi, zjištěnými v tomto vytyčeném cíli jsem velice spokojena, dozvěděla jsem se mnohem víc, než jsem očekávala. Proto tento cíl hodnotím nad mé očekávání pozitivně.

Třetí a zároveň také nejdůležitější dílčí cíl byl ten, kterému je věnována samostatná kapitola č. 8: **Příprava konkrétního manuálu, dle kterého bude klientka vedena, a následné ověření manuálu v praxi.** Plnění tohoto cíle bylo započato úvodními schůzkami s klientkou a její klíčovou pracovnící, kdy byly domluveny podrobnosti nácviku. Dostala jsem k dispozici materiály, které byly v podniku používány již dříve k úklidu. Dle těchto materiálů jsem se snažila vytvořit manuál přípravy, který by byl vyhovující pro klientku. Použila jsem k tomu informace zjištěné v dílčím cíli 1 a 2.

Celková délka nácviku byla 7 týdnů. Jsou zde započítány i úvodní schůzky, seznámení s klientkou, seznámení se zařízením a úprava a konzultace manuálu s KP a klientkou a jeho následné úpravy. Tyto úpravy byly nezbytně důležité před započítáním samostatného nácviku s klientkou. Původně bylo domluveno, že nácvik by měl v ideálním případě probíhat jednou až dvakrát za týden. S ohledem na to, že byla klientka zhruba ve třetině nácviku zraněna, se tento způsob ukázal jako nevyhovující. Vzhledem k termínu, do kdy bylo nutno shromáždit data k bakalářské práci, jsem byla nucena klientku požádat, zda by byla ochotna přistoupit na nácvik v rozpětí dvou týdnů nepřetržitě.

Klientka s tímto návrhem souhlasila a troufám si tvrdit, že tento způsob byl i pro ni přínosnější. Díky tomu, že klientka procházela nácvikem každý den, si činnosti mnohem lépe osvojila a zapamatovala.

Úvodní nácviky byly velice rozpačité a nekoordinované, vzhledem k tomu, že jsme společně hledaly to nejlepší řešení. Dalo by se říci, že **nácviky s komentářem a dopomocí** byly každý den jiné. Důvodem bylo, že jsme každý další den našly jiný způsob, kterým by byl nácvik jednodušší a pro klientku více vyhovující. Postupně jsme se propracovávaly k uspořádání činností tak, aby byly pro klientku co nejvíce zapamatovatelné a stejné. I přes to, že jsme zpočátku musely překonávat určité překážky, ze strany klientky (občasná nechůť, vykonávat určité činnosti, častá a rychlá unavitelnost, neschopnost splnění denního plánu), si klientka vedla velice dobře. Doba nácviku s dopomocí a komentářem trvala 5 dní.

Při **nácviku s dohledem, který trval 4 dny**, se vytvořený manuál velice podobal finální verzi. Proto klientka byla ve svých činnostech již jistější a věděla, jak má správně postupovat. Vzhledem k tomu, že se úkony každý den opakovaly a jen se měnila místnost. Klientka už ani nevyžadovala mou plnou pozornost a kontrolu každé její vykonané činnosti. Občas jsem ji při kontrole jen připomněla, na co zapomněla, aby věděla, na co si dávat příště pozor. Postupně se propracovávala k samostatnosti, což bylo velice důležité a stěžejní, pro její přijetí do zkušební doby. Klientce velice pomohlo také to, že nácviky probíhaly každý den, proto si tak mnohem rychleji osvojovala vykonávání jednotlivých činností.

Při **samostatném nácviku**, který trval 4 dny, byla klientka velice šikovná. Množství úkonů, které zapomněla v rámci manuálu vykonávat, bylo minimální. Mým úkolem bylo, nezasahovat do probíhajících činností dle manuálu. Pouze jsem vždy kontrolovala jednotlivé místnosti poté, co je klientka uklidila. Přitom jsem si psala poznámky, které jsem jí sdělovala, vždy až po skončení všech činností naplánovaných na určitý den. Vzhledem k tomuto faktu, si na mnoho činností, které zapomněla vykonat, vzpomněla ještě před tím, než jsem ji na ně stačila upozornit, za což jsem ji po každém nácviku chválila. Byla tak posílena její motivace, pro vykonávání tohoto zaměstnání.

Týdenní plán, který byl pro klientku vytvořen, jsem umístila na dveře úklidové místnosti, aby klientka vždy věděla, jaká činnost je v pořadí, které úkony zde budou probíhat. Každý den si tak klientka najde kartičku s daným dnem a bude vědět, jaký je plán úklidu.

Další pomůckou, která jí byla vytvořena, byla tabulka rozdělení úklidových textilií, dle druhu povrchu, barvy a způsobu použití, kde jsou uvedeny i poměry ředěných úklidových prostředků. I toto má své místo na dveřích úklidové místnosti.

Obě tyto pomůcky byly přizpůsobeny klientce, tak aby neměla problém s tím je přečíst.

Tento cíl byl splněn, opět nad má očekávání. Zpočátku nácviku jsem si nebyla jistá, zda se mi za tak krátkou dobu podaří naučit klientku vykonávat všechny činnosti a postupovat při jejich vykonávání dle manuálu. Občas jsem se setkala i s její nechtí některé činnosti vykonávat z důvodů únavy, ale ke konci nácviku vždy únavu potlačila a vykonala vše, co bylo pro daný den stanoveno.

Výsledný manuál, byl vytvořen až na čtvrtý pokus. V průběhu nácviku byl neustále obměňován, aby byl co nejvíce vyhovující, jak pro zařízení, tak pro klientku. Následně jsou uvedeny úpravy ve vytvořených manuálech:

První verze manuálu

- změna počátku pracovní doby ze 7:00 na 8:00 - z důvodu příchodu ostatních zaměstnanců až před 8:00
- Doplnění chybějícího údaje o vyzvedávání klíčů od pověřené osoby
- Vynechání údaje o úklidu pracovních stolů zaměstnanců, z důvodu obav klientky o zachování pracovního pořádku na jednotlivých pracovních stolech
- Změny termínu návštěvy ergoterapie (organizační důvody)

Druhá verze manuálu

- Změna údaje o úklidu kuchyně (místo pondělí přesunuto na pátek)
- Změny termínu návštěvy ergoterapie (organizační důvody)
- Posunutí jednotlivých bodů harmonogramů o jednu hodinu vpřed - z důvodu předešlého bodu

Třetí verze manuálu

Došlo k úpravě harmonogramu poté, co jsem obdržela Úklidový program KŘÍŽOVATKA handicap centrum, o.p.s. Tyto úpravy se týkaly:

- Četnosti jednotlivých činností
- Použití konkrétních dezinfekčních roztoků a jejich ředění
- Použití různých materiálů a barev hadrů

Vytvořený manuál (viz příloha D) byl ověřen v praxi a následně bude využit v KHC pro pracovní pozici úklidového pracovníka. Zároveň byla také zhotovena přehledná tabulka (viz příloha E), kde jsou uvedeny všechny druhy činností, které jsou při úklidu prováděny. Dále jsou zde uvedeny barvy a druhy textilií, aby klientka věděla, kde má co použít

Samotný praktický nácvik se mnou jako pracovním asistentem, byl rozdělen do třech fází, které jsou výše zmíněny a popsány.

Z mého pohledu nácvik činností proběhl k mé spokojenosti. Při nástupu na pozici pracovního asistenta jsem si nebyla jistá ani tím, že by klientka byla schopna naučit se uklízet dle sestaveného manuálu, natož, aby vydržela s úklidem dva týdny v kuse, naučila se uklízet dle přiložených pomůcek, bez pomoci a byla stále plná elánu, i přes občasnou duševní nepohodu.

Na základě vyhodnocení těchto fází byla sepsána doporučení pro podnik, kde klientka bude přijata na pozici úklidového pracovníka. Doporučení budou vycházet z mého pozorování klientky při jednotlivých úkolech a průběhu činností.

9.1 Doporučení pro sociální podnik

Dle mého názoru si klientka vzhledem ke svému handicapu vede v pracovních činnostech velice dobře. Je snaživá, pracovitá, práci se snaží dělat, jak nejlépe umí, činnosti dotahuje do konce. Je-li unavená, požádá o přestávku nebo ji oznámí. Ke konci nácviku jsem se setkala s minimálním zanedbáváním činností nebo s tím, že by klientka svou práci neodvedla v den, na který byla naplánována.

Pokud při nástupu do zkušební doby bude mít stále pracovního asistenta, který ji případně upozorní na nedostatky, myslím si, že bude moct práci vykonávat bez další asistence či pomoci.

Zpočátku nácviku jsem se setkávala s různými překážkami, ale dokázaly jsme je společně překonat a zbylo jich opravdu minimum. Troufám si říci, že pro zaměstnance v sociálním podniku, kde bude klientka pracovat, tato doporučení nebudou ničím novým, protože klientku již dobře znají.

- Příliš se s klientkou nezapojovat do rozhovorů během její pracovní doby, Pokud tomu tak bude, je na klíčovém pracovníkovi, aby klientce připomněl, co je náplní práce.
- Pokud je klientka unavená či není v dobrém rozpoložení, nechat jí odpočinout a motivovat ji k dokončení úkonů, daného dne.
- Pokud si někdo ze zaměstnanců všimne, že klientka nějakou činnost zapoměla udělat, v klidu za ní dojít a požádat ji, zda by si na to příště mohla dát pozor.
- Důležité, aby zaměstnanci udržovaly s klientkou pouze vztah na profesní úrovni, pokud by vztah byl bližší, hrozí, že se klientka na zaměstnance příliš upne.
- Osoba, která bude mít klientku na starost, by měla být informována o jejích specifikách.

10 Diskuse

Po zkušenosti práce s klientkou s Aspergerovým syndromem mohu říci, že se k takovému člověku nelze chovat dle toho, co si přečteme v literatuře. Každý člověk je individuální, má své specifické chování, odlišné rysy a vzorce chování, než vrstevníci, ať zdraví či různě handicapovaní. Toto byla má první zkušenost s člověkem s tímto handicapem a jsem za ní velice vděčná.

Po seznámení s klientkou jsem byla velice rozpačitá a nevěděla jsem, jak se ke klientce správně chovat, zda s ní mluvit jako se zdravými lidmi, nebo se držet zpátky. Zda se jí můžu ptát, na cokoliv mne napadne, nebo zda mám raději mlčet. Tyto mé obavy jsem sdělila Bc. Lucii Antalové, DiS (bývalou KP klientky) a Mgr. Heleně Vránové (současné KP klientky), které mě neustále podporovaly a povzbuzovaly v práci s ní. Díky nim jsme se s klientkou sblížily, a dokonce jsme si i rozuměly. Tímto bych konkrétně jim chtěla poděkovat za jejich podporu a pomoc.

Přestože klientka má diagnostikován AS, chápe otázky běžného života, má veliký přehled o dění u nás, ale i ve světě, zná mnoho jmen známých osobností, orientuje se v tom, kdo, kdy a s kým nazpíval jakou píseň. Když jsme se dostaly při našem seznamování na téma oblíbená hudba, jen jsem seděla a poslouchala, jaký má klientka přehled.

Když jsem klientku poznala, měla veliké problémy v sociální komunikaci mezi pracovníky v KHC, během mého působení a nácvičku pracovních činností si klientka na zaměstnance zvykla. Nepřipadala si před nimi méněcenná jako dříve, když byla jen

pouhý uživatel služeb. Myslím si, že nástup na pozici úklidového pracovníka klientce velice pomůže v navazování sociálních kontaktů a dokáže díky tomu více komunikovat s ostatními, bez zbytečných obav.

Během postupného poznávání klientky jsem se přesvědčila o rysech chování, které jsou specifické pro lidi s AS. U klientky byla velice dobře pozorovatelná nekoordinovanost pohybů a nepřírozené pozice rukou či hlavy, pokud byla nervózní. S tímto souvisí i klientčino zranění, které bylo zapříčiněno právě její nekoordinovaností pohybů, když upadla na namrzlém chodníku a rozrazila si o střepek ruku. Při úklidu jsem klientku mnohokrát upozorňovala, aby si dala pozor na kbelík s vodou, který při umývání sociálního zařízení měla pokaždé za sebou. Jednou kvůli němu málem upadla, proto jsem jí neustále nabádala, aby si ho dávala někam do rohu, aby se jí nepletl.

Další oblastí, která je pro tyto osoby specifická, je komunikace. Klientka velice často mluvila ve velkých kruzích, složitým jazykem. Často jsem musela nějakou dobu přemýšlet, či se dokonce klientky ptát, jak danou formulaci přesně myslela. Zda je možné, aby mi ji zopakovala jednodušeji. Také je jasně slyšitelný jiný tón hlasu, který je hlubší a intonačně odlišný než u zdravých lidí.

Během pracovní přípravy byla klientka velice snaživá, většinu činností prováděla velmi pečlivě, hlavně co se týče sociálního zařízení, kde trávila nejvíce času. Naopak činnosti, které jí moc nebavily, bylo otírání prachu, ze kterého měla zpočátku strach. Otírala poličky pouze kolem květináčů s květinami, fotek, obrázků atd. Až poté, co jsem jí ukázala, jak si věci dávat z poliček, aby je vrátila zpět v původní sestavě, začala tuto činnost vykonávat poctivě. Její největší neřestí byla komunikace. Pokud se s někým zapovídala, neměla jsem šanci jí z hovoru vylákat a přimět ji, aby pokračovala v úklidu. Vždy jsem musela vyčkat, až bude hovor u konce a pak ji taktně naznačit, že by bylo na místě úklid dokončit, že poté bude na povídání dostatek času. Z počátků nácviků naše domluvy na dalším termínu trvaly i hodinu. Postupně se klientka naučila odpovídat na mnou navržený termín: „ano můžu“, „ne nemůžu, sejdeme se jindy“, což bylo pro mě velikou úlevou.

Chtěla bych zde vyzvednout týdenní manuál, který byl na základě této práce vytvořen a přizpůsoben specifikům klientky. Během jeho tvorby došlo k několika změnám a úpravám, než jsem se dopracovala ke konečné verzi. Tento manuál by mohl být využíván i v jiných zařízeních tohoto typu, kde jsou chráněná pracovní místa a zaměstnávání především autisté.

Myslím si, že pro lidi s jakýmkoli postižením je velikým přínosem, pokud mohou být nějakým způsobem zařazeni do pracovního procesu. Vidím velké plus v sociálních podnicích, které zaměstnávají tyto osoby. Mnoho lidí si díky této možnosti nepřipadá méněcenní a mohou se tak v mnoha případech i realizovat.

Co se týče mé klientky, které jsem byla pracovním asistentem, doufám, že jí nadšení do práce zůstane i nadále. Přestože jsem byla limitována datem odevzdání bakalářské práce, dále se budu zajímat o klientku a o její posun ve vykonávání získaného zaměstnání.

Dle mého názoru tato práce splňuje všechny požadavky, které byly stanoveny, a zároveň je i prakticky využitelná, což je jejím velkým přínosem.

Závěr

Bakalářská práce se zabývala přípravou konkrétní osoby s Aspergerovým syndromem na profesní uplatnění na trhu práce.

Teoretická část byla rozdělena do čtyř kapitol. První polovina této části byla zaměřena na vymezení osobnosti jako takové z hlediska psychologie a dále vymezení zdravotního postižení obecně, poruchy autistického spektra a poté je nastíněna problematika AS. Zde je uvedena historie, vymezení AS, jaké oblasti jsou u těchto jedinců nejvíce narušeny, dále diagnostika, vzdělávání a s ním spojená integrace těchto osob do běžných škol a kapitola je zakončena pracovním uplatněním lidí s AS. Druhá polovina je věnována sociální a pracovní rehabilitaci osob se zdravotním postižením. Je zde vymezeno, co jednotlivé termíny znamenají a čím se zabývají. U pracovní rehabilitace je uvedena konkrétní pracovní rehabilitace u osob s AS a následně také pracovní uplatnění na trhu práce u těchto osob.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo na základě individuálních schopností, dovedností a potřeb dané klientky vytvořit program přípravy, díky kterému si klientka bude schopna udržet pracovní místo v konkrétním sociálním podniku. Tento cíl byl dle mého názoru splněn. Měla jsem možnost, se jako pracovní asistent přímo podílet na vedení klientky v konkrétně vybraném sociálním podniku. Díky tomu jsem program přípravy vytvořila na základě jejích specifických potřeb a přání. Plán bylo nutno několikrát upravovat a obměňovat, dokud jsme společně nenašly ten, který by byl ve všech směrech vyhovující.

V práci byl použit kvalitativní výzkum, kde bylo využito metody rozhovoru a pozorování.

Práce s klienty s AS není vždy jednoduchá. Setkala jsem se s mnoha situacemi, které nejsou pro zdravého člověka běžné. Také jsem musela řešit mnoho problémových situací, které bych nikdy nepovažovala za problémové. Je tedy jasné, že klienti s poruchami autistického spektra, konkrétně s AS, mají své specifické potřeby a mají zcela jiný způsob chování, než na jaký jsme zvyklí u zdravých jedinců. To však neznamená, že bychom se těmito osobám měli vyhýbat, spíše naopak. Tito lidé mohou náš život v mnoha oblastech obohatit.

Seznam použité literatury

1. ATTWOOD, Tony. *Aspergerův syndrom: porucha sociálních vztahů a komunikace*. České vyd. Praha: Portál, 2005, 203 s. ISBN 80-7178-979-8.
2. BALCAR, Karel. *Úvod do studia psychologie osobnosti*. 2. opr. vyd. Chrudim: Mach, 1991, 217 s.
3. BEDNÁRIKOVÁ D. a FRANCOVÁ P. (eds.) *Studie infrastruktury sociální ekonomiky v ČR*. 1. vydání. Praha: Nová ekonomika o. p. s., 2011. ISBN 80-260-0934.
4. BĚLOHLÁVKOVÁ, Lucie a Eva GNANOVÁ. *Podporované zaměstnávání pro lidi s Aspergerovým syndromem*. Praha: APLA Praha, 2008, 35 s.
5. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Překlad Vladimír Jůva. Brno: Paido, 2000, 207 s. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3179-6.
6. GILLBERG, Christopher a Theo PEETERS. *Autismus - zdravotní a výchovné aspekty: výchova a vzdělávání dětí s autismem*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2008, 122 s. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 978-807-3674-984.
7. HORT, Vladimír. *Dětská a adolescentní psychiatrie*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008, 492 s. ISBN 978-807-3674-045.
8. HOWLIN, Patricia a Miroslava JELÍNKOVÁ. *Autismus u dospívajících a dospělých: cesta k soběstačnosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 295 s. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-736-7041-0.
9. JANKOVSKÝ, Jiří. *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením: somatopedická a psychologická hlediska*. 2. vyd. Praha: Triton, 2006, 173 s. ISBN 80-725-4730-5.
10. MICHALÍK, Jan. *Právo, společnost a zdravotně postižení*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, 141 s. ISBN 978-80-244-3533-6.
11. OPATŘILOVÁ, Dagmar a Lucie PROCHÁZKOVÁ. *Předprofesní a profesní příprava jedinců se zdravotním postižením*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011, 159 s. ISBN 978-802-1055-360.

12. PATRICK, Nancy J. *Rozvíjení sociálních dovedností lidí s poruchami autistického spektra: typy a strategie pro každodenní život*. Vyd. 1. Překlad Miroslava Jelínková. Praha: Portál, 2011, 157 s. ISBN 978-807-3678-678.
13. PÁTÁ, Perchta Kazi. *Mé dítě má autismus: příběh pokračuje*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, 128 s. Pro rodiče. ISBN 978-802-4726-830.
14. PEETERS, Theo. *Autismus: od teorie k výchovně-vzdělávací intervenci*. 1. české vyd. Praha: Scientia, 1998. ISBN 80-718-3114-X.
15. RICHMAN, Shira a Miroslava JELÍNKOVÁ. *Výchova dětí s autismem: aplikovaná behaviorální analýza*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006, 127 s. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-736-7102-6.
16. RŮŽIČKOVÁ, Kamila. *Vybrané kapitoly z rehabilitace osob se zdravotním postižením*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005, 72 s. ISBN 80-7041-139-2.
17. RYMEŠOVÁ, Pavla a Kateřina CHAMOUTOVÁ. *Průvodce psychologii osobnosti a sociální psychologii pro distanční studium*. Vyd. 1. Praha: ČZU PEF Praha ve vydavatelství Credit, 2001, 180 s. ISBN 978-80-213-0814-5.
18. ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. 6., rev. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2010, 208 s. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4731-339
19. SKUTIL, Martin. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 254 s. ISBN 978-807-3677-787.
20. SMĚKAL, Vladimír. *Pozvání do psychologie osobnosti: člověk v zrcadlení vědomí a jednání*. 3., opr. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2009, 523 s. ISBN 978-80-87029-62-6
21. SYROVÁTKOVÁ J. *Sociální podnikání*. 1. vydání. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2010. ISBN 80-7372-683-6.
22. ŠMAHEL, Ivan. *Psychologie osobnosti pro učitele a vychovatele*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1975, 127 s.
23. THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra: dětský autismus, atypický autismus, Aspergerův syndrom, dezintegrační porucha*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006, 453 s. ISBN 80-736-7091-7.

24. THOROVÁ, Kateřina. *Výjimečné děti: Aspergerův syndrom*. 2. vyd. Praha: APLA Praha, 2007, 46 s.
25. VÁGNEROVÁ, Marie. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014, 815 s. ISBN 978-802-6206-965.
26. VÁGNEROVÁ, Marie, Zuzana HADJ-MOUSSOVÁ a Stanislav ŠTECH. *Psychologie handicapu*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2000, 230 s. ISBN 80-718-4929-4.
27. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2007, 461 s. ISBN 978-80-246-1318-5.
28. VOCILKA, Miroslav. *Výchova a vzdělávání autistických dětí*. 1. vyd. Praha: Septima, 1994, 72 s. ISBN 80-858-0133-7.
29. VOSMIK, Miroslav a Lucie BĚLOHLÁVKOVÁ. *Žáci s poruchou autistického spektra v běžné škole: možnosti integrace na ZŠ a SŠ*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, 197 s. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 978-807-3676-872.
30. VOTAVA, Jiří. *Ucelená rehabilitace osob se zdravotním postižením*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005, 207 s. ISBN 80-246-0708-5.
31. ŽIDOŇOVÁ, Jana. *Průvodce zaměstnáváním osob se zdravotním postižením*. Praha: BMSS Start, 2005, 63 s. ISBN 80-86140-26-1.

Legislativa

1. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) [online]. [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/Predpisy1/sb190-04.pdf>
2. Zákon č. 108/2006 Sb., O sociálních službách. [online]. [cit. 2013-02-10]. Dostupný z http://www.mpsv.cz/files/clanky/7372/108_2006_Sb.pdf
3. Zákon č. 435/2004., O zaměstnanosti. [online]. [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy/akt_zneni/zoz_-_22._1._2015.pdf
4. Vyhláška č. 73/2005 Sb., O vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. [online].

[cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-73-2005-sb-1>

5. Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou jsou prováděna některá ustanovení zákona o sociálních službách. [online]. [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/11911/vyhlaska_505-2006.pdf
6. Vyhláška č. 518/2004 Sb., která provádí zákon o zaměstnanosti. [online]. [cit. 2015-03-22]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy/akt_zneni/vyhlaska_518-2004_sb.pdf

Internetové zdroje

Výroční zpráva 2013. In: *Křižovatka handicap centrum o., p., s.* [online]. 2013. vyd. Pardubice, 2013 [cit. 2015-01-6]. Dostupné z: <http://www.krizovatka-hc.cz/index.php/ke-stazeni/send/2-ke-stazeni/1-vyrocní-zprava-2013>

Seznam příloh

Příloha A: Fotografie z Handicap centra Křižovatka o., p., s.

Příloha B: Přepis rozhovoru se sociálním podnikem

Příloha C: Přepis rozhovoru s klientkou

Příloha D: Týdenní manuál

Příloha E: Tabulka - Rozdělení úklidových textilií dle druhu povrchu, barvy a způsobu použití

Příloha A:

Obr. č. 1 – Budova Křižovatky handicap centra o., p. s.

Obr. č. 2 – Úklidová místnost

Obr. č. 3 – Úklidová místnost

Obr. č. 4 – Cedulka používaná při úklidu

Obr. č. 5 – Výstražný kužel

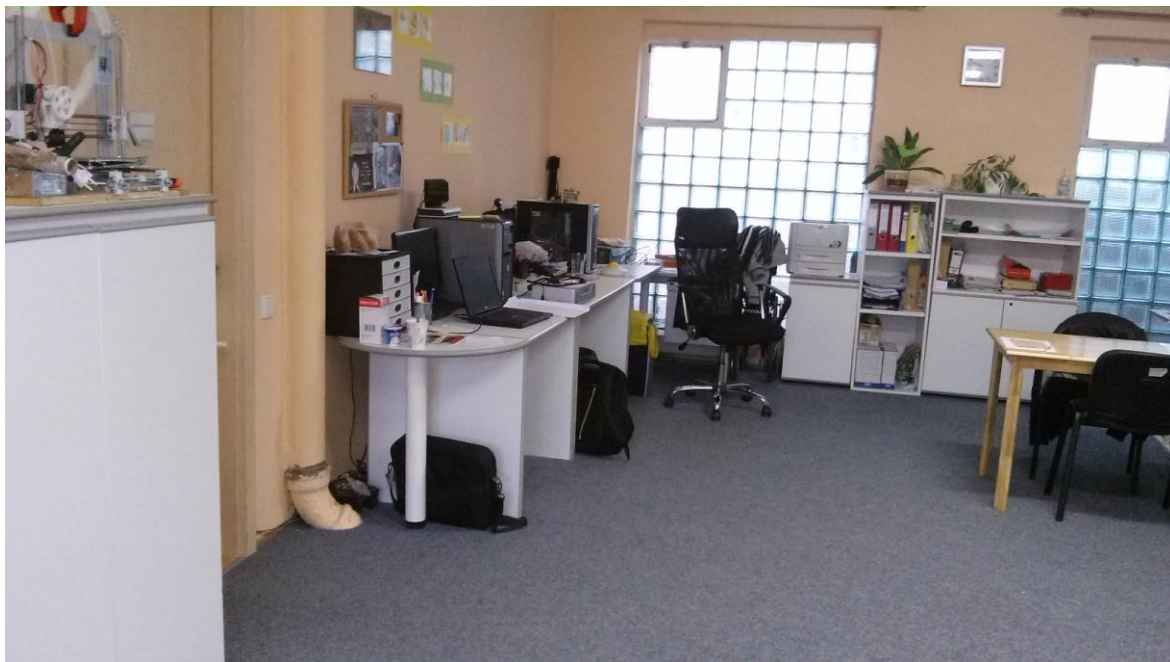
Obr. č. 6 – Sociální zařízení uživatelů

Obr. č. 7 – Sociální zařízení zaměstnanců

Obr. č. 8 – Velká pracovna

Příloha B

A – autorka práce

S – zástupce sociálního podniku

A: Dobrý den, tak pokud mohu začít, ráda bych se Vás zeptala na pár otázek ohledně pracovní pozice, kterou klientce nabízíte.

S: Ano, v pořádku, můžeme začít.

1. Jakou pracovní pozici klientce nabízíte?

S: Klientce nabízíme pracovat na pozici úklidového pracovníka, který bude zajišťovat úklid celého objektu, včetně přilehlých vnějších prostor.

Vzhledem k tomu, že patříme do řady menších neziskových organizací, je pro nás velice těžké zaopatřit si dostatek financí na udržení provozu. Proto musíme neustále hledat a využívat různé finanční zdroje, které jsou potřebné právě pro personální zajištění. Jednou eventuality je spolupráce s ÚP, kdy lze v rámci aktivní politiky zaměstnanosti, na základě písemné dohody, získat příspěvek na zaměstnávání osob se zdravotním postižením.

Naše organizace zaměstnává více jak 50% osob se zdravotním postižením z celkového počtu zaměstnanců. A to, že lidé s handicapem mohou zastat spoustu užitečné práce, vnímáme jako samozřejmost, a proto naším záměrem je nabídnout pracovní uplatnění hlavně těmto lidem, konkrétně i klientce, která využívá naše sociální služby.

A: Dobře, to mi stačí, děkuji, další otázka, která mě zajímá:

2. Jaká bude její pracovní náplň?

S: Náplň práce na pracovní pozici úklidového pracovníka vychází ze všeobecně daných standardů v rámci klasifikace zaměstnání. Úklidový pracovník zajišťuje různé úkoly spojené s úklidem interiérů a částečně i exteriéru.

A: Ano, takže se bude jednat o běžné činnosti v domácnosti.

S: Ano přesně tak. Jedná se o pracovní činnosti jako je např. zametání, vysávání, mytí a leštění podlah, nábytku a jiných předmětů v objektu, úklid sociálního zařízení, úklid v kuchyňce a pomoc při kuchyňských pracích všeobecně, a to včetně mytí nádobí, likvidace a třídění odpadu apod.

3. Máte na ni nějaké speciální požadavky ohledně úklidu?

S: Speciální požadavky si neklademe. Spíše se jedná o to, aby práci, kterou bude vykonávat, byla odvedena kvalitně, pečlivě dodržovala postupy a nároky, které jsou dány v rámci úklidového a dezinfekčního programu organizace a samozřejmě odpovědně dodržovala bezpečnostní pokyny, které jsou u této pracovní pozice velice důležité. S klientkou bude sepsána klasická pracovní smlouva, jejíž součástí jsou také Povinnosti pracovníka KHC při úklidu pracoviště a veřejně přístupných prostor, tedy konkrétně rozepsané zásady, které je pracovník povinen dodržovat. Avšak, než bude klientka přijata do pracovního procesu, musí absolvovat přípravný kurz, kdy bude s tréninkovým pracovníkem nacvičovat všechny potřebné úkony v reálném čase a prostředí. Výstupem tohoto nácviku bude praktické ověření, zda všechny úkony zvládne samostatně a dodržuje předepsaný harmonogram.

Jediné, co by mohlo být trochu problematické, je zvládnout vhodnou komunikaci a sociální vztahy v práci. Klientka má diagnostikován autismus – Aspergerův syndrom, kdy nedorozumění mohou nastávat právě v této oblasti. Proto součástí výcviku je také učit se zvládat nároky kladené na komunikaci při setkávání s kolegy v pracovním kolektivu.

A: Zní to dost složitě, ale snad se nám ten úkol podaří zvládnout.

S: Určitě, ničeho se nebojte.

A: Dobře, takže tedy přejdeme k další otázce:

4. Kolik hodin denně bude pracovat?

S: Práce by měla být sjednána na poloviční úvazek, tedy normálně by měla pracovat 5 hod. denně. Ale nedovedu předem odhadnout, zdali bude schopna takto pracovat. Značnou roli zde hraje její rychlá unavitelnost, nesoustředěnost a také fakt, že toto bude první pracovní poměr klientky a naučit se pravidelně docházet do práce bude pro ni něco zcela nového. Zároveň bude muset akceptovat skutečnost, že být zaměstnaný znamená pracovat a jít do práce i v té chvíli, kdy se mi nechce, necítím se nejlépe a raději bych zůstala doma a odpočívala.

5. Bude mít čas na svačinu či odpočinek?

S: Samozřejmě. Tento prostor bude. Protože se jedná o chráněné pracovní místo, tak my musíme pracovníkovi umožnit jistý „komfort“ už třeba tím, že se může dle své potřeby najíst, napít a popř. si odpočinout. V případě únavy si bude moci odvychnout na klidném místě, které bude pro ni vyhrazeno dle aktuálních provozních podmínek a budeme

akceptovat i to, že tím se doba, po kterou by měla úklid zvládnout, prodlouží. Je v podstatě jedno, zdali stihne dle plánu uklidit dopoledne anebo si pracovní dobu rozloží a část úkonů provede odpoledne. Také počítáme s variantou, že některé naplánované úkony nezvládne, např. v důsledku osobní nepohody.

A: Bude tedy v tomto případě možné například úkony dokončit den následující?

S: Ano přesně tak. Ze strany zaměstnavatele jistě nebude striktně vyžadováno, že vše musí být přesně tak, jak je to zaznamenáno a naplánováno.

6. Pokud nastane mimořádná situace, klientka bude rozhozená, bude potřebovat poradit, bude se moci obrátit na nějakého pracovníka?

S: Ano, zajisté. Klientka i nadále bude využívat sociální služby, a proto i nadále bude mít svého klíčového pracovníka, který zde zároveň bude plnit funkci poradce, pomocníka a kouče i v otázkách pracovního uplatnění. Zároveň v době, kdy bude pracovat v tzv. zkušební době, bude i nadále fungovat to, že bude mít svého jakéhosi pracovního asistenta, který ji bude podporovat a na kterého se bude moci obrátit.

A: Paráda, moc děkuji za bohatý rozhovor a za mnoho užitečných informací, které se mě budou určitě při tvorbě pracovního plánu hodit.

S: Nemáte zač, ráda jsem Vám pomohla a dala Vám potřebné informace. Pokud budete potřebovat ještě něco upřesnit, stačí se zeptat.

A: Ano moc děkuji, ale myslím si, že toto mi bohatě stačí.

Příloha C

A – autorka práce

K - klientka

1. Jaký je tvůj denní režim? V kolik vstáváš, co celý den děláš?

K: No, vstávám asi kolem tý 7. no.

A: I o víkendu? Nerada spíš dlouho?

K: Joo, to o víkendu se válím třeba až do 9, když mě mamka netahá z postele dřív.

A: Dobře. A co tedy celý den děláš, jaké jsou tvé zájmy?

K: No, tak jsem v Křižovatce, nebo se prostě věnuju svejm zájmům, chodím často na procházku se psem, čtu knížky.

A: Jaké máš ráda knížky?

K: Detektivky, o zvířatech a veterinářích, víš, to mě fakt baví, jak mám ráda ty zvířata.

A: Jaké zvířata máš ráda nejvíc?

K: Miluju koně prostě noo, už od malička.

A: Co jsou tedy ty tvé zájmy krom čtení.

K: Zajímám se jako hodně o zdravotědu, ta mě zajímá. – No a taky samozřejmě dobrá hudba, to si vždycky jako moc ráda poslechnu, když třeba si pustím Kabáty, tak ty mě vždycky jako uklidněj.

2. Jsou nějaké věci, úkony, které sama nezvládneš a potřebuješ s nimi pomoci?

K: Jak kdy....

A: A řekneš mi příklad situace, kterou nezvládneš nebo nějaký úkon?

K: Hele Miško nezlob se – ale fakt to nechci nijak rozvádět.

A: Však dobře, v pohodě, je na tobě, co mi budeš chtít říct.

3. Používáš nějaké pomůcky?

K: Zatím ne.

A: Ale nedávno si říkala, že tě omezují ty tvoje oči vid'.

K: Jo, za chvíli budu mít pomůcku no to je fakt – bude to ta bílá signalizační hůl, víš Miško.

A: Jo, jo, o ní si mi už říkala. Ale ta tě omezovat nijak v práci nebude vid'. Tu máš vyloženě jen kvůli pohybu venku.

K: Noo, přesně tak no. Jistota je jistota, víš co. Lepší bejt připravená.

4. Jak jsi na tom s komunikací?

K: Hele Miško, já nerada o sobě takhle jako mluvím, to spíš víš ty a nebo se zeptáme Lucky. (Klientka odchází, aby přivolala její KP, aby mi sdělila za ní, jak komunikuje.)

L: No, co já, to ty si řekni, jak to cítíš ty, jestli jsi komunikativní nebo ne.

K: No víš co Lucííí, já to sama jako moc nepoznám, víš co, nerada se pozoruju.

L: No tak Ráda komunikuje, pokud jsou kolem ní lidé, se kterými se zná. Pokud se objeví nějaký problém a klientka potřebuje poradit nebo neví sama, jak to člověku říci, obrací se na mě, abych situaci vyřešila za ní.

A: Děkuji, přesně tak jsem si to myslela také ☺.

5. Jaký máš vztah k práci?

K: Dobrý, v pohodě.

6. Co ráda děláš? (Vzhledem k práci)

K: No tak v podstatě všechno.

A: Opravdu není nic, co by ti třeba vadilo nebo si to dělala s nechutí?

K: No co ti budu povídat Miško, ty koše na záchodě..., člověk by hodil šavli, já ji taky málem hodila, ale když mám rukavice tak je to v pohodě. Na to si člověk prostě zvykne no. Co naděláš.

A: Dobře, děkuji za upřímnou odpověď ☺.

7. Z jakého důvodu, chceš nastoupit do práce?

K: Mám to tady ráda, je to moje oblíbený prostředí. Budu ráda, když tady mezi těma super lidičkama budu moct pracovat.

A: A kvůli ničemu jinému tu práci dělat nechceš?

K: No tak jasně, taky kvůli penězům, že jo.

8. Vidíš ve vykonávání práce nějakou motivaci?

K: No, ne jen peníze, ale taky kvůli mému dalšímu rozvoji, budu v kolektivu, poznám třeba nové lidičky.

A: Dobře, to si myslím, že je super postoj. Tak a máme tu poslední otázku.

9. Co od této práce očekáváš?

K: No to mám vlastně napsaný v tom individuálním plánu. Tam si to přečti Miško joo.

A: Dobře.... Takže chceš získat nové zkušenosti, které budou využitelné do profesního života. Ráda by ses také zapojila do aktivit s ostatními lidmi.

K: Jojoo Miško, to je přesně ono, to jsme si s Luckou stanovily takový cíle víš, když jsme sem nastupovala, čeho bych jako chtěla dosáhnout a v čem se zlepšit.

A: Jojo, chápu, tak to je všechno. Děkuji, že si mi odpověděla na všechny otázky.

K: No Miško to je jasný přeci, není problém.

Příloha D

TÝDENNÍ MANUÁL

PONDĚLÍ – ZALÍT KYTKY

8:00 – 9:00

ZAJISTIT SI KLÍČE (*Pavel, popř. p. Vránová*)

- Zamést venku před budovou
- Vysát ergoterapii + velkou pracovnu
- Důkladný úklid sociálního zařízení
 - *Otřít obklady, Omyt a vyleštit vnitřní stěny umyvadla a baterie* (bez chemie)
 - *Omytí vnitřní plochy toaletní mísy* (WC čistič gel), *Umytí prkénka* (bez chemie)
 - *Doplnit mýdlo, toaletní papír, vyměnit ručníky*
- Současně *vynést koše*
- **SETŘÍT** – sociální zařízení, chodba, kancelář sociálního pracovníka, kuchyňka, ergoterapie

9:00 – 10:00

- **Velká kancelář**
 - *Seřít prach* ze všech částí nábytku a vybavení
 - *Čištění elektroniky* - jen monitor
 - *Utření, židlí, kliky u dveří* (octová dezinfekce)
 - *Vynést koš*
 - *Kontrola lednice* – datum spotřeby, prošlé a zkažené potraviny vyhodit.

10:00 – 10:30

- **Kancelář sociálního pracovníka**
 - *Seřít prach* ze všech částí nábytku a vybavení
 - *Čištění elektroniky* – jen monitor
 - *Utření parapetů, židlí, kliky u dveří, sluchátko telefonu* (octová dezinfekce)
 - *Vynést koš*

10:30 – 11:00

➤ **Úklid sociálního zařízení u velké kanceláře**

- *Otřít obklady, Omýt a vyleštit vnitřní stěny umyvadla a baterie* (bez chemie)
- *Omytí vnitřní plochy toaletní mísy* (WC čistič gel), *Umytí prkénka* (bez chemie)
- *Doplnit mýdlo, toaletní papír, vyměnit ručníky*

ÚTERÝ

8:00 – 9:00

ZAJISTIT SI KLÍČE (*Pavel, popř. p. Vránová*)

➤ **Důkladný úklid sociálního zařízení**

- *Otřít obklady, Omýt a vyleštit vnitřní stěny umyvadla a baterie* (bez chemie)
- *Omytí vnitřní plochy toaletní mísy* (WC čistič gel), *Umytí prkénka* (bez chemie)
- *Doplnit mýdlo, toaletní papír, vyměnit ručníky*
- *Současně vynést koše*

SETŘÍT – sociální zařízení, chodba, kancelář sociálního pracovníka, kuchyňka, ergoterapie

9:00 – 9:45

➤ **Kancelář ředitele**

- *Setřít prach* ze všech částí nábytku a vybavení
- *Čištění elektroniky* – jen monitor
- *Vyleštění skla u skříňky* – Přípravek na sklo a zrcadla
- *Utření parapetů, židlí, kliky u dveří, sluchátko telefonu* (octová dezinfekce)
- *Vynést koš*

9:45 – 10:30

➤ **Úklid společenské místnosti**

- *Utřít stoly*
- *Setřít prach* ze všech částí nábytku a vybavení, srovnat věci – nic neodnášet, nechat vše, tam kde bylo, jen věci porovnat
- *Čištění elektroniky* – jen monitor

- *Utření parapetů, židlí, kliky u dveří, sluchátko telefonu* (octová dezinfekce)
- *Vyklepat deky* z křesla
- *Vynést koš*

10:30 – 11:00

➤ **Úklid sociálního zařízení u velké kanceláře**

- *Otřít obklady, Omýt a vyleštit vnitřní stěny umyvadla a baterie* (bez chemie)
- *Omytí vnitřní plochy toaletní mísy* (WC čistič gel), *Umytí prkénka* (bez chemie)
- *Doplnit mýdlo, toaletní papír, vyměnit ručníky*

STŘEDA – ZALÍT KYTKY

8:00 – 9:00

ZAJISTIT SI KLÍČE (*Pavel, popř. p. Vránová*)

- Zamést venku před budovou
- Vysát ergoterapii + velkou pracovnu
- Důkladný úklid sociálního zařízení
 - *Otřít obklady, Omýt a vyleštit vnitřní stěny umyvadla a baterie* (bez chemie)
 - *Omytí vnitřní plochy toaletní mísy* (WC čistič gel), *Umytí prkénka* (bez chemie)
 - *Doplnit mýdlo, toaletní papír, vyměnit ručníky*
- Současně *vynést koše*

SETRÍT – soc. zařízení, chodba, kancelář soc. pracovníka, kuchyňka, ergoterapie (SAVO)

-VYVĚTRAT!

9:00 – 9:30

- *Otírání nádoby na odpadky*

9:30 – 10:00

➤ **Úklid prostoru před centrem**

- *Zamést chodník,*
- *Umýt vchodové dveře do centra, včetně skel z obou stran*
- *Odvezení popelnice* + vynešení papíru a plastů

10:00 – 10:30

➤ **Kuchyňka**

Každý týden střídat: umytí mikrovlnné trouby, vymytí lednice, odmrazit mrazák, umytí vařiče

10:30 – 11:00

➤ **Úklid sociálního zařízení u velké kanceláře**

- *Otřít obklady, omýt a vyleštit vnitřní stěny umyvadla a baterie* (bez chemie)
- *Omytí vnitřní plochy toaletní mísy* (WC čistič gel), *Umytí prkénka* (bez chemie)
- *Doplnit mýdlo, toaletní papír, vyměnit ručníky*
- *Současně vynést koš*

ČTVRTEK

8:00 – 9:00

ZAJISTIT SI KLÍČE (*Pavel, popř. p. Vránová*)

- *Důkladný úklid sociálního zařízení*
 - *Otřít obklady, omýt a vyleštit vnitřní stěny umyvadla a baterie* (bez chemie)
 - *Omytí vnitřní plochy toaletní mísy* (WC čistič gel), *Umytí prkénka* (bez chemie)
 - *Doplnit mýdlo, toaletní papír, vyměnit ručníky*
- *Současně vynést koše*
- **SETŘÍT** – sociální zařízení, chodba, kancelář sociálního pracovníka, kuchyňka, ergoterapie

9:00 – 10:00

➤ **Kuchyňka**

- *Čistění a mytí* všech spotřebičů, dle potřeby (min. 1x měsíčně) – mikrovlnná trouba, sporák, kuchyňská prkénka, lednice (octová dezinfekce)
- *Úklid prostoru* pod přenosnými spotřebiči (octová dezinfekce)
- *Vytřít a porovnat* všechny skříňky, vytřít pod posuvnou skříňkou a i za ní (octová dezinfekce)
- *Utření parapetů, židlí, kliky u dveří* (octová dezinfekce)

10:00 – 10:30

➤ **Revize úklidové místnosti** (*Vyžádat klíče*)

- **Porovnání** věcí, **Doplnění** úklidových, hygienických a mycích prostředků, které jsou jasně popsány a označeny
- **Sepsat**, jaké prostředky dochází nebo již nejsou, **seznam předat** pověřenému pracovníkovi

10:30 – 11:00

➤ **Úklid sociálního zařízení u velké kanceláře**

- **Otřít obklady, Omýt a vyleštit vnitřní stěny umyvadla a baterie** (bez chemie)
- **Omytí vnitřní plochy toaletní mísy** (WC čistič gel), **Umytí prkénka** (bez chemie)
- **Doplnit mýdlo, toaletní papír, vyměnit ručníky**

PÁTEK – ZALÍT KYTKY

8:00 – 9:30

ZAJISTIT SI KLÍČE (*Pavel, popř. p. Vránová*)

- Zamést venku před budovou
- Vysát ergoterapii + velkou pracovnu
- Důkladný úklid sociálního zařízení
 - **Otřít obklady** (octová dezinfekce)
 - **Omytí vnitřní plochy toaletní mísy** (WC čistič gel), **Umytí prkénka** (chemie)
 - **Omýt a vyleštit vnitřní stěny umyvadla a baterie** (chemie)
 - **Doplnit mýdlo, toaletní papír, vyměnit ručníky**
- Současně **vynést koše**
 - **SETŘÍT** – sociální zařízení, chodba, kancelář sociálního pracovníka, kuchyňka, ergoterapie

9:30 – 10:00

Ergoterapie

- **Seřít prach** ze všech částí nábytku a vybavení, **Vyleštit zrcadla**
- **Čištění elektroniky** – jen monitor

- *Utření parapetů, židlí, kliky u dveří, sluchátko telefonu* (octová dezinfekce)

10:00 – 10:30

➤ **Kuchyňka**

- *Poklidit*, dát vše na své místo
- *Porovnat* a *zkontrolovat* lednici a suroviny, *vyhodit* prošlé a zkažené potraviny – Popřípadě informovat pracovníky o potravinách, které by se mohly zkazit přes víkend. Z mističek nic nevylévat či nevyhazovat bez jejich vědomí!
- *Vytřít poličky (i ty ve velké kanceláři se skleničkami)*

10:30 – 11:00

➤ **Úklid sociálního zařízení u velké kanceláře**

- *Otřít obklady* (octová dezinfekce)
- *Omytí vnitřní plochy toaletní mísy* (WC čistič gel), *Umytí prkénka* (chemie)
- *Omýt a vyleštit vnitřní stěny umyvadla a baterie* (chemie)
- *Doplnit mýdlo, toaletní papír, vyměnit ručníky*
- *Umytí sanitární výlevky* (savo odmašťovač / Domestos likvidátor špíny)

Příloha E

TABULKA Rozdělení úklidových textilií dle druhu povrchu, barvy a způsobu použití

Povrch	Typ textilie (bez chemie)	Barva	Typ textilie (při použití chemikálie)	Detergenty
Podlaha (lino, dlažba)	Mikrovlákno hadr velký	Modrá	Hadr bílý	Savo prim (4 l vody/200 ml sava)/ Domestos
Obklady	Mikrovlákno utěrka	Žlutá	Mikrovlákno utěrka (žlutá)	3l vody/300 ml octa
Umývadla	Mikrovlákno utěrka	Žlutá	Hadřík obyčejný (žlutá)	Savo originál (2 l vody /220 ml sava)/ Domestos spray
Sanita (WC)	Mikrovlákno utěrka	Růžová	Hadřík obyčejný (růžová)	Savo originál (2 l vody/ 220 ml sava)/ Domestos spray
Nádoby na odpadky		Bílá	Hadřík obyčejný (bílá)	Savo prim (4 l vody/ 200 ml sava)
Nábytek	Mikrovlákno utěrka	Modrá	Hadřík obyčejný	Leštěnka
Parapety, kliky	Mikrovlákno utěrka	Zelená	Mikrovlákno těrka (zelená)	3 l vody /300 ml octa
Elektronika	Mikrovlákno utěrka	Puntík ○	Mikrovlákno utěrka (puntík)	Spray na elektroniku
Zrcadla	Perlan		Perlan	Lihový čistič
Kuchyňské vybavení	Kuchyňská utěrka, hadřík na nádobí	Červená	Houbička	Jar/Savo kuchyň/Domestos spray/ocet
Výlevka		Žlutá	Houbička	Savo odmašťovač/ Domestos likvidátor špíny